

Utgiftsområde 21 Energi

Sammanfattning

Utskottet tillstyrker de av regeringen föreslagna anslagen (totalt ca 1,7 miljarder kronor) och bemyndigandena för budgetåret 2004 inom utgiftsområde 21 Energi. Likaså tillstyrks regeringens förslag om investeringsplan för perioden 2004–2006 och finansiella befogenheter för år 2004 för Affärsverket svenska kraftnät. Vidare biträder utskottet förslag i budgetpropositionen om fortsatt stöd åt landsbygdens elförsörjning under år 2004 och finansieringen av denna verksamhet. Företrädarna i utskottet för Moderata samlingspartiet, Folkpartiet och Kristdemokraterna deltar inte i beslutet om anslag. De erinrar i särskilda yttranden om de budgetförslag som framlagts av respektive parti. I förhållande till regeringens förslag för utgiftsområdet ville Moderata samlingspartiet minska utgiftsramen med 382 miljoner kronor, Folkpartiet med 904 miljoner kronor och Kristdemokraterna med 125 miljoner kronor.

I betänkandet behandlas även motioner som rör den allmänna inriktningen av energipolitiken, kärnkraft, naturgas, kraftvärme, vindkraft, effektivare energianvändning samt forskning och utveckling. Samtliga motionsyrkanden på dessa områden avstyrks av utskottet. Därtill behandlas yrkanden om åtgärder för att minska risken för strömavbrott. Även dessa yrkanden bör avslås av riksdagen menar utskottet. När det gäller den allmänna inriktningen av energipolitiken hänvisar utskottet till de energipolitiska beslut som riksdagen fattade våren 1997 och våren 2002, vilka enligt utskottets uppfattning utgör grundstommen för den svenska energipolitikens utformning och inriktning. I reservationer (m, fp; kd; mp) redogör företrädare för dessa partier för sin syn på energipolitikens inriktning.

Beträffande kärnkraftens avveckling pekar utskottet på de riktlinjer som antagits och de beslut som riksdagen tidigare fattat. De motioner som avstyrks rör bl.a. krav på att beslutet om att avveckla kärnkraften skall rivas upp, att förhandlingsuppdraget med kraftindustrin för den fortsatta avvecklingen skall avbrytas och att lagen om kärnkraftens avveckling skall upphävas. Dessa krav får stöd i en reservation (m, fp). I en annan reservation (kd) sägs att regeringens hantering av frågan om kärnkraftens avveckling skötts mycket illa och att regeringen för riksdagen måste redovisa konsekvenserna av en fortsatt förtida

avveckling av kärnkraften. I en tredje reservation (mp) anförs att kärnkraften helt bör avvecklas inom en tolvårsperiod.

Utskottet avstyrker även motioner vari begärs att vissa bestämmelser i den s.k. kärntekniklagen skall upphävas av riksdagen. Det gäller dels förbudet mot uppförande av kärnkraftsreaktorer, dels förbudet mot vissa förberedande åtgärder i syfte att uppföra en reaktor. När det gäller den förstnämnda bestämmelsen framhåller utskottet att det alltfjämt är viktigt att statsmakterna markerar att uppförandet av nya kärnkraftsreaktorer inte är aktuellt. En annan uppfattning framförs i en reservation (m, fp). Rörande den sistnämnda bestämmelsen i kärntekniklagen påpekar utskottet att bestämmelsen endast begränsar aktiviteter som har direkt koppling till planer på att uppföra en kärnkraftsreaktor i Sverige. Att förbudet skall avskaffas krävs i en reservation (m, fp, kd).

Utskottets enhälliga syn beträffande naturgas är att denna energikälla skall konkurrera av egen kraft och att staten inte skall engagera sig i ekonomiskt stöd till en naturgasutbyggnad. Enligt utskottets uppfattning är det inte heller aktuellt med någon storskalig introduktion av naturgas i Sverige. Motionsyrkanden om kraftvärmens situation avstyrks av utskottet med hänvisning till bl.a. de av riksdagen nyligen beslutade ändrade villkoren för kraftvärmebeskattningen. I en reservation (m, fp, kd) förordas en reformering av energiskattesystemet. I en annan reservation (mp) framhålls det som angeläget med en utfasning av kondenskraftverk till förmån för kraftvärmeverk.

Utskottet behandlar med anledning av motionsyrkanden om vindkraften frågor rörande bl.a. ekonomiskt stöd till vindkraften och det nationella planeringsmålet. Även i detta sammanhang pekar utskottet på de beslut som riksdagen tidigare fattat och ser inga skäl för riksdagen att tillmötesgå motionärernas krav. I reservationer (m, fp; kd; mp) redogör företrädare för dessa partier för sin syn när det gäller vindkraften. Med anledning av de motioner som rör effektivare energianvändning och de förslag som därigenom framlagts pekar utskottet på det arbete som pågår och avstyrker de yrkanden som behandlas i denna del. Andra uppfattningar framförs i reservationer (m, fp, kd; mp). Även motioner om forskning och utveckling avstyrks av utskottet med hänvisning till det arbete som bedrivs. Också i denna del framförs avvikande meningar i form av reservationer (kd; mp).

Utskottet har härutöver haft att ta ställning till olika yrkanden som rör leveranssäkerheten och åtgärder för att motverka risken för strömvabrott och dess följder. I detta sammanhang framhåller utskottet att Sverige, i jämförelse med många andra länder, har ett i grunden robust system för elförsörjning. Vidare påpekar utskottet att branschen har ett stort ansvar när det gäller att lösa problemen med leveransavbrott. Motionsyrkandena avstyrks med hänvisning till bl.a. vidtagna åtgärder och pågående insatser. I betänkandet refereras bl.a. Svenska kraftnäts rapport om orsakerna till elavbrottet i Sydsverige och Danmark den 23 september 2003. I en reservation (m, fp, kd) framförs krav på att regeringen mer genomgripande skall utreda driftssäkerheten samt se över samtliga kommuners reservkapacitet.

Innehållsförteckning

Sammanfattning	1
Innehållsförteckning.....	3
Utskottets förslag till riksdagsbeslut	7
Redogörelse för ärendet	11
Ärendet och dess beredning	11
Bakgrund.....	11
Ramen för utgiftsområde 21 Energi	11
Vissa tidigare energipolitiska beslut.....	12
Utskottets överväganden	14
Allmän inriktning av energipolitiken	14
Propositionen.....	14
Motionerna	16
Vissa kompletterande uppgifter.....	19
Utskottets ställningstagande	21
Kärnkraft	23
Motionerna	24
Vissa kompletterande uppgifter.....	27
Om kärnkraftens avveckling.....	27
Vissa bestämmelser i kärntekniklagen	29
Utskottets ställningstagande	30
Inledning	30
Avvecklingen av kärnkraften	30
Förbudet mot uppförande av kärnkraftsreaktorer	31
Förbudet mot vissa förberedande åtgärder	31
Naturgas	32
Motionerna	32
Vissa kompletterande uppgifter.....	34
Utskottets ställningstagande	35
Kraftvärme	35
Motionerna	35
Vissa kompletterande uppgifter.....	36
Utskottets ställningstagande	37
Vindkraft	38
Motionerna	38
Vissa kompletterande uppgifter.....	39
Utskottets ställningstagande	41
Effektivare energianvändning	42
Motionerna	42
Vissa kompletterande uppgifter.....	43
Utskottets ställningstagande	46
Forskning och utveckling	47
Motionerna	47

Vissa kompletterande uppgifter	47
Utskottets ställningstagande	51
Åtgärder för att motverka risken för strömavbrott.....	52
Motionerna	52
Vissa kompletterande uppgifter	53
Det svenska elsystemet	53
Elavbrottet i september 2003	55
Energimyndighetens tillsyn	56
Beredskapsåtgärder.....	57
Bestämmelser i ellagen	58
Tidigare riksdagsbehandling.....	59
Utskottets ställningstagande	60
Affärsverket svenska kraftnät	62
Propositionen.....	62
Investeringsplan.....	62
Finansiella befogenheter.....	62
Utskottets ställningstagande	63
Stöd åt landsbygdens elförsörjning.....	63
Propositionen.....	63
Vissa kompletterande uppgifter.....	63
Utskottets ställningstagande	64
Anslag m.m. inom utgiftsområde 21 Energi.....	64
Inledning.....	64
Statens energimyndighet: Förvaltningskostnader (35:1)	65
Propositionen	65
Motionerna	65
Vissa kompletterande uppgifter	66
Insatser för effektivare energianvändning (35:2).....	66
Propositionen.....	66
Motionerna	66
Teknikupphandling och marknadsintroduktion (35:3).....	67
Propositionen	67
Motionerna	67
Stöd för marknadsintroduktion av vindkraft (35:4)	67
Propositionen.....	67
Motionerna	68
Energiforskning (35:5)	68
Propositionen	68
Motionerna	68
Energiteknikstöd (35:6)	69
Propositionen.....	69
Motionerna	69
Introduktion av ny energiteknik (35:7)	69
Propositionen.....	69
Motionerna	70

Energipolitiskt motiverade internationella klimatinsatser (35:8).....	70
Propositionen.....	70
Motionen	71
Statlig prisgaranti elcertifikat (35:9)	71
Propositionen.....	71
Motionen	71
Ersättning för vissa kostnader vid avveckling av en reaktor vid	
Barsebäcksverket (35:10).....	71
Propositionen.....	71
Motionen	71
Kärnsäkerhet i Östeuropa	72
Motionen	72
Solcells- och vätgasforskning.....	72
Motionen	72
Stöd för villaägare att byta bort direktverkande el	72
Motionen	72
Utskottets ställningstagande	72
Reservationer	74
1. Allmän inriktning av energipolitiken (m, fp)	74
2. Allmän inriktning av energipolitiken (kd).....	76
3. Allmän inriktning av energipolitiken (mp).....	77
4. Avvecklingen av kärnkraften (m, fp)	79
5. Avvecklingen av kärnkraften (kd).....	80
6. Avvecklingen av kärnkraften (mp).....	81
7. Förbudet mot uppförande av kärnkraftsreaktorer (m, fp)	83
8. Förbudet mot vissa förberedande åtgärder (m, fp, kd)	83
9. Kraftvärme (m, fp, kd)	84
10. Kraftvärme (mp).....	85
11. Vindkraft (m, fp)	86
12. Vindkraft (kd – motiveringen)	86
13. Vindkraft (mp)	87
14. Effektivare energianvändning (m, fp, kd)	88
15. Effektivare energianvändning (mp).....	89
16. Forskning och utveckling (kd)	90
17. Forskning och utveckling (mp – motiveringen)	91
18. Åtgärder för att motverka risken för strömavbrott (m, fp, kd).....	91
Särskilda yttranden.....	93
1. Naturgas (mp).....	93
2. Anslag m.m. inom utgiftsområde 21 Energi (m).....	93
3. Anslag m.m. inom utgiftsområde 21 Energi (fp).....	94
4. Anslag m.m. inom utgiftsområde 21 Energi (kd)	95
Bilagor	
1. Förteckning över behandlade förslag	98
2. Regeringens och oppositionspartiernas förslag till anslag för år	
2004 inom utgiftsområde 21 Energi	107

3. I reservation 7 framlagt förslag till lag om ändring i lagen (1984:3) om kärnteknisk verksamhet	108
4. I reservation 8 framlagt förslag till lag om ändring i lagen (1984:3) om kärnteknisk verksamhet	109

Utskottets förslag till riksdagsbeslut

1. Allmän inriktning av energipolitiken

Riksdagen avslår motionerna 2003/04:U254 yrkande 10, 2003/04:N219, 2003/04:N290 yrkande 11, 2003/04:N300 yrkande 1, 2003/04:N312, 2003/04:N319 yrkande 1, 2003/04:N324 yrkandena 1 och 8, 2003/04:N333 yrkandena 1 och 7, 2003/04:N342 yrkandena 1, 8, 14, 15 och 17, 2003/04:N380, 2003/04:N384, 2003/04:N407 och 2003/04:N413 yrkandena 1, 2, 7, 10 och 18.

Reservation 1 (m, fp)

Reservation 2 (kd)

Reservation 3 (mp)

2. Avvecklingen av kärnkraften

Riksdagen avslår motionerna 2003/04:N261, 2003/04:N282, 2003/04:N287 yrkande 1, 2003/04:N290 yrkandena 1 och 2, 2003/04:N313 yrkandena 1 och 2, 2003/04:N324 yrkandena 2–4, 2003/04:N342 yrkandena 9, 10 och 13, 2003/04:N343 yrkande 1, 2003/04:N413 yrkande 3 och 2003/04:N415 yrkandena 1, 2, 6 och 7.

Reservation 4 (m, fp)

Reservation 5 (kd)

Reservation 6 (mp)

3. Förbudet mot uppförande av kärnkraftsreaktorer

Riksdagen avslår motionerna 2003/04:N324 yrkande 5 och 2003/04:N342 yrkande 11.

Reservation 7 (m, fp)

4. Förbudet mot vissa förberedande åtgärder

Riksdagen avslår motionerna 2003/04:N204, 2003/04:N242, 2003/04:N313 yrkande 3, 2003/04:N324 yrkande 6, 2003/04:N342 yrkande 12 och 2003/04:N413 yrkande 20.

Reservation 8 (m, fp, kd)

5. Naturgas

Riksdagen avslår motionerna 2003/04:N223 yrkandena 1 och 2, 2003/04:N224 yrkandena 1 och 2, 2003/04:N238, 2003/04:N263 yrkande 2, 2003/04:N273, 2003/04:N281, 2003/04:N290 yrkande 5, 2003/04:N300 yrkande 2, 2003/04:N302 och 2003/04:N393.

6. Kraftvärme

Riksdagen avslår motionerna 2003/04:N290 yrkande 4 och 2003/04:N308.

Reservation 9 (m, fp, kd)

Reservation 10 (mp)

7. Vindkraft

Riksdagen avslår motionerna 2003/04:N241, 2003/04:N290 yrkandena 9 och 10, 2003/04:N296 yrkandena 1 och 2 och 2003/04:N333 yrkandena 2, 6 och 8.

Reservation 11 (m, fp)

Reservation 12 (kd) – motiv.

Reservation 13 (mp)

8. Effektivare energianvändning

Riksdagen avslår motionerna 2003/04:U254 yrkande 11, 2003/04:N311 yrkandena 1–3 och 2003/04:N353.

Reservation 14 (m, fp, kd)

Reservation 15 (mp)

9. Forskning och utveckling

Riksdagen avslår motionerna 2003/04:MJ474 yrkande 13, 2003/04:N251 och 2003/04:N413 yrkande 11.

Reservation 16 (kd)

Reservation 17 (mp) – motiv.

10. Åtgärder för att motverka risken för strömavbrott

Riksdagen avslår motionerna 2003/04:N250 yrkandena 2–4, 2003/04:N298 yrkandena 1 och 2, 2003/04:N324 yrkande 7 och 2003/04:N413 yrkande 19.

Reservation 18 (m, fp, kd)

11. Affärsverket svenska kraftnät

Riksdagen godkänner investeringsplanen för Affärsverket svenska kraftnät för perioden 2004–2006 och bemyndigar regeringen de finansiella befogenheter avseende Affärsverket svenska kraftnät för år 2004 som föreslås i propositionen. Därmed bifaller riksdagen proposition 2003/04:1 utgiftsområde 21 punkterna 7 och 8.

12. Stöd åt landsbygdens elförsörjning

Riksdagen godkänner vad regeringen föreslår om fortsatt stöd åt landsbygdens elförsörjning och om finansieringen av denna verksamhet. Därmed bifaller riksdagen proposition 2003/04:1 utgiftsområde 21 punkt 9.

13. Anslag m.m. inom utgiftsområde 21 Energi

- a) Riksdagen bemyndigar regeringen att under år 2004 för ramanslaget 35:3 Teknikupphandling och marknadsintroduktion besluta om åtgärder som, inklusive tidigare gjorda åtaganden, medför utgifter på högst 211 000 000 kr under åren 2005–2007. Därmed bifaller riksdagen proposition 2003/04:1 utgiftsområde 21 punkt 1.
- b) Riksdagen bemyndigar regeringen att under år 2004 för ramanslaget 35:4 Stöd för marknadsintroduktion av vindkraft besluta om åtgärder som, inklusive tidigare gjorda åtaganden, medför utgifter på högst 240 000 000 kr under åren 2005–2007. Därmed bifaller riksdagen proposition 2003/04:1 utgiftsområde 21 punkt 2.
- c) Riksdagen bemyndigar regeringen att under år 2004 för ramanslaget 35:5 Energiforskning besluta om åtgärder som, inklusive tidigare gjorda åtaganden, medför utgifter på högst 810 000 000 kr under åren 2005–2008. Därmed bifaller riksdagen proposition 2003/04:1 utgiftsområde 21 punkt 3.
- d) Riksdagen bemyndigar regeringen att under år 2004 för ramanslaget 35:6 Energiteknikstöd besluta om åtgärder som, inklusive tidigare gjorda åtaganden, medför utgifter på högst 300 000 000 kr under åren 2005–2008. Därmed bifaller riksdagen proposition 2003/04:1 utgiftsområde 21 punkt 4.
- e) Riksdagen bemyndigar regeringen att under år 2004 för ramanslaget 35:7 Introduktion av ny energiteknik besluta om åtgärder som, inklusive tidigare gjorda åtaganden, medför utgifter på högst 400 000 000 kr under åren 2005–2008. Därmed bifaller riksdagen proposition 2003/04:1 utgiftsområde 21 punkt 5.
- f) Riksdagen bemyndigar regeringen att under år 2004 för ramanslaget 35:8 Energipolitiskt motiverade internationella klimatinsatser besluta om åtgärder som, inklusive tidigare gjorda åtaganden, medför utgifter på högst 60 000 000 kr under åren 2005–2008. Därmed bifaller riksdagen proposition 2003/04:1 utgiftsområde 21 punkt 6.
- g) Riksdagen anvisar för budgetåret 2004 anslagen under utgiftsområde 21 Energi enligt regeringens förslag i bilaga 2. Därmed bifaller riksdagen proposition 2003/04:1 utgiftsområde 21 punkt 10.
- h) Riksdagen avslår motionerna 2003/04:Fi240 yrkande 25 i denna del, 2003/04:N207 yrkandena 1 och 2, 2003/04:N326 yrkande 1, 2003/04:N389 yrkandena 2–7, 2003/04:N413 yrkande 21 och 2003/04:Bo218 yrkande 4.

Stockholm den 25 november 2003

På näringsutskottets vägnar

Marie Granlund

Följande ledamöter har deltagit i beslutet: Marie Granlund (s), Per Bill (m)*, Ingegerd Saarinen (mp), Nils-Göran Holmqvist (s), Eva Flyborg (fp)*, Sylvia Lindgren (s), Ann-Marie Fagerström (s), Maria Larsson (kd)*, Karl Gustav Abramsson (s), Ulla Löfgren (m)*, Carina Adolfsson Elgestam (s), Yvonne Ångström (fp)*, Åsa Torstensson (c), Anne Ludvigsson (s), Anne-Marie Pålsson (m)*, Lars Johansson (s) och Gunilla Wahlén (v).

* Har avstått från att delta i beslutet under punkt 13.

Redogörelse för ärendet

Ärendet och dess beredning

I detta betänkande behandlas

dels proposition 2003/04:1 (budgetpropositionen) såvitt gäller utgiftsområde 21 Energi,

dels 43 motioner från allmänna motionstiden.

Upplysningar och synpunkter i ärendet har inför utskottet lämnats av företrädare för Affärsverket svenska kraftnät. Vidare har utskottet mottagit en skrivelse från Vattenfall AB med information om verksamheten i Tyskland.

Bakgrund

Ramen för utgiftsområde 21 Energi

Utgiftsområde 21 Energi omfattar politikområdet Energipolitik, som i sin tur innesluter frågor avseende tillförsel, distribution och användning av energi. De myndigheter som ingår i politikområdet är Statens energimyndighet och Affärsverket svenska kraftnät.

I budgetpropositionen för år 2004 föreslår regeringen att riksdagen *dels* godkänner den föreslagna fördelningen av anslag inom utgiftsområdet, *dels* bemyndigar regeringen att fatta beslut om åtgärder som medför utgifter under perioden 2005–2008 under sex anslag. Därtill begärs riksdagens godkännande av regeringens förslag *dels* beträffande investeringsplan och finansiella befogenheter för Affärsverket svenska kraftnät, *dels* avseende ett fortsatt stöd åt landsbygdens elförsörjning.

Riksdagen har nyligen godkänt regeringens förslag om ramarna för de olika utgiftsområdena (prop. 2003/04:1, bet. 2003/04:FiU1). För utgiftsområde 21 Energi innebär det en utgiftsram för år 2004 på ca 1 663 miljoner kronor. I Moderata samlingspartiets partimotion 2003/04:Fi239 föreslogs en minskad utgiftsram med ca 382 miljoner kronor i förhållande till regeringens förslag. Folkpartiet har i sin partimotion 2003/04:Fi240 förordat en minskning av utgiftsramen med ca 904 miljoner kronor i jämförelse med regeringens förslag, medan Kristdemokraterna i partimotion 2003/04:Fi241 föreslagit en minskad ram med 125 miljoner kronor. Centerpartiets förslag i partimotion 2003/04:Fi242 för utgiftsområde 21 Energi avvek inte från regeringens förslag. Beslut om anslag inom ett utgiftsområde skall, enligt budgetprocessens regler, fattas genom *ett* beslut. De olika anslagen skall alltså fastställas i ett och samma beslut.

Förslagen i propositionen och motionerna återges i bilaga 1. Regeringens och oppositionspartiernas förslag till anslag för år 2004 inom utgiftsområde 21 Energi redovisas i bilaga 2.

Vissa tidigare energipolitiska beslut

Riksdagen beslutade våren 2002 om riktlinjerna för energipolitiken (prop. 2001/02:143, bet. 2001/02:NU17). Beslutet baserade sig, i likhet med den energipolitiska uppgörelse som träffades år 1997, på en överenskommelse mellan Socialdemokraterna, Vänsterpartiet och Centerpartiet. 2002 års energipolitiska beslut innebar, enligt vad som angavs, en bekräftelse på att 1997 års energipolitiska riktlinjer låg fast.

Målet för den svenska energipolitiken är, enligt vad riksdagen fastställt, att på kort och lång sikt trygga tillgången på el och annan energi på gentemot omvärlden konkurrenskraftiga villkor. Energipolitiken skall skapa villkoren för en effektiv och hållbar energianvändning och en kostnadseffektiv svensk energiförsörjning med låg negativ inverkan på hälsa, miljö och klimat samt underlätta omställningen till ett ekologiskt uthålligt samhälle. Vidare skall energipolitiken bidra till ett breddat energi-, miljö- och klimatarbete i Östersjöregionen.

Enligt 1997 års energipolitiska beslut (prop. 1996/97:84, bet. 1996/97:NU12) skulle de två kärnkraftsreaktorerna i Barsebäck – varav den andra under vissa villkor – ställas av. Beslutet innebar även att år 2010 inte längre skulle gälla som slutår för kärnkraftens avveckling. 1997 års energiöverenskommelse omfattade ett program för omställningen av energisystemet. Programmet bestod av ett kortsiktigt och ett långsiktigt program. Det kortsiktiga programmet omfattade åtgärder för att öka tillförseln av förnybar energi och minska elanvändningen och löpte under perioden 1998–2002. Kostnaderna för dessa insatser beräknades uppgå till ca 3,1 miljarder kronor under perioden. Syftet med programmet var att ersätta bortfallet av elproduktion från Barsebäcks andra reaktor. Det långsiktiga programmet innehåller insatser för forskning och teknisk utveckling inom energiområdet och omfattar stöd till energiforskning, energiteknikstöd, introduktion av ny energiteknik och energipolitiskt motiverade klimatsatser. Programmet löper under perioden 1998–2004 och omfattar ca 5,6 miljarder kronor.

Den första reaktorn i Barsebäcksverket ställdes av i november 1999, sedan ett avtal om ersättning till kraftverkets ägare hade slutits mellan företrädare för staten, Vattenfall AB och Sydkraft AB. De åtaganden som följde av avtalet godkändes av riksdagen våren 2000 (prop. 1999/2000:63, bet. 1999/2000:NU11).

Regeringen redovisade i skrivelser till riksdagen dels i september 2000 (skr. 2000/01:15), dels i oktober 2001 (skr. 2001/02:22) sin bedömning att riksdagens villkor för en stängning av Barsebäcks andra reaktor inte var uppfyllda. Riksdagen delade vid båda dessa tillfällen regeringens bedömning (bet. 2000/01:NU3 och bet. 2001/02:NU3).

Den energipolitiska överenskommelse som träffades våren 2002 omfattade bl.a. åtgärder som avsåg att ersätta de åtgärder som i 1997 års kortsiktiga program skulle upphöra vid utgången av år 2002. I syfte att stimulera effektivare energianvändning initierades bl.a. satsningar på information, utbildning, kommunal energirådgivning, teknikupphandling och marknadsintroduktion av

energieffektiv teknik. Vidare infördes ett mål för el producerad med förnybar energi. Enligt det beslut som togs är målet att användningen av el från förnybara energikällor skall öka med 10 TWh från 2002 års nivå till år 2010. I detta sammanhang presenterades även ett nytt stödsystem med elcertifikat för att främja miljövänlig elproduktion. Därtill beslöts om särskilda åtgärder för vindkraften, nämligen dels ett stöd för teknikutveckling och marknadsintroduktion för storskaliga vindkraftstillämpningar, dels ett nationellt planeringsmål för vindkraften. Det nationella planeringsmålet för vindkraften fastställdes till en årlig produktionskapacitet på 10 TWh år 2015. I detta sammanhang gjordes även bedömningen att vindkraften var i behov av ett övergångsstöd och att den s.k. miljöbonusen skulle behållas under en övergångsperiod. För den fortsatta avvecklingen av kärnkraften skulle möjligheten att, i likhet med vad som gjorts i Tyskland, träffa avtal med kraftindustrin undersökas.

Våren 2003 beslöt riksdagen (prop. 2002/03:40, bet. 2002/03:NU6) att införa ett elcertifikatssystem den 1 maj 2003. Enligt det nya systemet tilldelas den som producerar förnybar el elcertifikat av staten. Samtidigt har elanvändarna ålagts en skyldighet att förvärva elcertifikat i förhållande till elförbrukningen (kvotplikt). Enligt riksdagens beslut skall el producerad med användning av vindkraft, solenergi, vågenergi, geotermisk energi, biobränslen och viss vattenkraft utgöra certifikatberättigande elproduktion. Riksdagen uttalade även, på näringsutskottets initiativ, att regeringen skulle återkomma med ett förslag till riksdagen om att också torv skall utgöra elcertifikatsberättigande bränsle.

Riksdagen prövade även våren 2003 (prop. 2002/03:85, bet. 2002/03:NU11), för tredje gången, huruvida de villkor riksdagen ställt upp för en stängning av Barsebäcks andra reaktor var uppfyllda. Också denna gång fann en riksdagsmajoritet att villkoren ej var uppfyllda. Riksdagen beslöt dock, i linje med regeringens uppfattning, att frågan om en stängning av Barsebäck 2 skall ingå i den pågående förhandlingen mellan staten och kraftindustrin om avvecklingen av de övriga svenska kärnkraftsreaktorerna. Riksdagen gjorde även, på initiativ av näringsutskottet, ett uttalande för att klargöra den fortsatta hanteringen av frågan om Barsebäck 2. Enligt uttalandet bör det vara regeringen som, på grundval av den eventuella överenskommelse som uppnås i förhandlingarna med kraftindustrin eller i annat fall i enlighet med lagen om kärnkraftens avveckling (1997:1320), avgör när en stängning av Barsebäck 2 är möjlig. De av riksdagen uppställda villkoren för en stängning gäller dock alltså.

Utskottets överväganden

Allmän inriktning av energipolitiken

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen bör avslå motionsyrkanden om energipolitikens inriktning. Utskottet står fast vid tidigare uttalanden och de beslut riksdagen fattat om energipolitikens inriktning. *Jämför reservationerna 1 (m, fp), 2 (kd) och 3 (mp).*

Propositionen

Energiolitiken är, enligt regeringens redogörelse i budgetpropositionen för år 2004 (prop. 2003/04:1 utgiftsområde 21), inriktad på att skapa förutsättningarna för effektiva energimarknader, god försörjningstrygghet och långtgående hänsyn till miljö, hälsa och klimat. Detta görs i huvudsak genom insatser inom de tre verksamhetsområdena som politikområdet Energiolitik omfattar, dvs. Elmarknadspolitik, Övrig energimarknadspolitik och Politik för ett uthålligt energisystem.

Verksamhetsområdet *Elmarknadspolitik* syftar till att skapa goda ramvillkor för en effektiv och väl fungerande elmarknad. Målet för elmarknadspolitiken är att åstadkomma en effektiv elmarknad som genererar en säker tillgång på el till internationellt konkurrenskraftiga priser. Viktiga förutsättningar för en effektiv elmarknad är enligt vad som anförs i budgetpropositionen en väl fungerande konkurrens på lika villkor, inga eller mycket få marknadshinder samt öppen och lättillgänglig marknadsinformation. Även långsiktiga stabila marknadsinstrument för att hantera effektbalansen och skapa incitament för en säker överföring av el med få avbrott framhålls som viktiga. Vidare betonar regeringen betydelsen av en effektiv tillsyn av nätverksamheten för att se till att nätavgifterna är skäliga och att olika aktörer inte diskrimineras, t.ex. vad gäller tillträde till näten eller villkoren för överföring av el. I syfte att förbättra tillsynen av nätverksamheten infördes vissa nya bestämmelser i ellagen (1997:857) i juli 2002. Nättariffernas skälighet skall nu bedömas i förhållande till den prestation nätföretagen utför, inte i förhållande till nätföretagets faktiska kostnader för att bedriva verksamheten. Regelverket på elmarknaden har successivt utvecklats sedan år 1996 då produktion av och handel med el konkurrensutsattes.

För att skapa goda marknadsförutsättningar inriktas elmarknadspolitiken även på att främja utvecklingen av den nordiska elmarknaden samt en fortsatt integrering med övriga elmarknader i Europa. Regeringen framhåller i budgetpropositionen det EG-direktiv för el (2003/54/EG) som antogs i juni 2003 och den nya förordningen om gränsöverskridande handel med el (nr 1228/2003) som syftar till att utveckla den gemensamma inre marknaden för el. Regeringen menar att det genom en fortsatt integrering skapas en elmark-

nad med fler aktörer, vilket stimulerar till ökad konkurrens samtidigt som gemensamma produktionsresurser utnyttjas så effektivt som möjligt. Av stor betydelse för att en integrerad elmarknad skall fungera väl är en harmonisering av regler och förutsättningar på medlemsländernas marknader.

Insatserna inom verksamhetsområdet *Övrig energimarknadspolitik* är i första hand inställda på annan ledningsburen energi än el, dvs. på naturgas och fjärrvärme. De insatser som görs syftar till att utveckla effektiva och väl fungerande marknader för dessa energiformer. Därtill bedrivs insatser för att följa och analysera utvecklingen inom bränsle- och drivmedelsmarknaderna. Målet för verksamhetsområdet är att energipolitiken skall utformas så att energimarknaderna ger en säker tillgång på energi – värme, bränslen och drivmedel – till rimliga priser. Enligt vad som sägs i propositionen bör naturgasmarknaden på sikt vara öppen för alla aktörer. En naturgasmarknad som möjliggör inhemsk och internationell handel med naturgas leder bl.a. till betydande miljövinster, jämfört med användningen av fossila bränslen, samt till att produktionsresurserna kan utnyttjas bättre, sägs det i propositionen. Naturgasmarknadspolitiken inriktas på att främja en fortsatt integrering med övriga gasmarknader inom Europa och vårt närområde för att skapa goda marknadsförutsättningar. Beträffande värmemarknaden gör regeringen bedömningen att konkurrenssituationen, strukturförändringarna på fjärrvärme-marknaden och fjärrvärmens betydelsefulla roll i energiomställningen medför att en ökad pristransparens bör eftersträvas. För att närmare belysa konkurrenssituationen på värmemarknaden tillsatte regeringen i december 2002 en utredning om fjärrvärme på värmemarknaden (dir. 2002:160).

Verksamhetsområdet *Politik för ett uthålligt energisystem* bygger dels på 1997 års energipolitiska beslut, vilket innefattar ett program för ett ekologiskt och ekonomiskt uthålligt energisystem för perioden 1998–2004, dels på 2002 års energipolitiska beslut om åtgärder för den fortsatta omställningen av energisystemet. Målet för verksamhetsområdet är att energin skall användas så effektivt som möjligt med hänsyn tagen till alla resurstillgångar. Det program som beslöts år 1997 kan indelas i energipolitiska åtgärder på kort sikt (1998–2002), åtgärder för ett långsiktigt uthålligt energisystem (1998–2004) samt energipolitiskt motiverade internationella klimatinsatser (1998–2004). Enligt vad regeringen anför i propositionen ligger tyngdpunkten i 1997 års energipolitiska program på forskning, utveckling och demonstration av ny energiteknik för effektivare tillförsel och användning av energi, medan det kortsiktiga programmet varit inriktat på att kompensera bortfallet av elproduktion inför en stängning av Barsebäcks andra reaktor. Det beslut riksdagen fattade i juni 2002 med anledning av regeringens förslag innebar en delvis ny inriktning rörande åtgärder för att främja förnybar elproduktion och effektivare energi-användning. Riksdagen fastställde målet att användningen av el producerad från förnybara energikällor skall öka med 10 TWh från 2002 års nivå till år 2010. Vidare godkände riksdagen i april 2003 regeringens förslag till lag om elcertifikat. Syftet med det nya systemet med elcertifikat är att uppnå målet

om en ökad användning av förnybar energi samtidigt som teknikutvecklingen stimuleras och kostnaderna hålls nere.

Beträffande de energipolitiskt motiverade internationella klimatinsatserna betonar regeringen nödvändigheten av internationellt samarbete för att effektivt och uthålligt motverka klimatförändringar. Vidare redogörs för arbetet med bl.a. Kyotoprotokollets flexibla mekanismer och Östersjöländernas energisamarbete (Baltic Sea Region Energy Cooperation).

Motionerna

Vikten av energiförsörjningen för basindustrin betonas i motion 2003/04:N300 (s). Motionärerna framhåller att industrin visat en oro för stigande energikostnader. Vidare anförts att Dalarnas län behöver en bättre långsiktighet beträffande villkoren när det gäller energiskatterna och klimatpolitiken. Regeringens mål för energipolitiken, dvs. att på kort och lång sikt trygga tillgången på el och annan energi på gentemot omvärlden konkurrenskraftiga villkor, måste därför enligt motionärerna uppnås.

Ett riksdagsuttalande om den svenska basindustrins behov av en ansvarsfull och långsiktig energipolitik begärs i motion 2003/04:N384 (s). Motionärerna framhåller att energiförsörjningen är en viktig förutsättning för konkurrenskraften eftersom energikostnaden ofta är en stor utgiftspost för basindustrin. Energipolitiken måste därför dels främja en tilltro till energiförsörjningen på lång sikt, dels verka för att energikostnaderna hålls på en rimlig nivå. Därtill måste beskattning av energiproduktionen hanteras så att konsekvenserna för basindustrin beaktas.

Avregleringen av elmarknaden och kärnkraftsavvecklingen kräver ett omfattande samhälleligt engagemang, enligt vad som anförts i motion 2003/04:N407 (s). Därav följer, menar motionärerna, att det är naturligt att Vattenfall AB förblir i statlig ägo och att företaget används som ett verktyg i energiomställningsarbetet. Genom sitt ägande av Vattenfall borde staten medverka till att företaget blir en föregångare för omställningen av det svenska energisystemet i enlighet med riksdagens beslut. Ett tillkännagivande av riksdagen begärs därom.

I Moderata samlingspartiets motion 2003/04:N342 anförts att det övergripande målet för energipolitiken bör vara en säker och konkurrenskraftig el- och energiförsörjning i hela Sverige där all energiproduktion skall klara högt ställda miljö- och säkerhetskrav. De mål för energipolitiken som i dag gäller är inte samordnade, och det finns motsättningar mellan de olika målen. Det gäller bl.a. å ena sidan målet att avveckla kärnkraften och å andra sidan målet att på kort och lång sikt trygga tillgången på el och annan energi till villkor som är konkurrenskraftiga med omvärldens. Vidare är det omöjligt att samtidigt uppfylla miljömålen och målet om trygg tillgång på el till konkurrenskraftiga priser om kärnkraften avvecklas. Motionärerna menar att den osäkerhet som dagens energi- och skattepolitik medför måste undanröjas så att kraftföretagen vågar investera i ny produktionskapacitet. Det finns heller inga godtagbara skäl att behålla stora subventionssystem för produktion av viss el,

varken i form av stöd via statsbudgeten eller genom tvingande subventioner via elcertifikat. Sådana subventioner bör således avvecklas. Motionärerna pläderar även för att Vattenfall AB skall børsintroduceras och privatiseras. Skälet är att Vattenfall bör ges möjlighet att konkurrera på likvärdiga villkor med andra företag på den alltmer internationellt integrerade energimarknaden. På en avreglerad energimarknad är en statlig aktör som Vattenfall bakbunden, inte minst finansiellt, sägs det i motionen.

I motion 2003/04:N219 (m) framförs att kärnkraftsavvecklingen och effektskatten på kärnkraft hotar investeringsklimatet i Sverige. Motionärerna menar att Sverige behöver en bättre politik som tryggar fortsatta investeringar i den för landet så viktiga basindustrin. Kärnkraften och frågan om effektskatten på kärnkraft måste hanteras så att det främjar en positiv utveckling.

Behovet av mångfald på energimarknaden och i Skånes framtida energiförsörjning lyfts fram i motion 2003/04:N290 (m). Då Sverige inte längre är en isolerad elmarknad måste den svenska energi- och skattepolitiken syfta till att skapa de förutsättningar som behövs för en effektiv och miljövänlig produktion av el och värme, anför motionärerna. En reformering av det svenska energiskattesystemet efterlyses av detta skäl. Samtidigt betonas att det är viktigt med bredd i utbudet av energikällor.

I motion 2003/04:N333 (m) anförs att en bra och sund energiförsörjning i Sverige bygger på att de olika energislagen får konkurrera på lika villkor och stå för sina egna kostnader. Vidare framhåller motionärerna att marknaden bör vara diversifierad och utan monopol.

Att den politiska styrningen av energiproduktionen måste förändras betonas i Folkpartiets motion 2003/04:N324. En rationell energipolitik främjas bäst genom fri energiproduktion inom de ramar för krav om hälsa, säkerhet och miljö som statsmakterna ställer upp. Valet av energiproduktion skall således inte styras genom politiska beslut, utan konsumentstyrning och marknadsekonomi skall råda inom de ramar som staten fastställer. Det svenska energisystemet bör successivt ställas om till att bli ekologiskt hållbart, sägs det i motionen. Omställningen av energisystemet måste dock ske med hänsyn till Sveriges behov av tillväxt och ökad sysselsättning. De energipolitiska riktlinjer som riksdagen antog år 1997 och som fullföljs genom 2002 års energipolitiska beslut skadar Sverige allvarligt, som både industri- och miljönation. Särskilt allvarlig menar motionärerna att den förtida kärnkraftsavvecklingen är. Resultatet av den förda politiken har blivit att elpriserna stigit och att samhällets hela energiförsörjning hotas vid stark kyla eller vid avbrott i någon del av elnätet. Vidare framhålls i motionen att de koldioxidutsläpp som genereras vid elproduktion i utländska kolkraftverk för export till Sverige osynliggörs i statistiken. Regeringen bör därför ändra sina beräkningsmetoder så att även dessa utsläpp synliggörs i statistiken, sägs det.

Ett riksdagsuttalande om att regeringen med kraft skall driva frågan om minskad kol-, gas- och oljebaserad energiproduktion i Danmark begärs i motion 2003/04:N312 (fp). Danmarks val att låta de fossila bränslena dominera landets energiförsörjning leder till stora utsläpp av framför allt koldioxid.

Dessa drabbar inte bara Danmark utan även Sverige och övriga Europa. Den svenska regeringen har därför ett miljöpolitiskt ansvar att driva frågan om en omställning av det danska energisystemet från förbränning av kol och olja till miljömässigt hållbara alternativ.

Sveriges energiförsörjning skall, enligt vad som anförs i Kristdemokraternas motion 2003/04:N413, tryggas genom en långsiktig och medveten energipolitik med fasta spelregler, där inhemska förnybara energikällor utgör en växande bas. Målet, sägs det, bör vara ett ekologiskt uthålligt energisystem utan drastiska prisförändringar, elbrist eller andra betydande påfrestningar på välfärd och sysselsättning. Tillförseln av ny el måste bygga på förnybara energislag, och motionärerna vill på sikt avveckla kärnkraften. Därtill påpekas i motionen att den svenska regeringen saknar en samlad klimatpolitisk linje och att stängningen av Barsebäck bidrar till växthuseffekten. För att begränsa klimatutsläppen krävs olika åtgärder inom ramen för samarbetet i EU, framför allt olika insatser för bättre energihushållning samt en övergång till alternativa energikällor, främst då förnybara. Transporternas roll måste även beaktas. EU bör också göras mer handlingskraftigt på miljöområdet. Vidare bör EU gemensamt satsa på att främja omställningen till förnybara bränslen. För svensk del bör strävan vara hög när det gäller att öka andelen förnybar energi; i motionen förespråkas att ambitionsnivån bör vara att öka andelen förnybar energi med totalt 25 TWh fram till år 2010. Regeringen bör även vidta åtgärder för att se till att elbrist inte uppstår. Sverige är en nettoimportör av energi, och den kortsiktighet som präglar den svenska energipolitiken har lett till att investeringar i nya produktionsanläggningar har uteblivit.

I motion 2003/04:U254 (kd) förordas olika insatser rörande det internationella miljösamarbetet. Motionärerna framhåller i sammanhanget att frågan om hur energin används är en ödesfråga. En viktig del av lösningen för Europas del ligger i gemensamma satsningar och mer samordning på energiområdet. I detta avseende begärs ett riksdagsuttalande. Motionärerna menar att EU bör gå i spetsen för att skapa en koalition av likasinnade länder som vill sätta upp kvantifierbara, tidsbundna mål för en ökad användning av förnybar energi och att den svenska regeringen aktivt bör arbeta för en sådan utveckling inom EU.

Att riksdagen av regeringen skall begära förslag om en samlad energipolitisk strategi efterfrågas i motion 2003/04:N380 (c). Riksdagen bör enligt motionären beredas möjlighet att, parallellt med de förhandlingar som nu sker mellan staten och kraftindustrin, diskutera energipolitiken på lång sikt i form av en samlad strategi för svensk energiförsörjning. Utgångspunkterna för en sådan strategi bör vara att Sverige skall trygga elproduktionen inom landet, att kraftindustrin får goda förutsättningar att investera i ny produktionskapacitet och att fossila bränslen skall fasas ut ur det svenska energisystemet.

Enligt vad som anförs i motion 2003/04:N319 (mp) är omställningen av det svenska energisystemet till långsiktigt hållbara energikällor en av vår tids viktigaste politiska uppgifter. Det svenska målet när det gäller förnybara energikällor måste enligt motionären stå i samklang med det mål som EU

ställt upp, vilket för svensk del innebär att årsproduktionen av el från förnybara energikällor skall öka med ca 25 TWh.

Vissa kompletterande uppgifter

Utskottet behandlade energipolitikens inriktning hösten 2002 (bet. 2002/03:NU3) i anslutning till beredningen av 2003 års budget och med anledning av då väckta motioner. Vid detta tillfälle anförde utskottet att det inte ändrat uppfattning i förhållande till det godkännande av riktlinjerna för energipolitiken som utskottet gjorde i maj 2002 i samband med behandlingen av regeringens proposition om samverkan för en trygg, effektiv och miljövänlig energiförsörjning (prop. 2001/02:143, bet. 2001/02:NU17). Frågan om energipolitikens inriktning aktualiserades även i samband med behandlingen av regeringens förslag om lag för elcertifikat våren 2003. I detta sammanhang hänvisade utskottet (bet. 2002/03:NU6) ånyo till det beslut riksdagen fattade våren 2002.

När det gäller målet för el producerad med förnybar energi, dvs. att användningen av el från förnybara energikällor skall öka med 10 TWh fram till år 2010 i förhållande till nivån år 2002, kan påminnas om att utskottet vid behandlingen av detta förslag (bet. 2001/02:NU17) gjorde bedömningen att regeringens förslag om 10 TWh var väl avvägt med hänsyn till bl.a. miljömässiga, ekonomiska och tekniska intressen. Vidare påpekades att ambitionsnivån kan höjas, om det visar sig att det finns förutsättningar för att ytterligare öka elproduktionen med förnybara energikällor, i samband med den granskning som skall göras av klimatarbetet år 2004. Målet kan i detta fall sättas till 15 TWh fram till år 2012 i förhållande till 2002 års nivå. I reservationer (m, fp; mp) uttryckte företrädare i utskottet för dessa partier sin ståndpunkt.

Beträffande de motioner som rör Vattenfall AB kan erinras om Ewa Larssons (mp) fråga våren 2003 (fr. 2002/03:1171) till näringsminister Leif Pagrotsky om Vattenfall och omställningen av energisystemet. Frågan gällde om ministern avsåg att verka för ett ägarkrav på Vattenfall vad gäller ekologisk hållbarhet så att bolaget kan få en betydande roll för omställningen av energisystemet. I sitt svar betonade näringsministern att Vattenfall spelar en betydande roll för omställningen av det svenska energisystemet. Bolaget investerar stora summor i forskning och utveckling av nya produktionstekniker och investerar även i elproduktion från förnybara resurser. Från år 1997 räknat uppgår Vattenfalls investeringar i förnybar energi till ca 4,3 miljarder kronor. När det gäller forskning och utveckling har bolaget koncentrerat insatserna till bl.a. vindkraft, bioenergi och decentraliserad el- och värmeproduktion och solenergi. Dessa satsningar uppgår till ca 320 miljoner kronor sedan år 1997. Vidare framhöll statsrådet att det bara är genom att kontinuerligt stärka sin konkurrenskraft som Vattenfall kan skapa ekonomiska förutsättningar för att driva utvecklingen mot ett ekologiskt hållbart energisystem. Vattenfall bedriver en konkurrensutsatt verksamhet på en avreglerad marknad och måste därför styras av affärsmässighet, precis som riksdagen beslutat. Näringsministern menade att det inte fanns någon anledning att formulera några nya

direktiv för Vattenfall, utöver vad riksdagen redan fastställt. Riksdagsbesluten föreskriver, påpekade han, att bolaget skall medverka i omställningen av det svenska energisystemet och att det skall ske under villkor av affärsmässighet. Det ligger i bolagets intresse att ligga i framkanten när det gäller utveckling, underströk näringsministern och lyfte fram sin övertygelse om att bara ett konkurrenskraftigt Vattenfall kan fortsätta att driva utvecklingen mot ett ekologiskt hållbart energisystem i Sverige.

Näringsministern har även nyligen besvarat en fråga (fr. 2003/04:163) av Åsa Torstensson (c) om vilka åtgärder ministern avsåg vidta för att utöva en korrekt ägarstyrning av Vattenfall AB som ligger i linje med de beslut riksdagen fattat. Även i detta svar betonade näringsministern att han inte såg någon anledning till att formulera nya direktiv för Vattenfall, utöver de riksdagsbeslut som är fattade om att bolaget skall medverka i omställningen av det svenska energisystemet samt att det skall ske på affärsmässiga villkor.

Det kan också erinras om att Riksrevisionen nyligen inlett en granskning av Vattenfall AB efter beslut av riksrevisor Kjell Larsson. Granskningen beräknas vara avslutad i maj 2004. De frågor Riksrevisionen kommer att arbeta med är följande:

- Har ägarens styrning av Vattenfall samt bolagets agerande i Sverige förbättrat möjligheterna att uppnå svenska miljö- och energipolitiska mål?
- Finns det för Vattenfall betydande motstridigheter mellan svenska miljö- och energipolitiska mål och bolagets verksamhet i andra länder?
- Har bolagets utveckling i Tyskland redovisats – utöver krav enligt lagar och god redovisningssed – på ett tydligt och transparent sätt?

Våren 2003 avstyrkte utskottet (bet. 2002/03:NU11) en motion vari begärdes att den svenska regeringen borde driva frågan om en omställning av det danska energisystemet. Enligt utskottets uppfattning är Danmark, liksom Sverige, en aktiv part i det internationella arbetet med att begränsa utsläppen av växthusgaser. Utskottet såg därför ingen anledning att ifrågasätta de danska insatserna för att uppfylla åtaganden om utsläppsminskningar enligt Kyotoprotokollet. Även reservanterna (m, fp) avstyrkte motionärens krav.

När det gäller energipolitiskt motiverade internationella klimatinsatser påpekar utredningen om det långsiktiga energipolitiska programmet (dir. 2001:122) i sin slutrapport om energirelaterad forskning, utveckling och demonstration (SOU 2003:80) att kostnaderna för koldioxidreducering är avsevärt lägre i länder som Energimyndigheten samverkar med än i Sverige. Mot den bakgrunden och med hänsyn till att regelverken för de projektbase- rade mekanismerna först på senare tid börjat komma in i en fas då det blir möjligt att teckna avtal om projekt med projektägare och ramavtal med länder med vilka Sverige kan vilja samarbeta, lämnade utredningen följande förslag:

- Sverige bör arbeta vidare med att genomföra projekt inom de projektbase- rade mekanismerna.
- Energimyndigheten bör fortsatt ha en aktiv roll via initiering och genomfö- rande av sådana projekt.

- Ett ökat samarbete bör ske mellan Energimyndigheten och övriga svenska myndigheter som är engagerade i tangerande verksamhet på området, dvs. främst Sida. Detta kan bl.a. innebära att Energimyndigheten bör inhämta råd från Sida när det gäller samarbeten i utvecklingsländer och att kapacitetssuppbäggande insatser kan övervägas i anslutning till projekten.

Vidare påpekas i slutrapporten att hur arbetet med de projektbaserade mekanismerna mer konkret bör bedrivas behöver analyseras ytterligare. Utredningen föreslår att Energimyndigheten ges i uppdrag att genomföra en sådan analys. I detta uppdrag, vilket bör göras i samråd med Sida, bör även ingå att överväga om arbetet med de projektbaserade mekanismerna bör inrymmas i ett långsiktigt energipolitiskt program eller inte.

Regeringen meddelar i budgetpropositionen sin avsikt att återkomma med ett förslag under år 2004 om utformningen av det långsiktiga energipolitiska programmet inför en fortsättning år 2005.

Frågan om hur Sverige redovisar sin statistik beträffande koldioxidutsläpp behandlades av utskottet våren 2002 (bet. 2001/02:NU17) med anledning av en då väckt motion. Utskottet påpekade att den svenska utsläppsstatistiken bygger på internationellt vedertagna principer och såg inget skäl till att detta skulle frångås. I detta sammanhang redogjordes för att den svenska utsläppsstatistiken bygger på den internationellt vedertagna princip som återspeglas i bl.a. klimatkonventionen och Kyotoprotokollet samt beskrevs de riktlinjer som gäller. Den underliggande principen i dessa riktlinjer är att utsläppen av växthusgaser skall fördelas till den part där utsläppen uppstår. I princip samtliga parter i klimatkonventionen redovisar med jämna mellanrum i sina klimatrappor till konventionen de utsläpp av växthusgaser som uppstår inom det egna landets gränser.

När det gäller frågan om att öka användningen av förnybar energi inom EU kan nämnas att ambitionsnivån enligt vitboken om förnybara energikällor (KOM/1997/599) är att andelen förnybara energikällor av den totala energianvändningen skall öka från 6 % till 12 %. I ett direktiv (2001/77/EG) om främjande av el från förnybara energikällor anges det indikativa målet att elproduktionen från förnybara energikällor i gemenskapen som helhet skall uppgå till 22 % år 2010. Även när det gäller transportsektorn har mål ställts upp. Enligt direktivet (2003/30/EG) om främjande av användningen av bi drivmedel eller andra förnybara drivmedel har en referensnivå på 2 % för år 2005 och 5,75 % för år 2010 antagits avseende energiinnehåll av på marknaden ersatt bensin och dieselolja för transporter.

Utskottets ställningstagande

När det gäller energipolitikens inriktning vill utskottet inledningsvis understryka att den syn utskottet har överensstämmer med de beslut som riksdagen fattade våren 1997 och våren 2002. Dessa beslut, vilka grundar sig på uppgörelser mellan företrädare för Socialdemokraterna, Vänsterpartiet och Center-

partiet, utgör grundstommen för den svenska energipolitikens utformning och inriktning.

Som anges i budgetpropositionen och som riksdagen fastställt är den svenska energipolitikens mål att på kort och lång sikt trygga tillgången på el och annan energi på villkor som är konkurrenskraftiga med dem som gäller i omvärlden i övrigt. Enerkipolitiken skall skapa villkoren för en effektiv och hållbar energianvändning och en kostnadseffektiv svensk energiförsörjning med låg negativ påverkan på hälsa, miljö och klimat samt underlätta omställningen till ett ekologiskt samhälle. Vidare skall energipolitiken bidra till att skapa stabila förutsättningar för ett konkurrenskraftigt näringsliv och en förnyelse och utveckling av den svenska industrin. Sveriges elförsörjning skall tryggas genom ett energisystem som baseras på varaktiga, helst inhemska och förnybara, energikällor samt en effektiv energianvändning. Kärnkraften skall ersättas med effektivisering av elanvändningen, konvertering till förnybara energislag samt miljömässigt acceptabel elproduktionsteknik. I ökande utsträckning skall energiförsörjningen baseras på förnybara energikällor samtidigt som användningen av fossila bränslen skall hållas på en låg nivå.

Utskottet finner inga skäl för riksdagen att göra något avsteg från de av riksdagen tidigare fattade besluten när det gäller energipolitikens inriktning med anledning av de motioner som här behandlas.

Därmed övergår utskottet till att närmare kommentera några i detta avsnitt aktuella motionsyrkanden.

I ett antal motioner har frågan om basindustrins energiförsörjning lyfts fram. Enligt utskottets mening är en av de viktigaste förutsättningarna för konkurrensförmågan hos industrin en god tillgång på energi till konkurrenskraftiga villkor. Detta betonas särskilt i de mål som fastställts för energipolitiken.

Det krav på en privatisering och börsintroduktion av Vattenfall AB som framförs i motion 2003/04:N342 (m) är en återkommande fråga som utskottet vid flera tidigare tillfällen behandlat. Som utskottet betonat vid dessa tillfällen är Vattenfall en viktig nationell resurs på energiområdet, inte minst när det gäller omställningen av energisystemet. På denna punkt har utskottet inte ändrat uppfattning och delar således flera av de synpunkter som framförs i motion 2003/04:N407 (s). Ett riksdagsuttalande därom anser utskottet dock kan undvaras.

I några motioner berörs systemet med elcertifikat som riksdagen våren 2003 beslöt att införa. Det begärs i en motion att systemet skall avvecklas. Utskottet vill härvid erinra om att utskottet, vid behandlingen av införandet av elcertifikatssystemet, framhöll att det såg mycket positivt på systemet och att systemet kommer att skapa möjligheter för en fortsatt utbyggnad av elproduktionen från förnybara energikällor, samtidigt som det stimulerar marknadsdynamik som främjar kostnadseffektivitet och teknikutveckling. I två motioner förordas att målet för el producerad med förnybara energikällor skall höjas. Som tidigare redovisats beslöt riksdagen våren 2002 om ett mål för förnybara energikällor som innebär att användningen av el från sådana

energikällor skall öka med 10 TWh till år 2010. Vid införandet av detta mål bedömde utskottet att nivån för målet var väl avvägt med hänsyn tagen till bl.a. miljömässiga, ekonomiska och tekniska intressen. Samtidigt framhölls att ambitionsnivån kan höjas, om det visar sig att det finns förutsättningar för att ytterligare öka elproduktionen med förnybara energikällor, i samband med den granskning som skall göras av klimatarbetet år 2004. Målet kan i detta fall sättas till 15 TWh fram till år 2012 i förhållande till 2002 års nivå. Vid detta står utskottet fast.

När det gäller den danska energiproduktionen som tas upp i motion 2003/04:N312 (fp) vill utskottet erinra om att Danmark, liksom Sverige, är en aktiv part i det internationella arbetet med att begränsa utsläppen av växthusgaser. Utskottet ser ingen anledning att ifrågasätta de danska insatserna för att uppfylla åtagandena om utsläppsminskningar enligt Kyotoprotokollet.

Beträffande vad som i en motion anförs om redovisning av utsläppen vill utskottet påpeka att den svenska utsläppsstatistiken bygger på internationellt vedertagna principer som utskottet inte ser något skäl att frånga.

Utskottet vill även erinra om den översyn av de energipolitiskt motiverade klimatinsatser som utredningen om det långsiktiga energipolitiska programmet omfattat och motser att regeringen återkommer i dessa frågor till riksdagen.

Med hänvisning till det ovan anförda avstyrker utskottet samtliga här aktuella motioner i berörda delar.

Kärnkraft

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen bör avslå motioner med krav på att beslutet om kärnkraftsavvecklingen skall upphävas och att de pågående förhandlingarna med kraftindustrin i frågan skall avbrytas. Utskottet hänvisar till de riktlinjer som fastställts och de beslut riksdagen fattat. *Jämför reservationerna 4 (m, fp), 5 (kd) och 6 (mp).*

Riksdagen bör även avslå två motionsyrkanden om att förbudet i den s.k. kärntekniklagen mot uppförande av kärnkraftsreaktorer skall avskaffas. Det är utskottets mening att det är naturligt att statsmakterna markerar att uppförande av nya kärnkraftsreaktorer inte är aktuellt. *Jämför reservation 7 (m, fp).*

Riksdagen bör därtill avslå motionsyrkanden om att förbudet i nyssnämnda lag mot vissa förberedande åtgärder i syfte att uppföra en kärnkraftsreaktor skall upphävas. Utskottet påpekar att den aktuella bestämmelsen inte begränsar möjligheten till forskning och energitekniskt utvecklingsarbete. *Jämför reservation 8 (m, fp, kd).*

Motionerna

Riksdagens beslut om en förtida avveckling av kärnkraften bör återkallas enligt vad som anförs i Moderata samlingspartiets motion 2003/04:N342. Varje slag av kraftproduktion har sina för- respektive nackdelar, sägs det i motionen. Om man, liksom regeringen, anser att kärnkraftens nackdelar inte går att bemästra borde alla svenska reaktorer, inte bara reaktorerna i Barsebäck, stängas snarast. Om man å andra sidan, anför motionärerna instämmande, anser att dessa nackdelar är hanterbara är det logiskt att dra nytta av kärnkraftstekniken så länge den med uppfyllda säkerhetskrav är ekonomiskt lönsam. Ovanstående innebär även att de politiska hindren för en återstart av Barsebäcks första reaktor avlägsnas. Vidare bör riksdagen verka för att upphäva lagen om kärnkraftens avveckling. Lagen har visserligen aldrig använts men den tjänar inget syfte, och den uppfyller heller inte – anser motionärerna – grundläggande rättssäkerhetskrav. Regeringen bör även återkalla sitt förhandlingsuppdrag rörande kärnkraftens framtid. Industrin bör ta det fulla ansvaret för beslut om såväl investeringar som nedläggningar, sägs det. Avvikelse från denna linje leder till samhällsekonomiska kostnader. Vidare bidrar de politiska ingripandena till att skapa osäkerhet om spelreglerna för kraftindustrins verksamhet och om industrins elförsörjning. I motionen pläderas även för att bestämmelserna i den s.k. kärntekniklagen om förbud mot uppförande av kärnkraftsreaktorer (5 a §) och om förbud mot vissa förberedande åtgärder i syfte att uppföra en kärnkraftsreaktor (6 §) bör upphävas. När det gäller den förstnämnda bestämmelsen är motionärerna av den uppfattningen att lagstiftningen inte bör utesluta möjligheten att bygga nya reaktorer i Sverige även om det i dagsläget inte finns några intressenter. Beträffande den andra bestämmelsen framhålls dess oförenlighet med de principer om yttrande- och tankefrihet som bör ligga till grund för all lagstiftning samt att den försvårar och skadar svensk forskning.

Att 6 § kärntekniklagen bör upphävas anförs även i motionerna 2003/04:N204 (m) och 2003/04:N242 (m). I båda motionerna framhålls att bestämmelsen hämmar den akademiska friheten. I den sistnämnda motionen sägs vidare att bestämmelsen saknar någon funktion då det av 5 a § kärntekniklagen framgår att tillstånd att uppföra en kärnkraftsreaktor inte får meddelas.

En ny folkomröstning i frågan om kärnkraftens ställning bör hållas enligt vad som anförs i motion 2003/04:N282 (m). Motionärerna hänvisar till att det har gått närmare ett kvartssekel sedan beslutet om kärnkraftens avveckling fattades och att det därför är angeläget att de nya väljargrupperna får möjlighet att avge sin syn på frågan. Arvet från 1980 års folkomröstning verkar förlamande på svensk energiförsörjning, anför motionärerna och menar det reser den principiellt viktiga frågan om hur länge riksdagen skall se sig som bunden av ett utslag i en formellt rådgivande folkomröstning.

Enligt vad som anförs i motion 2003/04:N290 (m) bör 1997 års energipolitiska uppgörelse rivas upp med innebörden att Barsebäcks första reaktor åter tas i drift och att det inte blir någon förtida stängning av Barsebäcks andra reaktor. Motionärerna menar att Sverige måste bygga upp en trygg energiför-

sörjning. Kärnkraften, som tillsammans med vattenkraften utgör stommen i elförsörjningen, måste bibehållas.

Folkpartiet framhåller i motion 2003/04:N324 att kärnkraften bör utnyttjas under hela sin tekniska och ekonomiska livslängd. Motionärerna menar att reaktorer skall stängas när en behörig myndighet konstaterar att de inte längre uppfyller gällande säkerhets- och miljökrav. Politiker är inte bäst på att avgöra när en avstängning kan äga rum. Därtill förordas att Barsebäcks första reaktor tas i bruk igen så snart det är möjligt. Den nu pågående avvecklingen, där en väl fungerande kärnkraftsreaktor i Barsebäck har ställts av, har bidragit till den senaste vinterns effektproblem och till en betydande osäkerhet inom industrin beträffande den framtida tillgången på el. Den handlingslinje regeringen har, dvs. att överlåta kärnkraftens avveckling till en förhandlare, ser motionärerna som tvivelaktig, inte minst i ett demokratiskt perspektiv. Vidare ifrågasätts om regeringens möjligheter att tillämpa lagen om kärnkraftens avveckling verkligen lägger en god grund för dessa förhandlingar. Denna lag, menar motionärerna, borde aldrig att tillkommit och bör nu omedelbart avskaffas. I motionen framhålls även att de politiska hindren för en fortsatt och utvecklad användning av kärnenergin måste bort. Motionärerna anser att det inte finns några skäl att behålla 5 a § kärntekniklagen, som förhindrar byggandet av kärnkraftsreaktorer i Sverige. Därtill påpekas att en omprövning av 6 § kärntekniklagen bör göras. Detta s.k. tankeförbud kan kritiseras både för att vara oförenligt med principer för yttrande- och tankefrihet och för att vara hämmande för den akademiska friheten i landet.

Riksdagen bör, enligt vad som uttrycks i motion 2003/04:N287 (fp), säga ifrån och avbryta den nu pågående kärnkraftsavvecklingen. Motionärerna menar att den svenska energipolitiken hamnat i en återvändsgränd, med tydliga målkonflikter. Samtidigt som klimatpåverkan skall minskas skall kärnkraften avvecklas. Regeringen borde därför gå samman med de tillväxtorienterade partierna på den borgerliga sidan för att föra en realistisk energipolitik syftande till att säkra energiförsörjningen för hushåll och industrier till rimliga priser, sägs det.

För att klara elförsörjningen på ett miljömässigt acceptabelt sätt bör, enligt vad som anförs i motion 2003/04:N313 (fp), stängningen av Barsebäcks andra reaktor skrinläggas samtidigt som Barsebäcks första reaktor åter tas i drift. Återstarten måste enligt motionärerna göras innan det av tekniska och ekonomiska skäl är för sent. Därtill sägs det att Sverige i praktiken har ett förbud mot forskning och planering kring ny kärnkraft och att detta förhindrar att ny och viktig kunskap genereras samtidigt som det försvårar Sveriges möjligheter att utvärdera internationell forskning.

Kritik mot hur regeringen handlagt frågan om kärnkraftens avveckling förs fram i Kristdemokraternas motion 2003/04:N413. Beslutet om Barsebäcks nedläggning togs utan att de ekonomiska effekternas omfattning var kända. Vidare saknades miljökonsekvensanalyser och samhällsekonomiska analyser. Motionärerna menar därför att det i en prövning av villkoren inför stängningen av Barsebäcks andra reaktor även skall ingå en ekonomisk redovisning, en

miljökonsekvensanalys och en samhällsekonomisk analys. I motionen framhålls även att 6 § kärntekniklagen bör upphävas. Bestämmelsen har en hämmande effekt på den akademiska friheten och det kan ifrågasättas om det över huvud taget är möjligt att – utan lagbrott – presentera genomarbetade och kostnadsberäknade alternativ till prövning i den energipolitiska debatten, sägs det i motionen.

I motion 2003/04:N415 (mp) sägs det att Miljöpartiet vill införa som mål för kärnkraften att tre reaktorer skall avvecklas inom två år och resterande reaktorer skall därefter avvecklas inom en tioårsperiod. För att minska beroendet av kärnkraft och riskerna för en förödande olycka föreslås olika former av styrmedel i motionen. Motionären vill bl.a. införa en lag mot effekthöjningar på befintliga kärnkraftverk. Effekthöjningar innebär ökat kärnkraftsberoende, sägs det i motionen. Vidare bör säkerhetskraven för kärnkraftverk höjas. Motionären menar att det varit oproportionerligt många allvarliga incidenter i svenska kärnkraftverk som pekar på brister i säkerhetskultur och på brister i själva hårdvaran. Konsekvenserna av höjda ambitioner för säkerheten är troligen att några reaktorer kommer att stängas relativt snart eftersom det blir för dyrt att genomföra de föreskrivna åtgärderna. Även för de nyare reaktorerna får ett krav på bevarad och förbättrad säkerhet konsekvenser, även om det kan ta tid. Kärnkraftbolagens ekonomi behöver även göras mer transparent. Åtminstone av de företag där staten är majoritetsägare bör man kräva en redovisning i årsredovisningarna av ekonomin för varje reaktor, eftersom det är av central betydelse för ägaren att ha denna information. Därtill bör regeringen avbryta förhandlingarna med kraftbolagen om kärnkraftens framtid. Så länge kraftindustrin kan hoppas på direkt kompensation för att stänga reaktorer, kommer den att fortsätta driva dessa även om de går med förlust.

Frågan om hur länge en folkomröstning kan anses vara legitim ställs också i motion 2003/04:N261 (m, kd, fp). Ett stort antal väljare har tillkommit sedan folkomröstningen om kärnkraft år 1980. Dessa har inte fått vara delaktiga i beslutet om avveckling av kärnkraften. Med anledning av detta efterfrågar motionärerna en förnyad miljö- och energidebatt mellan de folkvalda och de medborgare som framgent berörs av utvecklingen, dvs. hänsyn måste tas till vad dagens medborgare anser om kärnkraften och inte till utgången av folkomröstningen år 1980.

Barsebäck 2 bör inte stängas innan det finns annan ny produktionskapacitet i tillräcklig omfattning, anføres det i motion 2003/04:N343 (kd, m). Den svenska produktionskapaciteten har visat sig otillräcklig, och under den senaste vintern har tidvis mycket el fått importeras. Detta leder i sin tur till ökade koldioxidutsläpp eftersom den el Sverige importerar framför allt är kolbaserad. Regeringen och dess samarbetspartier borde enligt motionärerna i stället ta intryck av den utbyggnad av kärnkraften som sker i vår omvärld, sägs det i motionen.

Vissa kompletterande uppgifter

Om kärnkraftens avveckling

Enligt gällande riktlinjer för energipolitiken skall, som redan beskrivits, kärnkraftsreaktorerna i Barsebäck ställas av. Den 30 november 1999 stängdes den första reaktorn i Barsebäck. Den andra reaktorn skulle enligt 1997 års energipolitiska beslut ställas av före den 1 juli 2001. Ett villkor för stängningen är dock att bortfallet av elproduktion kan kompenseras genom tillförsel av ny elproduktion och minskad elanvändning. Vidare får stängningen inte medföra påtagligt negativa effekter i fråga om elpriset, tillgången på el för industrin, effektbalansen eller miljön och klimatet. Regeringen redovisade hösten 2000 i en skrivelse (skr. 2000/01:15) sin bedömning att riksdagens villkor inte var uppfyllda för en stängning av den andra reaktorn i Barsebäck före den 1 juli 2001. Regeringen bedömde emellertid att en stängning skulle kunna genomföras senast före utgången av år 2003 efter det att erforderliga åtgärder fått genomslag. Riksdagen (bet. 2000/01:NU3) instämde i regeringens bedömning. Regeringen redovisade hösten 2001 ånyo i en skrivelse (skr. 2001/02:22) sin bedömning. Den förnyade prövning som regeringen gjorde under år 2001 visade att förutsättningarna för en stängning inte hade förändrats sedan prövningen året innan. Även denna gång delade riksdagen (bet. 2001/02:NU3) regeringens bedömning.

Våren 2002 meddelade regeringen sin avsikt (prop. 2001/02:143) att söka nå en överenskommelse med industrin om en långsiktigt hållbar politik för den fortsatta kärnkraftsavvecklingen och omställningen av energisystemet. Regeringen beslutade i juni 2002 att utse en förhandlingsman (generaldirektör Bo Bylund) med uppdrag att för statens del genomföra överläggningar med industrin i syfte att förbereda en sådan överenskommelse.

Regeringen presenterade våren 2003 en ny bedömning (prop. 2002/03:85) avseende villkorsuppfyllelsen för en stängning av den andra reaktorn i Barsebäck. Enligt regeringens bedömning var inte riksdagens villkor för en stängning helt uppfyllda vad avser effektbalanssituationen och påverkan på miljön och klimatet. Vidare ansåg regeringen att frågan om stängningen av Barsebäck 2 bör hanteras tillsammans med förhandlingarna om de övriga kvarvarande reaktorerna och frågan om energiomställningen i sin helhet. Möjligheterna till en snabb stängning av Barsebäck 2 inom ramen för en förhandlingslösning skall särskilt prövas. Regeringen beslutade i mars 2003 om ett särskilt tilläggsuppdrag till förhandlingsmannen i denna del. En särskild redovisning avseende Barsebäck 2 skall lämnas senast den 30 april 2004. Vidare har regeringen uppdragit åt Svenska kraftnät att vid skapandet av en effektreserv beakta den planerade stängningen av Barsebäck 2. Uppdraget skall redovisas senast den 1 februari 2004.

Riksdagen beslöt i juni 2003 (bet. 2002/03:NU11) i enlighet med regeringens uppfattning. Samtidigt gjorde riksdagen ett uttalande om att det bör vara regeringen som på grundval av den eventuella överenskommelsen som uppnås i förhandlingarna med kraftindustrin, eller i annat fall i enlighet med

lagen om kärnkraftens avveckling, avgör när en stängning av Barsebäck 2 är möjlig. Riksdagen framhöll emellertid att de av riksdagen uppställda villkoren för en stängning alltså gäller. I reservationer (m, fp; kd; mp) framförde företrädare för dessa partier sin syn på stängningen av Barsebäck 2.

I juni 2003 ställde Maria Larsson (kd) en fråga (fr. 2002/03:1144) till näringsminister Leif Pagrotsky om hur denne avsåg informera de folkvalda om förhandlingarna rörande en överenskommelse mellan staten och kärnkraftsägarna. I sitt svar påpekade näringsministern att regeringen anser det angeläget att den kommande överenskommelsen har bredast möjliga förankring. Samtidigt måste man ha respekt för att det ligger i sakens natur att en förhandlingsprocess inte kan bedrivas helt öppet. Ministern påpekade att förhandlaren förslag till överenskommelse kommer att föreläggas riksdagen för sedvanlig behandling.

Med anledning av vad som i en motion anförs om säkerheten vid de svenska kärnkraftverken kan erinras om den av regeringen tillsatta Kärnsäkerhetsutredningen (dir. 2002:33), vilken bl.a. har haft till uppgift att föreslå författningsändringar på kärnsäkerhetsområdet samt analysera förutsättningarna för kärnsäkerhet och strålskydd vid de svenska kärnkraftverken mot bakgrund av utvecklingen i omvärlden. Kärnsäkerhetsutredningen redovisade i november 2003 sina överväganden i betänkandet om kärnkraftverkens säkerhet och strålskydd (SOU 2003:100). Utredningen konstaterar sammanfattningsvis att den inte sett några tekniska omvärldsfaktorer som på ett avgörande sätt skulle hota säkerhets- eller strålskyddsarbetet. Det påpekas dock att en förutsättning för denna bedömning är en fortsatt aktiv utrednings- och tillsynsverksamhet hos både Statens kärnkraftinspektion (SKI) och Statens strålskyddsinstitut (SSI) när det gäller kärnkraftverken. Vidare föreslår utredningen vissa krav beträffande rapportering samt vissa författningsändringar.

När det gäller säkerhetsnivån vid de svenska kärnkraftverken kan även nämnas att kärnteknisk verksamhet enligt 3 § lagen (1984:3) om kärnteknisk verksamhet (den s.k. kärntekniklagen) skall bedrivas på ett sådant sätt att kraven på säkerhet tillgodoses och att de förpliktelser uppfylls som följer av Sveriges överenskommelser i syfte att förhindra spridning av kärnvapen och obehörig befattning med kärnämne och sådant kärnavfall som utgörs av använt kärnbränsle.

Beträffande vad i några motioner förordas rörande ett upphävande av lagen (1997:1320) om kärnkraftens avveckling kan nämnas att enligt denna lag får regeringen besluta att rätten att med stöd av tillstånd enligt kärntekniklagen driva en kärnkraftsreaktor för att utvinna kärnenergi skall upphöra att gälla vid en viss tidpunkt. Vid riksdagsbehandlingen av ovan nämnda lag betonade utskottet (bet. 1997/98:NU5) bl.a. de villkor för avställningen som tidigare nämnts samt att riksdagen, innan en stängning av reaktorn kan genomföras, skall ges möjlighet att pröva om dessa villkor är uppfyllda. I reservationer (m, fp; kd) yrkades avslag på förslaget till lag om kärnkraftens avveckling.

Vissa bestämmelser i kärntekniklagen

Enligt 5 a § kärntekniklagen får det inte meddelas tillstånd att uppföra en kärnkraftsreaktor. Beslutet om ett förbud mot att uppföra en kärnkraftsreaktor fattades av riksdagen år 1986 (prop. 1986/87:24, bet. 1986/87:NU13). Beslutet innebar i praktiken ett förbud för regeringen att använda den rätt att ge tillstånd till nya kärnkraftsreaktorer som regeringen innan införandet av denna bestämmelse formellt hade enligt lagen. Utskottet påpekade i detta sammanhang att det var väl befogat att riksdagen bringar kärntekniklagens bestämmelser om möjlighet att erhålla tillstånd till kärnteknisk verksamhet i överensstämmelse med riktlinjerna för den långsiktiga energipolitiken. Vidare anfördes att det var naturligt att statsmakterna tydligt markerar att nya kärnkraftsreaktorer är ett avslutat stadium i den svenska energipolitiken. I reservationer (m; fp) argumenterades mot att bestämmelsen skulle införas. Senast utskottet behandlade förbudet mot att uppföra en kärnkraftsreaktor var våren 2003 med anledning av en då aktuell motion. Utskottet framhöll (bet. 2002/03:NU11) att skälen för att införa bestämmelsen i allra högsta grad fortfarande är giltiga.

I 6 § kärntekniklagen stipuleras att ingen får utarbeta konstruktionsritningar, beräkna kostnader, beställa utrustning eller vidta andra sådana förberedande åtgärder i syfte att inom landet uppföra en kärnkraftsreaktor. I samband med införandet av detta förbud diskuterade utskottet först innebörden av den föreslagna bestämmelsen. Härvid framhöll utskottet (prop. 1986/87:13, bet. 1986/87:NU13) att förbudets funktion skulle vara att motverka att personer i en åsyftad begränsad krets – ansvariga för kraftföretag vilka är tänkbara som reaktorinnehavare – vidtar något slags resurskrävande, förberedande åtgärder med avsikt att uppföra en viss kärnkraftsreaktor. Ett enligt utskottet underströk att ett sådant förbud inte skulle förhindra personer i nämnda krets att t.ex. muntligen eller skriftligen plädера för fortsatt och ökad kärnkraftsanvändning, inklusive uppförande av ytterligare kärnkraftsaggregat. Det skulle inte heller, betonade utskottet, inkräkta på möjligheterna till forskning och utvecklingsarbete på det kärntekniska området och till svenskt deltagande i internationellt samarbete inom detta område. Därefter tog utskottet ställning till frågan om införandet av förbudet. Med vissa redaktionella ändringar tillstyrkte utskottet att förbudet skulle införas, medan en motsatt uppfattning fördes fram i en reservation (m, fp).

I en översyn av lagstiftningen på kärnenergiområdet i början av 1990-talet (SOU 1991:95) föreslogs att paragrafen om förbud mot vissa förberedande åtgärder skulle avskaffas. Enligt utredningen kunde bestämmelsen inte anses vara motiverad av säkerhetsskäl och borde därför inte höra hemma i nämnda lag, vilken är att betrakta som en säkerhetslag. Utredningens förslag beträffande 6 § berördes dock inte i den därpå följande propositionen (prop. 1992/93:98).

Som tidigare nämnts tillsatte regeringen i februari 2002 en utredning om kärnsäkerheten. I en skrivelse till Kärnsäkerhetsutredningen (daterad den 8 maj 2003) har Statens kärnkraftinspektion (SKI) föreslagit ett antal författ-

ningsändringar på kärnsäkerhetsområdet. Det gäller bl.a. 6 § kärntekniklagen som SKI inte anser fylla någon funktion och därför bör slopas. SKI framhåller att myndigheten ofta får förfrågningar från forskare som är verksamma inom det kärntekniska området som undrar om det är förbjudet att bedriva forskning på det kärntekniska området som rör kärnsäkerheten. Vidare sägs det i skrivelsen att SKI vid varje sådan fråga får förklara att det i 6 § kärntekniklagen inte finns något förbud i bestämmelsen mot att forska om ny kärnkraft, bedriva tekniskt utvecklingsarbete, delta i internationellt samarbete eller att projektera och konstruera nya kärnkraftverk för försäljning utomlands.

Kärnsäkerhetsutredningen förordar i sitt betänkande om kärnkraftverkens säkerhet och strålskydd att 6 § kärntekniklagen stryks. Detta motiveras med att det ur kärnsäkerhetssynpunkt är angeläget att forskning i syfte att främja säkerheten vid kärnkraftverken bedrivs så länge det finns reaktorer. Det bör enligt utredningen därför inte finnas något som leder till tveksamheter kring denna forskning. Vidare framhålls att innebörden av 6 § ofta misstolkas som ett förbud mot att bedriva forskning eller utveckling, även då det gäller kärnsäkerhet. Därtill påpekas att det finns en bestämmelse (5 a §) som förbjuder att tillstånd ges för att uppföra kärnkraftsreaktorer.

När riksdagen senast – våren 2003 – behandlade frågan om 6 § kärntekniklagen betonade utskottet (bet. 2002/03:NU11) att den enda begränsningen bestämmelsen gäller är sådana aktiviteter som har direkt koppling till planer på att uppföra en kärnreaktor i Sverige. Vidare förutsatte utskottet att Kärnsäkerhetsutredningen beaktade SKI:s synpunkter och emotsåg regeringens ställningstagande med anledning av utredningens slutsatser. Dessa bedömningar borde enligt utskottets mening rimligen inväntas innan några förändringar av kärntekniklagen genomfördes. I en reservation (m, fp, kd) förordades att riksdagen skulle upphäva bestämmelsen.

Utskottets ställningstagande

Inledning

Utskottet behandlar först motionsyrkanden rörande avvecklingen av kärnkraften och därefter kraven på upphävande av dels förbudet mot uppförande av kärnkraftsreaktorer, dels förbudet mot vissa förberedande åtgärder.

Avvecklingen av kärnkraften

En central del i den energipolitiska uppgörelse som träffats mellan företrädare för Socialdemokraterna, Vänsterpartiet och Centerpartiet är avvecklingen av kärnkraften. Enligt de riktlinjer som riksdagen fastställt skall kärnkraften ersättas med effektivisering av elanvändningen, konvertering till förnybara energislag samt miljömässigt acceptabel elproduktionsteknik.

Riksdagen har genom tidigare fattade beslut ställt sig bakom den ordning som innebär att de två reaktorerna i Barsebäck skall stängas. Den första reaktorn i Barsebäck stängdes i november 1999. Stängningen av Barsebäcks andra reaktor är villkorad såtillvida att bortfallet av elproduktion skall kompenseras

genom tillförsel av ny elproduktion och minskad användning av el. Enligt riksdagens beslut får en stängning heller inte medföra negativa effekter i fråga om elpriset, tillgången på el för industrin, effektbalansen eller miljön och klimatet. Riksdagen har vid tre tillfällen prövat frågan om en stängning av Barsebäck 2, utan att en riksdagsmajoritet funnit att villkoren för en stängning varit uppfyllda. Senast riksdagen prövade denna fråga var våren 2003. Riksdagen beslöt vid detta tillfälle att frågan om en stängning av Barsebäck 2 skall ingå i de pågående förhandlingarna mellan staten och kraftindustrin. Vidare uttalade riksdagen, på utskottets initiativ, att det bör vara regeringen som på grundval av den eventuella överenskommelse som uppnås i förhandlingarna med kraftindustrin avgör när en stängning av Barsebäck 2 är möjlig. Utskottet underströk dock att de av riksdagen uppställda villkoren för en stängning alltjämt gäller.

Utskottet har på dessa punkter inte någon annan uppfattning än vad riksdagen tidigare beslutat om.

I några motioner begärs att de pågående förhandlingarna med kraftindustrin om kärnkraftens avveckling skall avbrytas. Utskottet vill därvid framhålla sin avvikande uppfattning. Genom att kraftindustrin involveras i förhandlingarna kan en långsiktighet och trovärdighet skapas som är till gagn för hela omställningsprocessen. Utskottet finner heller inget skäl för riksdagen att tillmötesgå kraven på en ny folkomröstning i kärnkraftsfrågan.

När det gäller vad i motion 2003/04:N415 (mp) anförs om krav på årsredovisningar vill utskottet framhålla att samma regler beträffande redovisning m.m. gäller för statliga företag som för övriga företag.

Med det anförda avstyrker utskottet samtliga här aktuella motioner i berörda delar.

Förbudet mot uppförande av kärnkraftsreaktorer

Som utskottet vid tidigare tillfällen anfört är förbudet i kärntekniklagen (5 a §) mot att uppföra nya kärnkraftsreaktorer riktat mot regeringen. Vid införandet av bestämmelsen betonade utskottet bl.a. att det var naturligt att statsmakterna tydligt markerar att uppförandet av nya kärnkraftsreaktorer inte är aktuellt. Detta är enligt utskottets uppfattning i allra högsta grad alltjämt giltigt. Utskottet ser således inget skäl för riksdagen att tillmötesgå de här aktuella motionsyrkandena. De avstyrks alltså.

Förbudet mot vissa förberedande åtgärder

Förbudet i kärntekniklagen (6 §) mot vissa förberedande åtgärder i syfte att uppföra en kärnkraftsreaktor har behandlats av utskottet vid ett flertal tillfällen. Vid införandet av denna bestämmelse underströk utskottet – enhälligt – att den inte innebar ett förbud mot forskning, tankeutbyte etc. kring kärntekniska frågor. Den enda begränsningen gäller sådana aktiviteter som har direkt koppling till planer på att uppföra en kärnreaktor i Sverige. I detta sammanhang betonade utskottet att bestämmelsen inte heller skall inkräkta på

möjligheterna till svenskt deltagande i internationellt samarbete på det aktuella området. Utskottet står fast vid tidigare ställningstaganden i denna fråga.

Som tidigare redovisats har Kärnsäkerhetsutredningen nyligen förordat att 6 § kärntekniklagen tas bort. Utredningen motiverar detta med att bestämmelsen ofta misstolkas som ett förbud mot att bedriva forskning eller utvecklingsarbete, även då det gäller kärnsäkerheten. Enligt utskottets uppfattning bör utredningens slutsatser i sedvanlig ordning beredas.

Med det anförda avstyrker utskottet samtliga i denna del behandlade motionsyrkanden.

Naturgas

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen bör avslå motionsyrkanden om en ökad användning av naturgas i Sverige och om en utbyggnad av det svenska naturgasnätet. Utskottet menar bl.a. att naturgasen skall konkurrera av egen kraft på den svenska energimarknaden och att staten inte skall engagera sig i ekonomiskt stöd till en naturgasutbyggnad.

Motionerna

Enligt vad som anförs i motion 2003/04:N273 (s) är det viktigt att statsmakterna sänder sådana signaler som gör att energimarknadernas aktörer vågar genomföra projekt som möjliggör att även Dalarna och övriga Mellansverige får tillgång till naturgas. Mellansverige och den industri som finns där har ett stort energibehov. För denna region skulle tillgången på naturgas innebära en rad fördelar.

Utbudet på energimarknaderna i Dalarna bör breddas genom en utbyggnad av ledningsnätet för naturgas till de viktigaste basindustrierna, anförs det i motion 2003/04:N300 (s). Detta är en förutsättning för ökad elproduktion i kraftvärme och mottryck. På sikt kan naturgas även bidra till att bredda näringslivet och underlätta ökad förädlingsgrad, sägs det.

Naturgasens roll för energiförsörjningen lyfts fram även i motion 2003/04:N302 (s). En utbyggnad av naturgasnätet ger svenska företag möjlighet att gå över från kol, olja och gasol till naturgas som har lägre miljöbeskattning. Därigenom kan företagen minska sina kostnader och utsläpp samt förbättra arbetsmiljön. Detta skulle leda till att företagets konkurrenskraft stärks. Motionärerna ser det därför som viktigt att riksdagen uttalar att naturgasen har en viktig roll i den framtida svenska energiförsörjningen.

Konkurrenskraftiga alternativ när det gäller energiutbudet i Södermanlands län efterfrågas i motion 2003/04:N393 (s). Motionärerna förordar naturgas vilket är en uthållig, effektiv och miljöanpassad energikälla. En etablering av naturgas, som i dag inte finns tillgänglig för industrin i Södermanland, skulle

bidra till regionens utveckling och konkurrenskraft och innebära avsevärda miljöförbättringar, sägs det i motionen.

I motion 2003/04:N223 (m) framhålls att det finns starka skäl för en fortsatt utbyggnad av naturgasnätet norr om Gislaved. Motionärerna påtalar att erfarenheterna visar att en ökad naturgasanvändning främst har ersatt kol, olja och gasol. Detta har lett till en minskning av utsläppen av många miljö- och hälsopåverkande ämnen, sägs det. Vidare framhålls att naturgasen ger möjlighet till högre elutbyte i kraftvärmeverk jämfört med alternativen. Kraftvärme baserad på naturgas kan ersätta kolkraft, vilket leder till minskade utsläpp av koldioxid. För att en utbyggnad av naturgasnätet skall ske krävs det enligt motionärerna att statsmakterna sänder tydliga signaler om att naturgasen är en viktig del av det samlade energiutbudet.

Att Sverige bör ompröva sin inställning till naturgas anförs också i motion 2003/04:N238 (m). Motionärerna menar att energipolitiken bör formuleras så att en utbyggnad av naturgasnät på kommersiella grunder i Mellansverige välkomnas. Frånvaron av naturgas i Mellansverige kan på sikt bidra till en svagare industriell utveckling i denna region jämfört med andra konkurrerande regioner. Vidare leder ett utbyggt naturgasnät och en ökad användning av gasteknik till nya hållbara energilösningar.

Avsaknaden av naturgas i Mellansverige uppmärksammas även i motion 2003/04:N281 (m). Den nu förda politiken hotar enligt motionärerna att förr eller senare spolia basindustrins förtroende när det gäller att fortsätta att investera i Sverige. Energipolitiken måste i stället välkomna initiativ som kan öka utbudet på elmarknaden och bränslemarknaden. Naturgas kan bidra till såväl ökad konkurrens på bränslemarknaden som ökat utbud på elmarknaden genom byggandet av små, kostnadseffektiva kraftvärmeanläggningar. Lokaliseringen av naturgasledningar bör ske så att naturgas blir tillgängligt för företag i Mellansverige som behöver få tillgång till fler bränslealternativ, sägs det i motionen. Utbyggnaden av naturgasnätet bör ske utan subventioner, men bör välkomnas av statsmakterna.

En ytterligare utbyggnad av naturgasnätet i Skåne skulle förbättra möjligheterna till investeringar i små kraftvärmeanläggningar, sägs det i motion 2003/04:N290 (m). En fortsatt utbyggnad av naturgasnätet i östra Skåne möjliggör att naturgas kan ersätta andra fossila bränslen. Vidare riskeras, utan ett utbyggt naturgasnät, att biogas endast blir ett begränsat lokalt initiativ med småskalig och dyr infrastruktur.

Energiförsörjningen i Östergötlands län saknar i dag den mångfald och flexibilitet som andra regioner i landet åtnjuter, anförs det i motion 2003/04:N224 (kd). Regionen behöver få tillgång till nya energislager för att kunna förlita sig på en långsiktig och uthållig energiförsörjning. Det gäller framför allt tillgången till naturgas enligt motionärerna. Naturgasen skulle med fördel kunna användas inom industrin och för att tillgodose behovet av lokalt producerad el.

Tillgång till en utbyggt infrastruktur för naturgas kan underlätta en introduktion av biogas i stor skala, sägs det i motion 2003/04:N263 (kd). Det finns

i dag redan exempel på att biogas distribueras i ledningsnät som är avsedda för naturgas. Motionärerna menar därför att biogasanvändningen måste ges ökade möjligheter att utnyttja en utbyggnad av naturgasnätet.

Vissa kompletterande uppgifter

Enligt de riktlinjer som riksdagen beslutade år 1988 skall naturgasen av egen kraft konkurrera på den svenska marknaden (prop. 1987/88:90, bet. NU 1987/88:40). Investeringar i rörledning och inköp av naturgas bör ske efter kommersiella principer, vilket innebär att staten inte skall engagera sig i ekonomiskt stöd till naturgasprojekt.

När utskottet våren 2003 senast behandlade motionsyrkanden om ökad användning av naturgas framhöll ett enigt utskott att enligt gällande riktlinjer skall naturgasen konkurrera av egen kraft på den svenska energimarknaden och att staten inte skall engagera sig i ekonomiskt stöd till naturgasutbyggnaden. Vidare anfördes att utskottet, mot denna bakgrund, inte såg någon storskalig introduktion av naturgas framför sig. Det finns dock inget som hindrar ett effektivare utnyttjande av befintlig infrastruktur för naturgas. Vikten av att naturgasmarknaden fungerar väl framhölls även och att den pågående utredningen om konkurrensen på området kan förväntas resultera i förslag till förbättringar. Samtliga då aktuella yrkanden avstyrktes av utskottet.

Energimyndigheten gjorde under år 2002, efter ett uppdrag i regleringsbrevet, en översyn av naturgaslagen (2000:599). Myndigheten föreslog vissa ändringar för att en effektiv naturgasmarknad med reell konkurrens skall kunna utvecklas.

Europaparlamentets och rådets direktiv (2003/55/EG) om gemensamma regler för den inre marknaden för naturgas trädde i kraft i augusti 2003. Medlemsstaterna skall senast den 1 juli 2004 ha genomfört direktivet i nationell rätt, med undantag för öppnande av marknadskunder, som får skjutas upp till den 1 juli 2007. I februari 2003 tillkallade regeringen en utredare (direktör Sten Kjellman) för att analysera den fortsatta utvecklingen på el- och naturgasmarknaderna (dir. 2003:22). Utredaren skall i en första etapp analysera vilka åtgärder som krävs i svensk lagstiftning för att genomföra EG-direktiven om en inre marknad för el och naturgas. Denna del av uppdraget skall redovisas den 1 december 2003. Utredaren skall vidare analysera vissa frågor om konkurrensen och den vidare utvecklingen av el- och naturgasmarknaderna. Denna redovisning skall ske senast den 14 september 2004. Utredare har även att ta ställning till de bedömningar som Energimyndigheten har gjort i den ovan nämnda översynen av naturgaslagen.

I budgetpropositionen för år 2004 (utg. omr. 21 s. 48) framhåller regeringen att naturgasmarknaden på sikt bör vara helt öppen för alla aktörer. En naturgasmarknad som möjliggör inhemsk och internationell handel med naturgas leder bl.a. till betydande miljövinster, jämfört med användningen av andra fossila bränslen, och även till att produktionsresurserna kan utnyttjas bättre. Naturgasmarknadspolitiken inriktas på att främja en fortsatt integrering med övriga gasmarknader inom Europa och i Sveriges närområde för att

därigenom skapa goda marknadsförutsättningar, sägs det. Det befintliga naturgasnätet bidrar till att öka försörjningstryggheten och kan, på sikt, möjliggöra distribution och användning av andra gasbränslen som biogas och vätgas.

Utskottets ställningstagande

Som redovisats i det föregående skall naturgasen enligt gällande riktlinjer konkurrera av egen kraft. Som även tidigare sagts skall staten inte engagera sig i ekonomiskt stöd till en naturgasutbyggnad. Vid detta står utskottet fast.

Naturgasen har en roll att fylla när det gäller att ersätta andra fossila bränslen i form av olja eller kol. Det är dock utskottets mening att naturgasen skall få växa på egna meriter och att det är upp till energibolagen att avgöra vad de vill satsa på. Enligt utskottets uppfattning är det inte aktuellt med en storskalig introduktion av naturgas i Sverige. Det finns dock inget som hindrar ett effektivare utnyttjande av befintlig infrastruktur för naturgas. Detta får emellertid ske på kommersiella grunder på en konkurrensutsatt marknad, då staten inte har för avsikt att ge något särskilt stöd för en utbyggnad av naturgasnätet.

Samtidigt är det angeläget att den befintliga naturgasmarknaden fungerar effektivt. Den utredning som har till uppgift att se över konkurrensen på området kan förväntas lämna förslag till förbättringar. Utredningens slutsatser bör avvaktas och utskottet motser eventuella förslag till åtgärder.

Utskottet vill i detta sammanhang framhålla att förslaget om en ändring i beskattningen av kraftvärme som innebär att skattereglerna jämföras med dem som gäller för industrin främjar användningen av naturgas.

Med det anförda avstyrker utskottet samtliga här behandlade motioner i berörda delar.

Kraftvärme

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen bör avslå motionsyrkanden beträffande kraftvärme med hänvisning till av riksdagen beslutade åtgärder och pågående arbete. *Jämför reservationerna 9 (m, fp, kd) och 10 (mp).*

Motionerna

Den svenska kraftvärmeproduktionen är underutvecklad, hävdas det i motion 2003/04:N290 (m). Enligt motionärerna kan detta förklaras genom dels det skattesystem som hittills missgynnat kraftvärme, dels bristen på lämpliga bränslen när det gäller kraftvärmeproduktion. Naturgasen har stora fördelar i kraftvärmeproduktion, eftersom elutbytet blir dubbelt så stort med naturgas som med biobränsle eller kol, sägs det. Vidare krävs långsiktigt stabila skatteregler för kraftvärme.

För att åstadkomma en energieffektivisering bör en utfasning av ineffektiva kondenskraftverk till förmån för effektiva kraftvärmeverk med samtidig produktion av el och värme underlättas, sägs det i motion 2003/04:N308 (mp). Motionärerna menar att det är viktigt att det ges tydliga och långsiktiga garantier för kraftvärmens konkurrenskraft i syfte att underlätta genomförandet av satsningen på effektiva kraftvärmeanläggningar. Sverige har de nödvändiga förutsättningarna för en utbyggnad av kraftvärmen, men en förvånansvärt liten andel kraftvärme jämfört med omvärlden. Genom att utnyttja denna potential kan Sverige bidra till att effektivisera energianvändningen i Europa. Där förutsättningarna finns bör det därför underlättas för byggande av kraftvärme.

Vissa kompletterande uppgifter

I 2002 års energiproposition (prop. 2001/02:143) framhöll regeringen att möjligheterna bör undersökas att införa ändringar i energibeskattningen för kraftvärmeanläggningar som innebär att skattereglerna likställs med dem som gäller för industriellt mottryck. I kraftvärmeverk får i dag avdrag göras för hälften av energiskatten på den del av bränsleförbrukningen som hänförs till värmeproduktion. Om i stället industrins avdragsregler införs för denna bränsleförbrukning innebär det att hela energiskatten och 79 % av koldioxidskatten på bränslen får dras av.

Näringsutskottet, som beredde nämnda proposition, påpekade i detta sammanhang att det såg flera fördelar med att öka andelen kraftvärme i energisystemet (bet. 2001/02:NU17). Då inget konkret förslag förelåg från regeringen ansåg utskottet att ett ställningstagande kunde anstå. Vidare erinrades om att EG-kommissionen skulle pröva förslaget förenlighet med reglerna för statsstöd.

Förslaget om ändrad kraftvärmebeskattning lades fram av regeringen i budgetpropositionen för år 2003, men riksdagen antog inte förslaget med hänvisning till att kommissionens godkännande inte förelåg när riksdagen behandlade förslaget (bet. 2002/03:FiU1). EG-kommissionen beslutade i juni 2003 att den inte hade några invändningar mot förslaget.

I budgetpropositionen för år 2004 lämnar regeringen ånyo förslag till vissa förändringar rörande kraftvärmebeskattningen. Regeringen föreslår bl.a. att bränslen som förbrukas för värmeproduktion i kraftvärmeverk skall berättiga till avdrag för hela energiskatten och 79 % av koldioxidskatten. För att minska risken för en ökad fossilanvändning på bekostnad av biobränsleanvändningen föreslås att de regler som gäller för beräkningen av skatteavdragen ändras. Regeringen föreslår att de nuvarande reglerna ersätts med en proportioneringsregel. Slutligen föreslås att avdraget för energiskatt på el som produceras i kraftvärmeverk och som används i egen verksamhet som består av el-, gas-, värme- eller vattenförsörjning slopas.

Riksdagens finansutskott har hanterat nämnda regeringsförslag och skatteutskottet har beretts möjlighet att yttra sig över förslaget. Skatteutskottet anför i sitt yttrande (yttr. 2003/04:SkU1y) att den tekniska utformningen av

skattestimulansen för kraftvärmeverken medfört att denna produktionsform kommit att förlora i konkurrenskraft under senare år. Höjda energi- och koldioxidskatter har inneburit en förbättring av biobränslenas konkurrenskraft medan förutsättningarna för kraftvärmens försämrats. Av bl.a. dessa skäl finns det enligt skatteutskottets mening anledning att genomföra en omläggning som innebär att kraftvärmeverk får samma skatteregler som gäller för industriellt mottryck. När det gäller kraftvärmeverkens elavdrag vid produktion av el som används i egen verksamhet har skatteutskottet inte funnit anledning till någon erinran mot regeringens förslag. Beträffande regeringens förslag om proportionering finns det enligt skatteutskottets mening starka skäl som talar för att möjligheten att fritt välja turordningen bör avskaffas. Samtidigt, framhålls det, står det klart att en övergång till proportionering innebär att principen om konkurrensneutralitet mellan industrins egen värmeproduktion och fjärrvärmens leveranser överges och att detta kan leda till en avveckling av verkens industrikunder med ökad användning av fossilbränsle i industrin som följd. Med anledning av risken för en negativ utveckling när det gäller fjärrvärmeverkens leveranser till industrin förordades att beslutet i denna del skulle uppskjutas. Skatteutskottet menade därför att möjligheten att fritt välja turordning bör behållas vid urvalet av bränslen som använts för industrileveranser och motsvarande. Det uppskov som ges bör enligt skatteutskottets mening användas för att närmare bedöma risken för att fjärrvärmeverken förlorar industrikunder vid en övergång till proportionering och för att finna ett sätt att slutföra övergången även i dessa fall. Finansutskottet delade skatteutskottets bedömning (2003/04:FiU1) och föreslog därför att regeringens förslag skulle bifallas med den justeringen att möjligheten att fritt välja turordningen behålls vid urvalet av bränslen som använts för industrileveranser och motsvarande. Riksdagen biföll finansutskottets förslag.

I sammanhanget kan även nämnas det förslag till direktiv om främjande av kraftvärme (KOM/2002/405) som EG-kommissionen presenterade i juni 2002, vilket har som syfte att upprätta ramar som kan främja och underlätta investeringar i och effektiv användning av kraftvärmeverk. Utgångspunkten för direktivet är att mer kraftvärme inte är ett mål i sig, utan kan vara ett effektivt redskap för att uppnå energibesparingar och bidra till minskade koldioxidutsläpp. En allmän riktlinje om förslaget nåddes vid energiministermötet i maj 2003.

Utskottets ställningstagande

Utskottet är av den uppfattningen att kraftvärmens fördelar måste beaktas. Mot den bakgrunden delar utskottet regeringens uppfattning att den energieffektiva el- och värmeproduktionen som sker i kraftvärmeverk bör underlättas.

Enligt de riktlinjer som fastställdes genom 2002 års energipolitiska överenskommelse skall energibeskattningen ge goda förutsättningar för den svenska industrins, inklusive kraftindustrins, internationella konkurrenskraft. Det skall vara lönsamt att investera i varu- och tjänsteproduktion i Sverige och det skall vara fördelaktigt att investera i ekologisk energiteknik, bl.a.

elproduktion från förnybara energislag och effektivare energianvändning. Samtidigt påpekades att en reformering av dagens energiskattesystem är angelägen.

Som tidigare redovisats har riksdagen fattat beslut om vissa ändringar rörande kraftvärmebeskattningen i syfte att förbättra kraftvärmeverkens situation. Utskottet menar att de av riksdagen godkända förändringarna när det gäller kraftvärmebeskattningen sannolikt leder till högre elproduktion i befintliga kraftvärmeverk samtidigt som de förbättrar förutsättningarna för investeringar i ny kraftvärme. Utskottet vill även framhålla att det elcertifikatssystem som infördes i maj 2003 efter beslut av riksdagen bidrar till att stärka biobränslenas konkurrenskraft vid kraftvärmeproduktion.

Reglerna för nedsättning av energiskatter har varit föremål för översyn av en parlamentarisk kommitté – Skattenedsättningskommittén. Förslag till åtgärder har kommittén redovisat i betänkandet Svåra skatter! (SOU 2003:38). I budgetpropositionen meddelar regeringen att den ännu inte tagit ställning till de framlagda förslagen. Utskottet ser inga skäl för riksdagen att föregripa regeringens arbete.

Med det ovan sagda avstyrker utskottet de aktuella motionsyrkandena.

Vindkraft

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen bör avslå olika motionsyrkanden om vindkraften. Utskottet framhåller att Sverige skall vara ett föregångsland när det gäller omställningen till hållbar utveckling och hänvisar till de beslut som riksdagen tidigare fattat på detta område. *Jämför reservationerna 11 (m, fp), 12 (kd) och 13 (mp).*

Motionerna

I motion 2003/04:N290 (m) anfördes att en viss utbyggnad av vindkraften i Sverige bör kunna ske men att denna utbyggnad skall ske på egna meriter. Motionärerna menar att det inte behövs något nationellt planeringsmål för vindkraftens utbyggnad. Etablering av vindkraft skall inte heller främjas genom att vissa områden hävdas som riksintressen. På sikt är det ohållbart att ha en allt större andel av energiproduktionen som är beroende av stöd eller kvoter för att leverera elström. Rimligen bör vindkraften vara ett komplement till andra energialternativ och inte lösningen på den framtida energiförsörjningen, sägs det.

Planerna på en vindkraftsutbyggnad i stor skala måste stoppas av såväl miljömässiga som energipolitiska och ekonomiska skäl, enligt vad som anfördes i motion 2003/04:N241 (m). Motionären menar att vindkraften har många fördelar, men den lämpar sig bäst småskaligt och inte i stora vindkraftsparker.

Att subventioner till vindkraften bör avskaffas förordas i motion 2003/04: N333 (m). Detta gäller oavsett om subventionerna finansieras av konsumenterna genom elcertifikat eller genom statsbudgeten. Vindkraften subventioneras i dag på flera sätt, och en utbyggnad av vindkraften i enlighet med regeringens mål skulle innebära att kostnaden för subventionerna skulle fördubblas mellan 20 och 30 gånger. Det statliga stödet till vindkraften skall inte utgå som etablerings- eller driftsbidrag, utan stödet skall riktas till forskning och utveckling, sägs det. Därtill bör ansvaret för nedmontering och bortforsling av uttjänta vindkraftverk utredas.

För att det nationella planeringsmålet rörande vindkraftsutbyggnaden i Sverige skall kunna uppnås krävs, enligt vad som anförs i motion 2003/04: N296 (mp), att åtminstone följande två faktorer uppfylls av regeringen. För det första måste det säkerställas att de vindkraftsprojektörer som investerat under tidigare stödformer inte drabbas av införandet av elcertifikatssystemet. Regeringen måste förvissa sig om att elcertifikaten, den nedtrappade miljöbonusen och stödet till marknadsintroduktion av storskaliga vindkraftstillämpningar är tillräckliga åtgärder. För det andra måste de stora aktörerna på elmarknaden ta ansvar för den storskaliga introduktionen av vindkraft. Regeringen bör därför ta sitt ansvar och se till, genom att utöva sitt ägarinflytande, att Vattenfall AB går i spetsen för en storskalig introduktion av vindkraft i Sverige.

Vissa kompletterande uppgifter

Våren 2003 beslutade riksdagen (prop. 2002/03:40, bet. 2002/03:NU6) om införande av ett elcertifikatssystem i syfte att främja produktionen av förnybar el. Det nya systemet, vilket infördes i maj 2003, omfattar bl.a. vindkraft. Utskottet framhöll i samband med beredningen av regeringens förslag sin uppfattning att systemet kommer att skapa möjligheter för en fortsatt utbyggnad av elproduktionen från förnybara energikällor, samtidigt som det stimulerar en marknadynamik som främjar kostnadseffektivitet och teknikutveckling. Andra uppfattningar gavs uttryck för i reservationer (m, fp, kd; mp).

Därförinnan, i samband med behandlingen av 2002 års energipolitiska överenskommelse, hade riksdagen beslutat (prop. 2001/02:143, bet. 2001/02: NU17) om vissa särskilda åtgärder för vindkraften. Dessa åtgärder består av tre delar: ett stöd till teknikutveckling och marknadsintroduktion, ett nationellt planeringsmål för vindkraft och ett avtrappande övergångsstöd.

Stödet till teknikutveckling och marknadsintroduktion syftar till att, i samverkan med näringslivet, på sikt minska kostnaderna för nyetablering av vindkraft i havs- och fjällområdena. År 2003 anslogs 50 miljoner kronor för denna verksamhet. Stödet har anmälts till och godkänts av EG-kommissionen. I augusti 2003 beslutade regeringen om förordningen (2003:564) om bidrag till en effektiv och miljöanpassad energiförsörjning, i vilken bl.a. stödet till marknadsintroduktion till vindkraft ingår.

Det nationella planeringsmålet fastställdes till en årlig produktionskapacitet på 10 TWh år 2015. Regeringen betonade i nämnda proposition att

planeringsmålet skall ses som ett uttryck för ambitionsnivån när det gäller att skapa förutsättningar för en framtida vindkraftsutbyggnad men att det inte skall betraktas som ett utbyggnadsmål eller som en del av målet för utvecklingen av den förnybara energiproduktionen. Vid beredningen av regeringens förslag framhöll utskottet att Sverige skall vara ett föregångsland i omställningen till hållbar utveckling. Genom ett kvantitativt planeringsmål för vindkraften ges större möjligheter att synliggöra vindkraften i den fysiska planeringen och vid prövningen av tillstånd. Vidare ansåg utskottet att planeringsmålet om en årlig produktionskapacitet på 10 TWh år 2015 var väl avvägt. I reservationer (m, fp; kd; mp) framförde företrädarna för dessa partier sin syn på de särskilda åtgärderna för vindkraften.

Beträffande övergångsstödet för vindkraften föreslås i budgetpropositionen för år 2004 en påbörjad avtrappning av det nuvarande avdraget för energiskatt på el som produceras i vindkraftverk, den s.k. miljöbonusen. För landbaserade vindkraftverk sänks avdraget från motsvarande 18,1 öre till 12 öre per kWh, och för havsbaserad vindkraft sänks avdraget till 17 öre per kWh. Enligt förslaget skall även en begränsningsregel införas som innebär att elproduktionen i ett vindkraftverk inte berättigar till avdrag när produktionen, omräknad till full last, har pågått under längre tid än 20 000 timmar.

Frågan bereddes av finansutskottet, och skatteutskottet gavs möjlighet att yttra sig. Skatteutskottet tillstyrkte i sitt yttrande (ytr. 2003/04:SkU1y) regeringens förslag och anförde att det finns anledning att införa en gräns för hur länge vindkraftsproduktionen i ett kraftverk kan berättiga till skatteavdrag och att anpassa avtrappningen till drifttiden så att verket kan vara avskrivet när gränsen uppnås. Vidare sades att med den av regeringen föreslagna utformningen får avtrappningen en lämplig längd. Finansutskottet (bet. 2003/04:FiU1) delade skatteutskottets bedömning och tillstyrkte därmed regeringens förslag. Riksdagen biföll finansutskottets förslag.

Vad gäller vindkraftens ekonomiska förutsättningar kan erinras om att utskottet våren 2003 hanterade motioner rörande dessa frågor, vilka behandlades i samband med riksdagens behandling av propositionen om elcertifikat. I detta sammanhang påpekade utskottet att det erfarit att det finns en oro hos olika vindkraftsintressenter att det – även med elcertifikatssystemet – kommer att bli svårt att hos banksektorn erhålla de lån som erfordras för att den önskade utbyggnaden av vindkraft skall bli av. Utskottet menade därför att det är angeläget att regeringen noga följer vilka effekter elcertifikatssystemet kommer att få för verksamhetsförutsättningarna för vindkraften, bl.a. gällande finansieringsfrågan, och att det finns en beredskap för att vidta åtgärder om så behövs. I reservationer (m, fp; kd; mp) redogjorde företrädare för dessa partier för sin syn i frågan.

Med anledning av vad i en motion anförs om ansvaret för nedmontering och bortforsling av vindkraftverk kan erinras om att bostadsutskottet våren 2002 behandlade (bet. 2001/02:BoU11) ett likalydande yrkande. I detta sammanhang noterades att det vid tillåtlighetsprövning kan villkoras att säkerhet ställs så att området kan återställas vid upphörande av kraftproduktion. Bo-

stadsutskottet hänvisade till ett konkret fall där regeringen, som har att pröva tillåtlighetsfrågan beträffande vissa större vindkraftsanläggningar, lämnade tillstånd och föreskrev som villkor att sökandebolaget skulle ställa säkerhet för erforderliga kostnader i samband med en nedläggning, inkluderande rivningskostnader. Miljöbalken ger regeringen möjligheter att föreskriva motsvarande villkor (17 kap. 7 § MB). Även övriga prövningsmyndigheter har möjlighet att villkora tillståndsbeslut. De kan bl.a. föreskriva att säkerhet skall ställas för kostnaderna för återställningsåtgärder som verksamheten kan föranleda (16 kap. 3 § MB). Med hänvisning därtill fann bostadsutskottet yrkandet i allt väsentligt redan tillgodosett.

Utskottets ställningstagande

Det är utskottets uppfattning att Sverige skall vara ett föregångsland när det gäller omställningen till hållbar utveckling. I några motioner berörs det nationella planeringsmålet samt vindkraftens ekonomiska villkor. Med anledning därav vill utskottet anföra följande. Vindkraften omfattas av det system med elcertifikat som infördes i maj 2003. Som redovisats beslöt riksdagen våren 2002 även om särskilda åtgärder för vindkraften. Beslutet omfattade, som nämnts, dels ett stöd till teknikutveckling och marknadsintroduktion, dels ett nationellt planeringsmål innebärande en årlig produktionskapacitet på 10 TWh år 2015, dels ett övergångsstöd i form av en avtrappad miljöbonus. Vid införandet av det nationella planeringsmålet påpekade utskottet att ett planeringsmål för vindkraften ger större möjligheter att synliggöra vindkraften i den fysiska planeringen och vid prövningen av tillstånd. I samband med planeringsmålets införande betonades även att det inte skall ses som ett utbyggnadsmål eller som en del av målet för utvecklingen av den förnybara elproduktionen utan som ett uttryck för ambitionsnivån när det gäller att skapa förutsättningar för en framtida vindkraftsutbyggnad.

När det gäller vad i motion 2003/04:N296 (mp) anförs om vindkraftsprojektörers ekonomiska förutsättningar vill utskottet erinra om att utskottet, i samband med elcertifikatssystemets införande, påpekade att det är angeläget att regeringen noga följer vilka effekter systemet får för verksamhetsförutsättningarna för vindkraften, bl.a. när det gäller finansieringen och att det finns en beredskap för att vidta åtgärder om så skulle behövas. Utskottet utgår från att detta hörtsammats av regeringen och ser inget behov av att riksdagen gör ett uttalande i frågan.

Beträffande vad i sistnämnda motion sägs om Vattenfall AB vill utskottet referera till vad utskottet anförde om bolagets roll i det tidigare avsnittet om den allmänna inriktningen av energipolitiken. Motionen bör ej heller i denna del föranleda någon åtgärd från riksdagens sida.

Angående ansvaret för nedmontering och bortforsling av uttjänta vindkraftverk som framhålls i motion 2003/04:N333 (m) vill utskottet hänvisa till vad bostadsutskottet, som redovisats, anför i sak.

Med hänvisning till det ovan sagda bör riksdagen avslå samtliga här behandlade motionsyrkanden.

Effektivare energianvändning

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen bör avslå här aktuella motionsyrkanden beträffande effektivare energianvändning. Utskottet hänvisar bl.a. till de insatser som görs inom ramen för det femåriga program med åtgärder för effektivare energianvändning som riksdagen fattade beslut om våren 2002 och till den översyn av Statens energimyndighet som genomförs. *Jämför reservationerna 14 (m, fp, kd) och 15 (mp).*

Motionerna

I motion 2003/04:U254 (kd) förordas att Sverige och EU bör utveckla innovativa vägar för energieffektivisering, vilket kan ge effekter även för andra länder. I detta sammanhang påtalas också att en särskild myndighet kommer att etableras på europeisk nivå för att genomföra EU:s ramprogram Intelligent energi – Europa. Den svenska regeringen bör verka för att den nya myndigheten placeras i Sverige.

Vikten av insatser rörande energieffektivisering betonas i motion 2003/04:N311 (v). Motionärerna begär riksdagsuttalanden i tre avseenden. För det första att energieffektiviseringsåtgärder skall främjas och prioriteras för att minska utsläppen av klimatgaser. Motionärerna menar att ett av de mest effektiva verktygen för att minska koldioxidutsläppen är effektivisering av energianvändningen. För det andra bör åtgärder vidtas för att öka alla medborgares, företags och organisationers förståelse för energianvändningens betydelse för miljöbelastningen. Informations- och rådgivningsinsatser angående energianvändningen måste vidgas till att omfatta både barn och vuxna, företag, organisationer och familjer. Arbetet måste inriktas på både livsstilsfaktorer och teknikfaktorer, dock med ökad tyngdpunkt på det förstnämnda, sägs det. För det tredje bör åtgärder vidtas för att identifiera potentialer för energieffektivisering samt för att se till att dessa potentialer resulterar i verkliga utfall i minskad energianvändning. En större fokusering på livsstilsfaktorer måste komma till stånd. Detta arbete måste vara långsiktigt för att lyckas. I motionen konkretiseras förslagen avslutningsvis ytterligare.

Att en ny myndighet med ansvar för energieffektivisering bör inrättas påpekas i motion 2003/04:N353 (mp). Konsumtionen av el per capita i Sverige är högre än i resten av EU, vilket tyder på att det finns en stor potential för effektivare elanvändning. Endast en liten del av denna skillnad kan enligt motionären förklaras av klimatet och industristrukturen. Den stora skillnaden ligger i att vi i Sverige har mycket mer elvärme än i andra länder och att vi använder el mindre effektivt. Ansvaret för energieffektivisering vilar i dag i huvudsak på Energimyndigheten. Erfarenheten visar dock att det kan vara svårt att kombinera inriktningen på energitillförsel med inriktningen på effektivisering. Därför bör en ny myndighet inrättas som enbart ägnar sig åt energieffektivisering. Den nya myndigheten bör placeras under Miljödepartemen-

tet. Med den föreslagna ordningen får statsmakterna bättre beslutsunderlag genom att de två perspektiven, det tillförelseorienterade och det användningsorienterade, tydligare särskiljs. Finansieringsmässigt handlar det framför allt om en omDispositionering av medel från andra myndigheter, då främst Energi-myndigheten. På sikt är det dock motiverat med en förstärkning av den nya myndighetens budget.

Vissa kompletterande uppgifter

Statliga insatser för hushållning med energi har varit ett energipolitiskt medel sedan 1970-talet. Insatserna under 1970- och 1980-talen har innehållit bl.a. investeringsstöd och informations-spridning. Det energipolitiska beslut som togs år 1991 innefattade bl.a. stöd till upphandling och introduktion av energieffektiv teknik, demonstration av energieffektiv teknik i bostäder och lokaler, stöd till pilotanläggningar inom industrin samt generell energiinriktad information. Inom ramen för det s.k. kortsiktiga programmet i 1997 års energipolitiska beslut fanns bl.a. åtgärder för en effektivare energianvändning och en minskad elanvändning.

Det energipolitiska beslut som riksdagen fattade våren 2002 (prop. 2001/02:143, bet. 2001/02:NU17) innefattade ett femårigt program med åtgärder för effektivare energianvändning. Insatserna omfattar delprogrammen Information, utbildning, provning m.m., Lokala och regionala initiativ samt Teknikupphandling och marknadsintroduktion. Åtgärderna beräknas omfatta ca 1 miljard kronor under perioden 2003–2007.

Vid riksdagsbehandlingen av den aktuella propositionen framhöll utskottet bl.a. att sammanställning och spridning av kunskap och information, både till allmänheten och till specifika användargrupper, är en angelägen uppgift. Därigenom kan kunskapen hos dessa grupper om ekonomiska och miljömässigt motiverade åtgärder ökas i syfte att skapa en mer effektiv energianvändning. Beträffande den kommunala energirådgivningen pekade utskottet på fördelarna med att de lokala energirådgivarna kan bryta ned generell information till den lokala nivån med hänsyn till de förhållanden som där råder. Därtill framhölls att stöd för teknikupphandling varit ett sätt att driva på teknikutvecklingen och få fram mer energisnåla och miljövänliga produkter. I reservationer under de olika momenten– (kd; mp), (m) och (mp) – framförde företrädare för dessa partier sin syn på åtgärderna för en effektivare energianvändning.

Statens energimyndighet bildades år 1998 för att ha huvudansvaret för att verkställa merparten av de energipolitiska programmen och de utökade kraven på genomförandet av omställningen av energisystemet och har ett samordningsansvar när det gäller omställningsåtgärderna. Enligt verksamhetsförrordningen (1997:868) skall Energimyndigheten verka för att på kort och lång sikt trygga tillgången på el och annan energi på gentemot omvärlden konkurrenskraftiga villkor. Myndigheten skall vidare inom sitt verksamhetsområde verka för en effektiv och hållbar energianvändning och en kostnadseffektiv energiförsörjning, båda med låg negativ inverkan på hälsa, miljö och klimat.

Därtill skall myndigheten bidra till omställningen till ett ekologiskt uthålligt energisystem. Av nämnda förordning framgår även att Energimyndigheten särskilt skall

- verka för rationell tillförsel, omvandling, distribution och användning av energi,
- samordna arbetet med omställningen av energisystemet,
- främja forskning, utveckling, demonstration och introduktion av energiteknik samt planera och fördela statligt stöd till detta,
- utarbeta underlag för utvärdering och omprövning av de samlade energipolitiska programmen,
- bevaka energimarknadernas och energisystemets utveckling och särskilt energiomvandlingens och energianvändningens inverkan på och betydelse för miljö och klimat samt näringslivets konkurrenskraft och den ekonomiska tillväxten,
- inom sitt verksamhetsområde verka för att elmarknadens funktion förbättras samt följa utvecklingen på elmarknaden vad avser t.ex. kapacitetsutveckling, strukturomvandlingar inom elhandels- och nätverksamhet samt prisutvecklingen på el och nättjänster,
- följa den internationella utvecklingen inom verksamhetsområdet och främja svenskt deltagande i internationellt samarbete,
- inom sitt verksamhetsområde bedriva en aktiv informationsverksamhet, i syfte bl.a. att öka kunskapen hos elanvändarna om den avreglerade elmarknaden,
- ansvara för officiell statistik i enlighet med vad som anges i förordningen (2001:100) om den officiella statistiken och
- bevaka att Europaparlamentets och rådets förordning (EG/2422/2001) av den 6 november 2001 om ett gemenskapsprogram för energieffektivitetsmärkning av kontorsutrustning följs.

Beträffande vad i en motion anförs om Energimyndighetens ansvar för energieffektivisering kan erinras om att regeringen i september 2002 uppdrog åt Statskontoret att genomföra en översyn av Energimyndighetens verksamhet. Statskontoret redovisade i november 2003 sina slutsatser och förslag i rapporten om effektivare tillsyn över energimarknaderna (2003:27). Mot bakgrund av den problembild som redovisas i rapporten avseende energimarknaderna och tillsynen lämnar Statskontoret förslag dels om förstärkt tillsyn i sak, dels om en förändrad organisation av tillsynsfunktionen. Bland annat föreslås effektivare utnyttjande av befintliga regler och förstärkt tillsyn av myndigheten, tillförande av nya myndighetsuppgifter och ökad samverkan med andra myndigheter. När det gäller förslaget om en ny organisation av tillsynsfunktionen menar Statskontoret att tillsynsuppgifterna inte haft en tillräckligt stark ställning inom Energimyndigheten. Inrättandet av en fristående tillsynsmyndighet skulle lämpligen kunna ske genom att dagens myndighet delas i två separata myndigheter, sägs det i rapporten.

Regeringen meddelar i budgetpropositionen för år 2004 (utg.omr. 21) sin avsikt att återkomma i 2004 års ekonomiska vårproposition i frågorna om

Energimyndighetens verksamhet och resursbehov med anledning av Statskontorets uppdrag.

Enligt 2003 års regleringsbrev skall Energimyndigheten, senast den 30 november 2003, redovisa en kartläggning över vilka olika användargrupper som nås av den kommunala energirådgivningen, bl.a. fördelat på kön och ålder, samt en analys av hur rådgivningen kan förbättras för att nå ut till olika användargrupper. Vidare skall myndigheten, i samverkan med andra myndigheter, redovisa sitt arbete med att bredda kompetensen hos energirådgivarna och genomförda insatser för att ta fram ett kompetensutvecklingsprogram för energirådgivare. I redovisningen ingår även att ange förutsättningarna för att samordna olika kompetenser inom kommuner samt förutsättningarna för att skapa s.k. lokala center för hållbar utveckling.

Även ett annat uppdrag som Energimyndigheten ålagts kan i detta sammanhang nämnas. Regeringen beslutade i maj 2003 att uppdraga åt Energimyndigheten att närmare utreda och bedöma möjligheterna att förbättra statistik- och kunskapsunderlaget avseende bebyggelsens energianvändning. Behoven med anledning av EG-direktivet (2002/91/EG) om byggnaders energiprestanda skall särskilt uppmärksammas. Uppdraget skall redovisas senast den 1 december 2003.

I augusti 2000 beslutade regeringen att tillsätta en förhandlare (departementsrådet Hans Christer Olson) med uppgift att ta fram underlag och förslag till långsiktiga avtal med syfte att uppnå effektivare energianvändning i den energiintensiva industrin. En departementspromemoria presenterades i oktober 2001 med principförslag till program för långsiktiga avtal med energiintensiv industri (Ds 2001:65). I oktober 2003 presenterades ett förslag till program för energieffektivisering i energiintensiva företag (Ds 2003:51). Förslaget innebär att företag som är energiintensiva enligt definitionen i EU:s energiskattedirektiv kan ges möjlighet att frivilligt delta i särskilda program för energieffektivisering. I gengäld skall företagen kunna medges en nedsättning av den energiskatt på el för industrin, jordbruket och skogsbruket som regeringen i budgetpropositionen har aviserat skall införas i juli 2004. Regeringen avser att återkomma med ett förslag om ett program för energieffektivisering till riksdagen under våren 2004.

Ett beslut om EU:s ramprogram Intelligent energi – Europa (1230/2003/EG) antogs av Europaparlamentet och rådet i juni 2003 och trädde i kraft i augusti samma år. Ramprogrammet omfattar åtgärder för främjande av effektivare energianvändning (Save), förnybara energikällor (Altener), transportrelaterade energifrågor (Steer) samt energiprojekt i utvecklingsländer (Coopener). För att administrera programmet har kommissionen för avsikt att upprätta en genomförandemyndighet (enligt EU-förordningen 58/2003/EG). Genomförandemyndigheten blir sannolikt den första att inrättas i enlighet med det nya regelverket. Kommissionen har under hösten 2003 lagt fram ett förslag vilket bl.a. innefattar att genomförandemyndigheten skall benämnas Byrån för intelligent energi och ha sitt säte i Bryssel. Ett formellt beslut av

kommissionen förväntas enligt uppgift under slutet av år 2003 eller i början av år 2004.

Utskottets ställningstagande

Det är utskottets uppfattning att ett effektivt utnyttjande av resurser, inklusive energi, är önskvärt ur ett samhälleligt perspektiv. En effektiv användning utgör grunden för ekonomisk tillväxt och är nödvändig för en hållbar utveckling. Att såväl energianvändningen som energiproduktionen skall vara så effektiv som möjligt är således en självklar utgångspunkt. Trots att det sker en kontinuerlig effektivisering har emellertid den totala energianvändningen ökat. Därvid vill utskottet framhålla vikten av långsiktighet i det arbete som bedrivs. Insatser för att försöka påverka attityder och beteenden genom ökad kunskap samt relevant och lättillgänglig information är ett arbete där effekterna först får genomslag på längre sikt.

Som redovisats beslutade riksdagen våren 2002 om ett femårigt program (för perioden 2003–2007) med åtgärder för effektivare energianvändning. Syftet med insatserna är att stimulera användningen av befintlig energieffektiv teknik och främja introduktion av ny energieffektiv teknik. Insatserna omfattar framför allt informations- och kunskapsspridning på kommunal, regional och central nivå samt stöd till miljöanpassad produktutveckling.

När det gäller vad i motion 2003/04:N311 (v) anförs om åtgärder för energieffektivisering för att bl.a. minska utsläppen av klimatpåverkande gaser är det utskottets uppfattning att flera av de synpunkter som förs fram i motionen ligger i linje med det arbete som pågår. Utskottet vill samtidigt hänvisa till det arbete som Energimyndigheten bedriver och de uppdrag, vilka tidigare redovisats, som myndigheten ålagts. Ett uttalande bör med hänvisning till detta kunna undvaras.

Även vad i motion 2003/04:U254 (kd) anförs om att Sverige tillsammans med EU bör utveckla innovativa vägar för energieffektivisering stämmer överens med den förda politiken. Utskottets grundsyn är, i likhet med regeringens, att Sverige i det internationella samarbetet skall arbeta för att främja energieffektiviteten. I detta sammanhang vill utskottet även erinra om den handlingsplan för ökad energieffektivitet i Europeiska gemenskapen (KOM/2000/247) som energiministrarna antog i december 2000, vilken omfattar vissa kriterier för val av åtgärder och pekar på vissa styrmedel. Vidare innefattar handlingsplanen prioriteringar på kort, medellång och lång sikt.

I motion 2003/04:N353 (mp) förordas inrättandet av en ny myndighet för energieffektivisering. Ansvaret för dessa frågor vilar i dag främst på Energimyndigheten. Utskottet har inget att erinra mot hur Energimyndigheten sköter detta arbete. I sammanhanget vill utskottet även peka på den av Statskontoret nyligen redovisade översynen av Energimyndigheten, i vilken förslag presenterats som kan komma att beröra Energimyndighetens verksamhet. Något initiativ från riksdagen ser utskottet därför inte skäl till.

Med det anförda avstyrks samtliga här aktuella motioner i berörda delar.

Forskning och utveckling

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen bör avslå motionsyrkanden om bl.a. forskning kring solceller och vätgas samt energi- och drivmedelsframställning ur skogsråvara. Utskottet framhåller vikten av forskning och utveckling på det energipolitiska området och pekar på de insatser som där görs. *Jämför reservationerna 16 (kd) och 17 (mp).*

Motionerna

I motion 2003/04:N413 (kd) förespråkas att stora satsningar görs på energiforskning och energiteknisk utveckling. Motionärerna förordar bl.a. satsningar på solcellsforskning och forskning om vätgasbaserad energi, där de ser en stor potential.

Det påpekas i motion 2003/04:N251 (kd) att Centrum för solenergiforskning i Borlänge, vilket är knutet till högskolan, under årens lopp har utvecklats till att bli ett inofficiellt centrum för villasolvärmeteknik. För att ytterligare lyfta fram solenergiforskningens betydelse bör, enligt motionären, detta centrum ges status av ett nationellt centrum för villasolvärmeteknik med ansvar för att genom forskning, utveckling och informationsinsatser verka för att villasolvärmen blir en aktiv och betydelsefull del av Sveriges energiförsörjning.

Ett uttalande om vikten av fortsatt forskning kring praktisk tillämpning av energi- och drivmedelsframställning av skogsråvara förordas i Centerpartiets motion 2003/04: MJ474. Skogen är en viktig resurs i arbetet med att ställa om Sverige till ett ekologiskt hållbart samhälle. Det finns en stor potential till energiutvinning ur den svenska skogen, samtidigt som Sverige har stora tillgängliga arealer. Det är därför av yttersta vikt att forskningen kring, och tillämpningen av, energiframställning ur skogsråvara fortsätter, sägs det i motionen.

Vissa kompletterande uppgifter

Vissa frågor rörande forskning och utveckling på energiområdet behandlades av riksdagen våren 2003 i samband med behandlingen av motioner från allmänna motionstiden. I detta sammanhang berördes bl.a. frågor om syntesgas, accelerator driven transmutation, forskning kring energi- och drivmedelsframställning ur skogsråvara samt Europagemensamma satsningar. Samtliga då aktuella yrkanden avstyrktes av utskottet (bet. 2002/03:NU11). Utskottet anförde i sammanhanget att det är angeläget med satsningar på alternativa drivmedel. Vidare noterade utskottet, med tillfredsställelse, den aktivitet som finns kring forskning och utveckling. I reservationer (m, fp; kd; mp) framförde företrädare för dessa partier sin syn på forskning och utveckling.

Som tidigare nämnts omfattade det långsiktiga programmet i 1997 års energipolitiska beslut (prop. 1996/97:84, bet. 1996/97:NU12) stöd till bl.a.

energiforskning, energiteknikstöd och stöd till introduktion av ny energiteknik. För denna verksamhet, inklusive energipolitiskt motiverade klimatsatser, avsattes drygt 5,6 miljarder kronor under en sjuårsperiod (1998–2004).

Den utredning som regeringen tillsatt (dir. 2001:122) om det långsiktiga energipolitiska programmet (särskild utredare: direktör Peter Nygårds) presenterade i augusti 2003 sin slutrapport om energirelaterad forskning, utveckling och demonstration, EFUD – en del i omställningen av energisystemet (SOU 2003:80). I rapporten sägs det inledningsvis att mycket talar för att det i 1997 års energipolitiska beslut fästes för stor tilltro till möjligheten för energirelaterad forskning, utveckling och demonstration att driva på omställningen av energisystemet. Såväl forskning och utveckling som omställningen av energisystemet tar tid, sägs det. Förväntningarna på vad som kan åstadkommas med satsningar på forskning och utveckling måste därför vara rimliga. På åtminstone 10–20 års sikt har andra samhällsliga styrmedel med syfte att bl.a. skapa incitament för investeringar (såsom skatter, allmänna ramvillkor för företagare, olika former av stöd etc.) större betydelse för omställningen av energisystemet enligt utredningens bedömning. Sammantaget menar utredningen att insatser för forskning, utveckling och demonstration visserligen utgör en viktig förutsättning för att möjliggöra en långsiktig omställning av energisystemet men att dessa insatser inte kan utgöra den primära motorn för omställningen. Utifrån detta antagande har utredningen valt att anlägga två perspektiv, nämligen dels att mer avgränsat värdera de insatser som gjorts och styrningen av dessa samt bedöma vilka förbättringar som kan göras, dels att med ett vidare perspektiv analysera vad som krävs för att uppnå en mer genomgripande omställning av energisystemet.

Analysen av de satsningar som gjorts på energirelaterad forskning, utveckling och demonstration i 1997 års långsiktiga energipolitiska program görs utifrån inriktning, kvalitet och relevans, organisation, programmens administration samt programmens måluppfyllelse. Beträffande måluppfyllelsen för 1997 års energipolitiska program menar utredningen att målen till stor del kan sägas ha uppfyllts. Verksamheten inom programmet kan sägas vara av rimlig kvalitet och relevans, samtidigt som det finns fog för att hävda att denna del inom ramen för 1997 års långsiktiga energipolitiska program har bidragit till att sänka kostnaderna för och introducera ny energiteknik baserad på förnybara energislag, att bygga upp vetenskaplig och teknisk kunskap och kompetens inom universiteten, högskolorna och i näringslivet, att skapa stabila förutsättningar för ett konkurrenskraftigt näringsliv, till en förnyelse och utveckling av den svenska industrin och ett breddat energi-, miljö- och klimatsamarbete i Östersjöregionen. Däremot, påpekas det, har inte energirelaterad forskning, utveckling och demonstration i 1997 års långsiktiga energipolitiska program i någon större utsträckning bidragit till Sveriges möjligheter att under de närmaste tio till femton åren kraftigt öka el- och värmeproduktionen från förnybara energikällor och utveckla kommersiellt lönsam teknik för energieffektivisering. Det framhålls dock att målen överlag är oskarpt formulerade och därför svåra att följa upp.

Utredningens förslag är för närvarande ute på remiss; remisstiden löper ut i december 2003. Regeringen meddelar i budgetpropositionen sin avsikt att återkomma till riksdagen våren 2004 med förslag till inriktning och utformning av programmet från år 2005 och framåt.

Energimyndigheten gör i rapporten om forskning och utveckling inom energiområdet (ER 5:2003) en uppföljning av satsningarna på forskning och utveckling. Syftet med rapporten är att beskriva forsknings- och utvecklingsläget för ny kunskap och ny teknik inom skilda områden i dag och på lång sikt. Rapporten omfattar bl.a. en genomgång av de olika utvecklingsområdenas kommersiella mognad. Nedan följer en kort genomgång av utvecklingsområdena Uthållig produktion av biobränslen inklusive askåterföring, Vätgasbaserade energisystem, Produktion av biodrivmedel och Solcellssystem.

För utvecklingsområdet Uthållig produktion av biobränslen framhålls att Sverige är ledande i forskning och utveckling om bioenergins miljö och kretslopp, askåterföring, ekologiska och tekniska restriktioner för skogsbränslepotential samt miljömässiga och ekonomiska förutsättningar för energiproduktion i intensivodlad skog. Vidare har forskning och utveckling rörande bioenergins inverkan på biologisk mångfald nyligen förstärkts. För en fortsatt expansion av användningen av skogsbränslen och energigrödor behöver hela systemen vidareutvecklas mot ökad kostnadseffektivitet, menar Energimyndigheten. Fortsatt forskning och utveckling har stor betydelse för att bioenergin skall expandera på marknaden, sägs det i rapporten. Samtidigt framhålls det att även miljövärdering, politiska ställningstaganden och regelverket på både nationell och internationell nivå är av stor vikt. Kommande forskning och utveckling bör liksom tidigare sörja för att all länkar i produktions- och hanteringskedjorna utvecklas parallellt, enligt Energimyndigheten.

När det gäller utvecklingsområdet Vätgasbaserade energisystem påpekas i rapporten att många framtidsprognoser förutspår att vätgasbaserade energisystem kommer att spela en betydande roll på den framtida energimarknaden. Vätgasbaserade energisystem avser två skilda teknologier, bränsleceller och artificiell fotosyntes. Beträffande artificiell fotosyntes menar Energimyndigheten att det i nuläget krävs en långsiktig finansiell satsning på grundforskning men att en beredskap bör byggas upp för att ta om hand den teknik för vätgasproduktion som nu tas fram. Inom området bränsleceller har, sägs det, ett starkt ökande intresse på tillverkarsidan uppkommit de senaste åren. Satsningarna på området drivs i nära samarbete med näringslivet. Under år 2002 har flera svenska bränsleceller i effektklassen 5 kW el tagits fram.

Beträffande utvecklingsområdet Produktion av biodrivmedel erinras om att Energimyndigheten tillsammans med Vägverket, Verket för innovationssystem (Vinnova) och Naturvårdsverket lagt fram ett gemensamt första strategidokument för introduktion av biodrivmedel på marknaden. I slutsatserna sägs att för att biodrivmedel skall få genomslag på marknaden krävs en tydlig statlig ambition att verka för och stödja en långsiktig övergång från dagens fossila alternativ till biobaserade drivmedel. För att rimliga kostnadsnivåer skall kunna nås bör ett fortsatt stöd ges till forskning men även till utveckling

av produktionstekniken för såväl etanol som metanol och dimetyleter (DME). Även för produktion av biogas och biobaserade drivmedelskomponenter krävs stöd till utveckling, enligt Energimyndigheten.

Av Energimyndighetens rapport framgår vidare att intresset för solceller har ökat i Sverige under de senaste åren. Ett antal nya anläggningar har uppförts i både Stockholm och Malmö, och ett par stora EU-projekt med solceller har påbörjats. Vidare har byggföretag och arkitekter börjat visa intresse för tekniken och möjligheten att integrera solcellerna i byggnader. Marknaden för solcellssystem sägs vara växande, och i dag är solceller konkurrenskraftiga i fristående system, dvs. system som inte är kopplade till kraftsystemet. Det största hindret för ökad kommersialisering anges vara den höga kostnaden. Förutsättningarna för att utveckla kostnadseffektiva solcellssystem bedöms dock som mycket goda. För detta behövs satsningar på att bygga upp en industriell tillverkning av, i första hand, tunnfilmssolceller. Fortsatt forskning och utveckling av solceller, både tunnfilmssolceller och nanostrukturerade solceller, samt utveckling av produktionsteknik och system- och installations-teknik kommer även att behövas.

Av en sammanställning som återfinns i Energimyndighetens rapport (s. 194) framgår att området Uthållig produktion av biobränsle erhållit 50,4 miljoner kronor, Vätgasbaserade energisystem 6 miljoner kronor, Produktion av biodrivmedel 95,2 miljoner kronor och Solcellssystem 12,7 miljoner kronor under år 2002. Under perioden 1998–2002 har anslagits till området Uthållig produktion av biobränsle 248 miljoner kronor, till området Vätgasbaserade energisystem 55,5 miljoner kronor, till området Produktion av biodrivmedel 172,8 miljoner kronor och till området Solcellssystem 40 miljoner kronor.

Riksdagens utredningstjänst har på uppdrag av utskottet genomfört en förstudie om det statliga stödet till forskning och utveckling i företag (dnr 2003:1193) med fokus på hur stödet fördelar sig på företag av olika storlek. I rapporten görs bl.a. en närmare beskrivning av hur Energimyndigheten har fördelat sina särskilda anslag för FoU när det gäller små- och medelstora företag, och en genomgång har gjorts av hur stöd till företag beviljats under perioden 2000–2003 per företagsstorlek. Genomgången av beviljade projekt respektive projekt som fått avslag inom det långsiktiga programmet under perioden januari 2000 till oktober 2003 visar att drygt 2 700 projekt har beviljats medel och att drygt 680 ansökningar har avslagits. Andelen beviljade medel till små- och medelstora företag (0–199 anställda) motsvarar närmare 68 % av utbetalat FoU-stöd till företag. Slutsatserna har redovisats inför utskottet.

I detta sammanhang kan även nämnas att regeringen tillsatt en särskild utredare (generaldirektör Hans Sandebring) med uppgift att föreslå nationella mål och strategier för en fortsatt introduktion av förnybara fordonsbränslen (dir. 2003:89). I uppdraget sägs att den forsknings-, utvecklings- och försöksverksamhet med förnybara fordonsbränslen som pågår inom ramen för Energimyndighetens, Vinnovas och Vägverkets verksamhet skall belysas och

eventuella behov av förändrad inriktning analyseras. Utredningsarbetet skall vara avslutat den 31 december 2004. Ett delbetänkande om vägledande nationella mål för år 2005 och bensinstationers skyldighet att tillhandahålla minst ett förnybart fordonsbränsle skall lämnas senast i februari 2004.

Utskottets ställningstagande

Enligt utskottets uppfattning är det angeläget med forskning och utveckling på energiområdet. För Sverige är det viktigt att vi kan upprätthålla en hög teknisk kompetens på energiområdet samtidigt som det sker en kontinuerlig uppbyggnad av ny kunskap och teknik som på sikt kan omsättas i praktiskt användbara energiproduktionslösningar.

Genom 1997 års energipolitiska beslut antogs ett sjuårigt program för forskning och utveckling. Beslutet omfattar insatser under åren 1998–2004 till ett belopp av totalt ca 5,6 miljarder kronor. Den fria forskningen vid universitet och högskolor och de olika satsningar som görs inom ramen för det s.k. långsiktiga energipolitiska programmet utgör stommen i den svenska energiforskningen. Enligt de riktlinjer som då fastställdes för insatserna för forskning och utveckling är målet att sänka kostnaderna för och introducera ny energiteknik baserad på förnybara energislag.

När det gäller synen på forskning och utveckling på energiområdet avviker utskottets uppfattning i grunden således inte nämnvärt från vad som anförs i motion 2003/04:N413 (kd), vari sägs att satsningar måste ske beträffande energiforskning och energiteknisk utveckling. I motionen betonas bl.a. vikten av insatser för forskning om solceller och vätgasbaserade energisystem. Som tidigare redovisats sker redan i dag olika insatser på dessa båda områden, varför utskottet menar att ett tillkännagivande av riksdagen kan undvaras.

Det är även utskottets mening att forskning och praktisk tillämpning av energi- och drivmedelsframställning ur skogsråvara är av väsentlig betydelse för den svenska energiomställningen som pågår. Därmed delar utskottet den uppfattning som framförs i motion 2003/04: MJ474 (c). Skogen är en viktig resurs i Sverige och kan bidra till omställningen av energisystemet. I linje med vad som gäller för energiomställning och i överensstämmelse med vad som anförs i nyssnämnda motion ser utskottet det som en fördel om alternativa drivmedel baseras på inhemska råvaror, såsom spannmål eller skogsråvaror. I detta sammanhang vill utskottet även erinra om det program för forskning om och utveckling av alternativa drivmedel som Energimyndigheten initierat. Syftet med programmet, vilket löper under perioden 2003–2006, är att främja en kostnadseffektiv introduktion av alternativa drivmedel på den svenska drivmedelsmarknaden samt att utveckla produktionstekniker som möjliggör en uthållig produktion av drivmedel.

Beträffande vad i motion 2003/04:N251 (kd) anförs om ett nationellt centrum för forskning och utveckling av villasolvärmeteknik anser utskottet att det inte bör föranleda någon åtgärd från riksdagens sida.

Avslutningsvis vill utskottet erinra om att regeringen i budgetpropositionen meddelar sin avsikt att under våren 2004 återkomma med förslag till riks-

dagen om de fortsatta satsningarna på forskning och utveckling på energiområdet. Därvid kommer riksdagen att ges möjlighet att ta ställning till vilken inriktning och omfattning som framgent skall råda när det gäller forskning och utveckling inom energiområdet. Utskottet motser regeringens kommande förslag med intresse.

Med hänvisning till det ovan sagda avstyrks samtliga här aktuella motioner i berörda delar.

Åtgärder för att motverka risken för strömavbrott

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen bör avslå motionsyrkanden med krav på utredningar kring leveranssäkerheten och reservkraftslösningar. Vidare bör yrkanden om ändrad lagstiftning avslås. Utskottet hänvisar till det utredningsarbete som gjorts samt till de åtgärder som vidtagits och kommer att vidtas. *Jämför reservation 18 (m, fp, kd).*

Motionerna

Samhällets sårbarhet och beroende av en säker elförsörjning lyfts fram i motion 2003/04:N298 (s). Samhället är uppbyggt kring att det finns en god och stabil tillgång på el. De stora strömavbrotten som drabbat Sverige gör att leveranssäkerheten kan ifrågasättas, anför motionären och menar att det finns anledning att undra hur bristande investeringar och avregleringen av elmarknaden generellt gjort elförsörjningen onödigt känslig för störningar. En översyn rörande avregleringen av elmarknaden föreslås därför. Enligt motionären är det riksdagens uppgift att värna om såväl den enskilde medborgaren som om företagets möjligheter att bibehålla sin produktion. Lagstiftningen måste förändras så att säkerheten av elleveranser kan garanteras till såväl medborgare som företag, sägs det.

I Folkpartiets motion 2003/04:N324 påtalas den svenska sårbarheten för avbrott i elförsörjningen och vikten av reservkraft. I takt med att de tekniska lösningarna blir alltmer komplicerade, ökar behovet av reserv- och stödsystem. Den granskning som Krisberedskapsmyndigheten för närvarande genomför beträffande kommunernas förmåga till reservkraft inom äldrevården borde därför, menar motionärerna, vidgas till att omfatta kommunernas hela reservkraftskapacitet.

Kristdemokraterna framhåller i motion 2003/04:N413 att regeringen, med hänsyn till sårbarheten i samhället och de omfattande strömavbrott som inträffat, måste utreda driftssäkerheten i elsystemet och återkomma till riksdagen med förslag på hur den kan förbättras. Utredningen bör omfatta vilken påverkan den svenska produktionskapaciteten och överföringskapaciteten till och från Sverige har på strömavbrotten.

Behovet av reservkraft för telekommunikationer och andra samhällskritiska verksamheter betonas i motion 2003/04:N250 (c). Motionärerna framhåller nödvändigheten av att genomföra praktiska fältprov med nu tillgängliga nya koncept för reservkraftslösningar. Vidare påpekas att det finns brister i ellagen och telelagen, i samhällets tillsyn och i leversanssäkerheten. I motionen anförs att en översyn av ellagen och telelagen bör genomföras i syfte att förbättra leveranssäkerheten och tillgängligheten. Lagstiftningen beträffande koncessionsplikt bör enligt motionärerna ändras så att den passar ihop med dagens tekniska förutsättningar. Undantagen från koncessionsplikt behöver ändras och moderniseras så att de överensstämmer med ursprungliga intentioner och moderna tekniska förutsättningar. Det bör övervägas att öppna möjligheten för nya aktörer att erhålla koncession för el för särskilda ändamål. Lagens syfte bör även vara att sårbarheten minskas. Telelagen bör ses över och kompletteras med tillgänglighetskrav för såväl telefonitjänster som Internet. Vidare bör tillåtlighet ges för byggande av ett överlagrat elnät vid sidan av det ordinarie eldistributionsnätet. Motionärerna föreslår att det, överlagrat på det vanliga elnätet, byggs nya lokala elnät med fasta centraliserade reservkraftverk för distribution av el med extra hög tillgänglighet. Detta, menar de, kan ske genom användande av befintlig infrastruktur i form av telenätets eller fiberoptiknätets befintliga undermarkkanaler.

Vissa kompletterande uppgifter

Det svenska elsystemet

Elsystemet består av produktionsanläggningar och ett rikstäckande överförings- och distributionssystem. Det sistnämnda kan indelas i tre nivåer: stamnät, regionnät och lokalnät. Stamnätet omfattar ledningar på 220 kV och 400 kV samt huvuddelen av förbindelserna med grannländerna. De regionala näten, normalt på spänningsnivåerna 70–130 kV och i vissa fall på 220 kV, transporterar el från stamnätet till lokalnäten och ibland till elanvändare med hög förbrukning, t.ex. större industrier. Från de lokala näten, normalt högst 20 kV, transformeras kraften inom distributionsområdena till den normala hushållsspänningen. Vid varje tidpunkt måste balans mellan förbrukning och produktion av el upprätthållas. I Sverige är Affärsverket svenska kraftnät ansvarigt för att upprätthålla denna balans.

Svenska kraftnät driver och förvaltar det svenska stamnätet och de statligt ägda utlandsförbindelserna. I Sverige finns ca 15 200 km 220 kV- och 400 kV-ledningar med stationer. För att knyta ihop nätet finns ca 150 transformator- och kopplingsstationer. Ägare till kraftverk eller regionnät kan ansluta sig till stamnätet och utnyttja det för att transportera el. Svenska kraftnät skall enligt riksdagens riktlinjer ansvara för driften av stamnätet, den löpande momentana elbalansen och det svenska kraftsystemets övergripande driftsäkerhet. Svenska kraftnät är systemansvarig myndighet enligt ellagen (1997:857). I detta ingår bl.a. att utfärda föreskrifter om och utöva tillsyn över driftsäkerheten i elektriska anläggningar.

Det finns 13 regionnät i Sverige och dessa ägs av Sydkraft AB, Fortum AB, Vattenfall AB, Graninge AB och Jämtkraft AB. De ca 200 lokalnäten ägs av privata, statliga och kommunala aktiebolag eller ekonomiska föreningar.

Ansvarsfördelningen är sådan att det är en uppgift för företagen inom elförsörjningen att vidta de åtgärder som krävs i elsystemet för att hålla en god leveranssäkerhet. Ansvar innefattar åtgärder för att förebygga och förhindra störningar och åtgärder för att snabbt återställa elförsörjningen vid störningar. Under de senaste åren har branschen gjort olika insatser. Bland annat har investeringsprogram för elnäten tidigarelagts när det gäller att göra dessa mer robusta och leveranssäkra. Nätföretagen arbetar även med att förbättra sina beredskapsorganisationer för att snabbare kunna vidta åtgärder vid avbrott och få ut information fortare till kunderna. Många nätföretag har vidare på frivillig väg infört en schablonersättning, s.k. avbrottsgarantier, som innebär att konsumenterna, oavsett hur mycket de drabbas, är garanterade en viss ersättning av nätföretaget. Reglerna varierar mellan företagen men brukar innebära att man får en bestämd ersättning om elavbrottet varat mer än 24 timmar. Ersättning betalas dock inte ut vid exceptionella händelser, dvs. då avbrottet berott på ett hinder utanför företagets kontroll som företaget inte skäligen kunnat räkna med och vars följder företaget inte heller skäligen kunnat undvika eller övervinna.

I juni 2002 uppdrog regeringen åt Svenska kraftnät att redovisa fördjupade analyser och förslag beträffande möjligheterna att förstärka elförsörjningen (N2002/6128/ESB). Svenska kraftnät redovisade uppdraget hösten 2002 i rapporten om ett robust elförsörjningssystem. I rapporten föreslås att ett antal åtgärder genomförs genom ett frivilligt åtagande från berörda elföretag. Förslagen var följande:

- att elnätsföretagen, genom Svensk Energi, utvecklar en branschrekommendation om baskrav för regionala och lokala nät,
- att elnätsföretagen, genom Svensk Energi, genomför en utredning i syfte att skapa en aktuell avbrottsvärdering som underlag för arbetet med baskrav,
- att elnätsföretagen, genom Svensk Energi, genomför ett fortsatt utvecklingsarbete för att åstadkomma en tillfredsställande avbrottsstatistik,
- att elproducenter, Svenska kraftnät och regionnätföretagen utarbetar en branschrekommendation för utformning av driftscentraler och telesystem för kommunikation till och från dessa och anpassar sina system efter denna rekommendation,
- att ägare till elnät med 70 kV:s spänning eller högre utarbetar en branschrekommendation för dimensionering av lokalkraftmatning av ställverk och anpassar sina system efter denna rekommendation,
- att elproducenter, Svenska kraftnät och regionnätföretagen startar ett samarbete syftande till installation av ett gemensamt modernt och driftsäkert telekommunikationssystem för bl.a. störningssituationer,
- att elproducenter och regionnätföretagen inleder ett samarbete med Svenska kraftnät för att förbättra driftsstrategier och driftsinstruktioner samt

för utbildning och träning av driftspersonal för återuppbyggnad av elsystemet om ett omfattande elavbrott inträffat.

Svenska kraftnät redogör i sin årsredovisning för år 2002 för driftsäkerheten. I årsredovisningen sägs att driftsäkerheten för år 2002 låg i nivå med de senaste åren, vilket bedöms vara samhällsekonomiskt rimligt. Antalet driftstörningar på stamnätet var 293 stycken, varav 23 stycken medförde leveransavbrott för elkunder. Antalet störningar år 2002 berodde främst på omfattande åska under sensommaren och driftstörningar i en seriekondensator. Vidare redovisas antalet driftstörningar på stamnätet under de senaste fem åren.

Enligt en sammanställning av Energimyndigheten uppgår den oaviserade medelavbrottstiden uttryckt i genomsnittlig avbrottstid i minuter per år och kund till 23 minuter för tätort och 203 minuter för glesbygd. Uppgiften baserar sig på data för åren 1998–2001. Medelavbrottstiden i stamnätet är 0,2 minuter per år och kund.

Elavbrottet i september 2003

Den 23 september 2003 inträffade en omfattande störning i det svenska stamnätet. Störningen mörklade Sydsverige samt Själland och Bornholm i Danmark.

Svenska kraftnät lämnade en *preliminär* rapport om händelseförloppet (rapport 2003-10-03) i oktober. Enligt rapporten var den primära orsaken till elavbrottet en kombination av ett dubbelt s.k. samlingsckenfel i Horred som i sin tur löste ut två kärnkraftsblock i Ringhals, endast några minuter efter ett bortfall av kärnkraftverket Oskarshamn 3. Denna svåra påfrestning ledde till en spänningskollaps i stamnätet sydväst om Stockholmsområdet. Återuppbyggnaden av systemet påbörjades omedelbart efter felet och förbrukningen började återinkopplas efter ca 1 timme. Så gott som all förbrukning i Sydsverige var åter inkopplad efter ca 3 timmar. Den totala bortkopplade förbrukningen i Sverige uppgick till ca 3 000 MW och i östra Danmark till 1 850 MW. Normal driftsäkerhet, frekvens samt systemspänningar förelåg före felet. Tillåten överföringskapacitet i nord-sydlig riktning i systemet var begränsad på grund av underhållsarbeten på två kraftledningar i och utanför det drabbade området.

Avtalsmässigt skall samtliga synkront anslutna länder inom Nordel (Norge, Danmark, Finland och Sverige) momentant hjälpa till att reglera ett produktionsbortfall oavsett var i systemet det inträffar. Svenska kraftnät konstaterar att det nordiska samarbetet fungerade när det gällde att reglera bortfallet från Oskarshamn 3. Systemet är emellertid dimensionerat så att man skall kunna ha 15 minuter på sig att återställa systemet till normal drift efter en störning. I detta fall inträffande nästa störning redan efter fem minuter i en underfrekvenssituation, varför en normal uppreglering med stöd från grannländerna inte kunde förväntas. Sammanfattningsvis framhåller Svenska kraftnät att det nordiska samarbetet avseende momentan störningsreserv fungerade.

I november 2003 framlade Svenska kraftnät en mer omfattande rapport om elavbrottet (1:2003), i vilken görs en mer grundlig genomgång av det inträffade samt presenteras åtgärder som bör vidtas för att ytterligare stärka stamnätets driftsäkerhet. Enligt rapporten avser Svenska kraftnät att vidta följande åtgärder.

- En översyn av regelverket för kraftsystemets dimensionering och driftsäkerhet inom de nordiska stamnätsföretagens samarbetsorganisation – Nordel – genomförs. Översynen kommer att göras mot bakgrund av konsekvenserna i samhället av omfattande elavbrott.
- En plan för att åtgärda de kritiska ställverken, i första hand ställverket i Horred, upprättas.
- En förstärkning av överföringsförmågan till Sydsverige genomförs. Svenska kraftnät kommer att starta projektering av en ny 400 kV-ledning från Mellansverige i en befintlig ledningsgata.
- En översyn av metodik, åtgärder och intervall för tillsyn och revision av frånskiljare har inletts.
- En utredning för att klarlägga behovet av att förändra metodik och resursbehov för att styra och följa upp stamnätets underhållsverksamhet framöver genomförs.
- En utredning om vilka ytterligare åtgärder som kan vidtas för att öka förmågan att klara övergången till s.k. husturbindrift vid värmekraftstationer genomförs.
- En utredning av orsakerna till bortfallet av fjärrkontrollen skall göras. Åtgärder skall vidtas för att eliminera riskerna för att felet upprepas i andra anläggningar. Vidare skall andra väsentliga risker för bortfall av telekommunikationer i enstaka stationer och driftcentraler kartläggas.
- En översyn av informationshanteringen i kritiska situationer genomförs.

Energimyndighetens tillsyn

Energimyndighet är bl.a. nätmyndighet enligt ellagen. I denna uppgift ingår att utöva tillsyn över ellagens efterlevnad utom i fråga om driftsäkerhet och elsäkerhet. Uppgiften innefattar bl.a. tillsyn av nätverksamheten och leveranskoncessioner.

Energimyndigheten presenterade i november 2001 en rapport om ny helhetssyn för elberedskapen efter att i regleringsbrev för år 2001 fått i uppdrag att verka för att förbättra berörda myndigheters och viktiga civila funktioners elberedskap. Arbetet omfattade bl.a. att skapa en helhetssyn för beredskapsåtgärder, skapa bättre analyser av elberoende, se över antaganden om eltillgång och utveckla former för informationsutbyte. Därtill presenterades en plan för det fortsatta arbetet. Beträffande säkerhet och beredskap inom elförsörjningen sägs i rapporten att det svenska elnätet är robust, även om reserver av olika slag och reparationskapaciteten minskat under senare år. Avbrottsfrekvensen har ökat något under 1990-talet, främst i region- och lokalnäten på landsbygden, men minskat något under de senaste två åren. Stamnätet har en fortsatt mycket låg avbrottsfrekvens. Samtidigt har beroendet av IT-system, främst

för drift och styrning, ökat. Vidare påpekades att friledningsnät i icke trådsäker gata är sårbara för oväder i form av hård vind och blöt snö. Företagen är väl medvetna om de krav som ställs på dem och ett omfattande arbete pågår hos flera nätföretag för att förbättra situationen.

Det kan även nämnas att Energimyndigheten enligt regleringsbrev för år 2003 har haft i uppdrag att, efter samråd med Elsäkerhetsverket, följa upp de satsningar som för närvarande görs inom elbranschen för att minska elnätets känslighet för snöoväder och liknande förhållanden samt minska konsekvenserna av strömavbrott. Myndigheten redovisade uppdraget i maj 2003 i promemorian om uppföljning av elbranschens satsningar för att minska elnätets känslighet för snöoväder och liknande förhållanden (dnr 00-03-19). Utgångspunkten för rapporten är den överenskommelse som regeringen träffade med Svensk Energi hösten 2001 om förbättrad leveranssäkerhet. Överenskommelsen ledde till att branschen i november 2001 presenterade ett handlingsprogram om nätkunden i centrum (NÄTKIC) innehållande åtgärder för isolering av luftledningar, förbättrad röjning, storstörningsverksamhet, förbättrad information och avbrottsersättning. I rapporten redogörs för att under perioden september 2001 – september 2002 har 3 100 km oisolerade ledningar ersatts. Det påtalas att Svensk Energi och dess medlemsföretag satsat betydande resurser för att driva arbetet. Energimyndigheten påpekar att det med denna reinvesteringstakt dock skulle ta 20–25 år innan de känsliga näten är åtgärdade. Under samma period har ordinarie skogsåtgärder vidtagits på 22 000 km ledningsgator och extraordinarie åtgärder på 6 000 km. Myndigheten påpekar att detta motsvarar ett röjningsintervall på 4–5 år jämfört med tidigare 6–8 år. Vidare sägs att storstörningssamverkan är etablerad inom samtliga samverkansområden och att förbättringar skett på informationsområdet. Det erinras även om att det vid årsskiftet 2001/02 infördes som rekommenderad branschpraxis att nätföretagen skall ersätta elkunder för oaviserade elavbrott som är längre än 24 timmar. Minst 90 % av landets elkunder är anslutna till nätföretag som avser att betala ut avbrottsersättning, sägs det.

Beredskapsåtgärder

Sedan år 1988 har först Överstyrelsen för civil beredskap (ÖCB), numera Krisberedskapsmyndigheten (sedan juli 2002), haft regeringens uppdrag att ge bidrag till reservanordningar för kommunalteknisk försörjning. I en rapport från ÖCB om reservanordningar för kommunalteknisk försörjning (2002) redogörs för att ca 300 miljoner kronor beviljats i bidrag till ungefär 400 olika projekt under perioden 1989–2001. Den totala investeringen för de bidragsstödda projekten uppgår till ca 700 miljoner kronor. Huvuddelen av projekten har beviljats för investeringar i reservkraft för vatten- och värmeverk, prioriterade kommunala fastigheter etc. I rapporten konstateras sammanfattningsvis att ett ganska stort antal kommuner, ca 100 stycken, har tillfredsställande resurser av reservkraft för att nöjaktigt upprätthålla de viktigaste funktionerna vid långvariga elavbrott. Ungefär lika många kommuner, dvs. ca 100 stycken, har reservkraft för att klara vatten- och värmeförsörjningen men brister vad

gäller reservkraft för de högst prioriterade fastigheterna. Resterande kommuner har bristande tillgång på reservkraft för samtliga funktioner, det gäller inte minst storstadskommunerna och kommuner i dessas närhet. De områden där generella brister kan konstateras gäller framför allt fastigheter för vård och äldreomsorg samt s.k. värmestugor.

Krisberedskapsmyndigheten lyfter i sin planeringsinriktning för år 2005 (Planeringsprocessen 2003:7) fram sju generella prioriteringar. Planeringsinriktningen är ett styrdokument för de samverkansansvariga myndigheterna och för länsstyrelserna. Ett av de områden som lyfts fram gäller åtgärder för att öka säkerheten inom områdena elförsörjning, telekommunikationer och IT.

Enligt uppgifter som inhämtats från Krisberedskapsmyndigheten arbetar myndigheten med att gå igenom försörjningsområdena var för sig på kommunal nivå. Det finns ingen fastställd tidsplan för när olika områden skall gås igenom. Vidare har myndigheten ett register avseende den kommunaltekniska försörjningen, vilket omfattar de områden där bidrag getts till kommunerna. Därtill har Krisberedskapsmyndigheten (tidigare ÖCB) till uppgift att vart tredje år redovisa tillgången på reservkraft inom länen. Den senaste redovisningen skedde hösten 2001 (Redovisning av tillgången på reservkraft dnr 6-356/2000 enligt regeringsuppdrag N1999/11479/ ESB). Redovisningen omfattar bl.a. konsekvenser av elbortfall och effektredovisning per län. Den länsvisa sammanställningen är emellertid hemlig.

I detta sammanhang kan även nämnas att Post- och telestyrelsen (PTS) har haft i uppdrag, enligt 2002 års regleringsbrev, att redovisa en strategi för hur arbetet med åtgärder för att minska konsekvenserna av svåra påfrestningar på samhället skall bedrivas. I den rapport om robusta elektroniska kommunikationer – strategi för åren 2003–2005 (2003:13), som myndigheten avlämnade i mars 2003, behandlas bl.a. säkrare elförsörjning och fördjupat samarbete mellan el- och teleområdena. Det konstateras att det ömsesidiga beroendet kräver att samarbetet fördjupas och utvecklas mellan ansvariga myndigheter och operatörer inom el- och teleområdena. Därtill sägs det att ytterligare satsningar skall göras för att minska konsekvenserna av det ömsesidiga beroendet vid avsiktliga angrepp och omfattande störningar.

Bestämmelser i ellagen

Enligt ellagen (2 kap. 1 § 1) får en elektrisk starkströmsledning inte byggas eller användas utan tillstånd (nätkoncession). Regeringen får (2 kap. 4 § 1) emellertid föreskriva undantag från detta krav i fråga om vissa slag av ledningar eller i fråga om ledningar inom vissa områden. Föreskrifter om sådana undantag har regeringen meddelat i förordningen (1975:601) om elektriska starkströmsanläggningar (2 kap 1 §). Undantagen avser i huvudsak interna nät, som alltså i praktiken är undantagna från kravet på nätkoncession.

I en departementspromemoria som utarbetats inom Näringsdepartementet om icke koncessionspliktiga elnät (Ds 2003:22) presenteras ett förslag till nya föreskrifter om icke koncessionspliktiga elnät i form av en ny förordning. I promemorian sägs att de föreskrifter som föreslås skall ersätta motsvarande

föreskrifter i nyssnämnda förordning om elektriska starkströmsanläggningar. Vidare påpekas att föreskrifterna i starkströmsförordningen om undantag från kravet på koncessionsplikt meddelades för ganska länge sedan, varför en allmän genomgång var angelägen. Dessutom, hävdas det, har utvecklingen lett till att ett antal problem, förknippade med interna nät, har uppstått. Enligt de uppgifter som inhämtats från Näringsdepartementet är avsikten att regeringen under år 2004 skall ta ställning i ärendet.

Tidigare riksdagsbehandling

Frågor om elförsörjningen och telekommunikationer behandlades av riksdagen våren 2002 med anledning av regeringens proposition om samhällets säkerhet och beredskap (prop. 2001/02:158, bet. 2001/02:FöU10) och därav väckta motioner. Den bedömning regeringen gjorde i propositionen var att Sverige, under normala förhållanden, har ett säkert elsystem. Samhällets ökade elberoende och elsystemets känslighet för extrema väderförhållanden och organiserade våldsanfall innebär dock att ytterligare åtgärder bör vidtas för att öka elsystemets uthållighet. Vidare redogjordes för de insatser regeringen avsåg att vidta, bl.a. rörande översyns- och utvärderingsarbete och i fråga om prioriteringsordningar vid leverans av el. Forsvarsutskottet hade i detta ingen avvikande uppfattning. Härutöver konstaterade regeringen att robusta telekommunikationer bör åstadkommas genom ett långsiktigt och metodiskt förebyggande arbete.

Beträffande telelagen (1993:597) kan erinras om att denna upphävdes i juli 2003 och ersattes med en lag (2003:389) om elektronisk kommunikation. Vid behandlingen av lagförslaget berördes bl.a. frågor om nätens driftsäkerhet och möjligheten att nå larmnumret 112. Regeringens förslag i propositionen var att den som tillhandahåller en allmänt tillgänglig telefonservice skall se till att det allmänna telefonnätet till fast anslutningspunkt uppfyller rimliga krav på god funktion och teknisk säkerhet samt på uthållighet och tillgänglighet vid extraordinära händelser i fredstid. Vidare föreslogs att den som tillhandahåller en allmänt tillgänglig telefonservice skall medverka till att nödsamtal (larmnumret 112) kan förmedlas avgiftsfritt och utan avbrott samt i den mån det är tekniskt genomförbart tillhandahålla lokaliseringssuppgifter vid nödsamtal. Vid behandlingen av propositionen hade trafikutskottet (bet. 2002/03:TU6) inget att erinra mot regeringens förslag på detta område.

Näringsminister Leif Pagrotsky besvarade i december 2002 en interpellation (ip. 2002/03:49) av Börje Vestlund (s), med anledning av elavbrotten i Akallatunneln, om vilka åtgärder näringsministern avsåg att vidta för att undvika att sådana situationer uppstår i framtiden. I sitt anförande påpekade ministern att det är omöjligt att säkerställa en helt störningsfri elförsörjning. Avbrott som beror på dåligt underhåll eller händelser som kunnat förutses menade han dock var oacceptabla. Vidare framhölls att branschen har ett stort ansvar när det gäller att lösa problem med leveransavbrott. Det är i första hand nätföretagen som ansvarar för att se till att näten är i gott skick och att de har en beredskap för snabba åtgärder då elavbrott inträffar. Vidare erinra-

des om att leveranskvaliteten satts i fokus genom de ändringar som gjorts i lagstiftningen.

Näringsministern besvarade även en fråga (fr. 2002/03:400) av Johnny Gylling (kd) i januari 2003 om vilka åtgärder statsrådet avsåg att vidta för att skärpa kraven på eldistributörerna gällande att förebygga och avhjälpa brister i elnätet. Även i detta svar framhöll näringsministern att han ansåg det oacceptabelt att elkunder skall drabbas av längre avbrott på grund av eftersatt underhåll av elnät. Vidare framhöll han leveranskvaliteten som en viktig fråga. Genom den ändring i ellagen som trädde i kraft i juli 2002 har krav införts på att överföringen av el skall vara av god kvalitet och att nätföretagens sätt att bedriva verksamheten skall påverka det pris de tar ut, och Energimyndigheten har givits i uppdrag att ta fram förslag till föreskrifter om god kvalitet på överföring av el.

Utskottets ställningstagande

Det är utskottets uppfattning att Sverige, i jämförelse med många andra länder, har ett i grunden robust system för elförsörjning. Under normala förhållanden är det svenska elsystemet säkert. Standarden på de svenska ledningsnäten är generellt sett hög, med låga avbrottsfrekvenser och relativt korta avbrottstider. Samtidigt kan utskottet konstatera att Sverige under den senaste tiden drabbats av allvarliga driftsstörningar i elsystemet. Det omfattande elavbrott som inträffade den 23 september 2003 och berörde stora delar av södra Sverige och östra Danmark visar på hur beroende vi i vårt moderna samhälle är av en väl fungerande elförsörjning. Avbrott beroende på fel i stamnätet är dock mindre vanligt förekommande. Vanligare är då elavbrott på andra delar av nätet. Snöoväder har under flera vintrar orsakat stora störningar i elleveranser i delar av landet. Utskottet menar att det inte är möjligt att säkerställa en helt störningsfri elförsörjning. Avbrott som beror på dåligt underhåll eller på händelser som kunnat förutses är emellertid oacceptabla. Utskottet anser att det är angeläget att åtgärder vidtas i syfte att reducera riskerna för strömavbrott. Samhällets elberoende och elsystemets karaktär motiverar fortlöpande aktiva insatser för att minska sårbarheten. Då driftsstörningar likväl inträffar måste målsättningen vara att göra alla typer av avbrott så korta som möjligt. Därtill måste fungerande reservkraftslösningar finnas för att inte för samhället viktiga verksamheter skall äventyras.

Branschen har ett stort ansvar när det gäller att lösa problem med leveransavbrott. Det är i första hand nätföretagen som ansvarar för att elnäten är i gott skick och att de har en beredskap för att snabbt vidta åtgärder då elavbrott inträffar. Som utskottet tidigare redogjort för arbetar branschen med att förbättra leveranssäkerheten och minska elnätets känslighet för snöoväder och liknande förhållanden. Arbetet omfattar isolering av luftledningar, förbättrad röjning, störstörningssamverkan, förbättrad information och avbrottsersättning. Utskottet vill framhålla vikten av att detta arbete ges fortsatt prioritet. Det är utskottets förhoppning att branschorganisationen Svensk Energi och

dess medlemsföretag fullföljer det påbörjade arbetet och även får med de företag som hittills valt att inte följa branschens överenskommelse.

Våren 2002 beslöt riksdagen (prop. 2001/02:56, bet. 2001/02:NU9) om att införa en bestämmelse i ellagen som innebär att skälighetsbedömningen av nättariffer skall ställas mot nätägarens prestation och inte, som tidigare, dennes kostnader. Vidare infördes en bestämmelse som stadgar att den el som överförs skall vara av god kvalitet. Genom dessa ändringar har leveranskvaliteten satts i fokus, då bl.a. nätföretagens sätt att bedriva verksamheten skall påverka det pris de tar ut. Dessa bestämmelser bidrar enligt utskottets uppfattning till att stärka incitamenten för investeringar i ökad leveranssäkerhet. Energimyndigheten övervakar nätföretagen och deras skyldigheter på detta område.

När det gäller strömavbrottet som inträffade i september 2003 har, som nämnts, Svenska kraftnät i en rapport nyligen redogjort för det inträffade samt för sina slutsatser rörande händelsen. Svenska kraftnät har framlagt ett omfattande åtgärds paket i syfte att motverka risken för att något liknande framgent skall inträffa. Utskottet är positivt till att Svenska kraftnät snabbt agerat och vidtagit åtgärder för att minska risken för ett upprepande av det inträffade.

I motionerna 2003/04:N298 (s), 2003/04:N324 (fp) och 2003/04:N413 (kd) förordas att riksdagen tar initiativ till att olika delar av elförsörjningssystemet granskas i syfte att motverka risken för omfattande strömavbrott eller minska effekterna av sådana. Utskottet delar uppfattningen att det är angeläget att det skapas klarhet i rådande förhållanden. Som tidigare redovisats har det under den senaste tiden genomförts flera olika studier i syfte att granska och föreslå åtgärder för att minska risken för leveransavbrott. När det gäller den förstnämnda motionen vill utskottet särskilt peka på det uppdrag regeringen gav till Svenska kraftnät i juni 2002, vilket sedermera avrapporterades hösten 2002. Uppdraget omfattade att redovisa fördjupade analyser och förslag beträffande möjligheterna att förstärka elförsörjningen, särskilt rörande vilka baskrav som kan ställas. Skälen för detta uppdrag var, enligt regeringsbeslutet, bl.a. elmarknadsreformen och de strukturella och administrativa förändringar som skett inom elbranschen under de senaste åren.

Därtill har olika åtgärder för att förbättra leveranssäkerheten och trygga behovet av reservkraft för telekommunikationer och samhällskritiska verksamheter föreslagits i motion 2003/04:N250 (c). Även utskottet är av den uppfattningen att olika infrastruktursystem som elkraftsförsörjning och telekommunikationer har blivit alltmer beroende av varandra. Samhället har därmed blivit mer sårbart för störningar i den tekniska infrastrukturen. Samtidigt är det utskottets mening att motionen i delar redan kan anses tillgodosedd eller kommer att tillgodoses med anledning av planerade åtgärder. Beträffande vad som sägs om tillgänglighetskrav vill utskottet påminna om att riksdagen våren 2003 i samband med införandet av en ny lag för elektronisk kommunikation beslöt att den som tillhandahåller en allmänt tillgänglig telefonitjänst skall medverka till att nödsamtal kan förmedlas avgiftsfritt och utan avbrott. Utskottet vill i detta sammanhang även erinra om den strategi för åren

2003–2005 om robusta elektroniska kommunikationer som Post- och telestyrelsen presenterade i mars 2003. När det gäller vad som anförs om undantagen från koncessionsplikt vill utskottet hänvisa till det arbete som bedrivs inom Regeringskansliet med att ta fram nya föreskrifter om icke koncessionspliktiga nät.

Med hänvisning till det ovan sagda avstyrker utskottet de här aktuella motionerna i berörda delar.

Affärsverket svenska kraftnät

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen bör godkänna regeringens förslag till investeringsplan för perioden 2004–2006 och finansiella befogenheter för år 2004 för Affärsverket svenska kraftnät.

Propositionen

Investeringsplan

Regeringen föreslår att riksdagen godkänner den investeringsplan som Affärsverket svenska kraftnät har föreslagit för perioden 2004–2006.

Svenska kraftnäts förslag till investerings- och finansieringsplan för åren 2004–2006 för affärsverkskoncernen innefattar planerade investeringar inom koncernen till ett belopp om 1 320 miljoner kronor, varav 520 miljoner kronor avser investeringar under år 2004. Investeringar i stamnätet skall genomföras dels i befintliga anläggningar, s.k. reinvesteringar, om 420 miljoner kronor, dels som nyinvesteringar om 900 miljoner kronor. Av nyinvesteringarna avser 100 miljoner kronor investeringar i utrustning för telekommunikation. Investeringarna beräknas kunna finansieras med Svenska kraftnäts egna medel under den kommande treårsperioden. År 2002 genomfördes en översyn och omformulering av de finansiella målen för Svenska kraftnät. De nya definitionerna av målen innebär att Svenska kraftnät skall uppnå en räntabilitet på justerat eget kapital, efter schablonmässigt avdrag för skatt, på 6 % inklusive kostnader för s.k. restelektrifiering. Vidare skall Svenska kraftnät ha en skuldsättningsgrad på högst 55 %, och kostnadseffektiviteten skall vara lika hög som i jämförbara företag.

Finansiella befogenheter

Regeringen föreslår att riksdagen lämnar bemyndiganden till regeringen enligt följande:

- att under år 2004 teckna borgen för lån och lämna kreditgarantier intill ett belopp om 1 500 000 000 kr till förmån för bolag i vilka Svenska kraftnät förvaltar statens aktier,
- att för år 2004 låta Svenska kraftnät ta upp lån i och utanför Riksgäldskontoret till ett sammanlagt belopp om 1 500 000 000 kr,

- att för år 2004 låta Svenska kraftnät placera likvida medel i och utanför Riksgäldskontoret,
- att för år 2004 låta Svenska kraftnät besluta om förvärv och bildande av bolag som skall verka inom Svenska kraftnäts verksamhetsområde intill ett belopp om 10 000 000 kr samt avyttra aktier intill ett belopp om 10 000 000 kr,
- att för år 2004 ge Svenska kraftnät rätten att lämna delägarlån och teckna borgen för lån intill ett belopp om 270 000 000 kr till förmån för bolag i vilka Svenska kraftnät förvaltar statens aktier.

Utskottets ställningstagande

Utskottet har inget att erinra och tillstyrker därmed regeringens framlagda förslag rörande verksamheten vid Svenska kraftnät.

Stöd åt landsbygdens elförsörjning

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen bör godkänna regeringens förslag om fortsatt stöd åt landsbygdens elförsörjning under år 2004 och om finansieringen av denna verksamhet.

Propositionen

Regeringen föreslår att riksdagen godkänner fortsatt stöd åt landsbygdens elförsörjning under år 2004.

Åren 1999–2003 har Svenska kraftnät beviljat bidrag till restelektrifiering med sammanlagt 50 miljoner kronor. I dag återstår endast ett fåtal oelektrifierade hushåll på landsbygden som varit permanentbostäder en längre tid. Regeringen anser att bidrag för restelektrifiering bör ges även under år 2004 i enlighet med förordning (1999:189) om stöd för viss elektrifiering. Bidrag för restelektrifiering bör enligt regeringen främst utgå i form av elproduktionsbidrag. Vidare bör stödet begränsas till att omfatta sammanlagt 12 miljoner kronor, vilket beräknas täcka behovet för återstoden av de bidragsberättigade fastigheterna. Liksom tidigare skall bidragssystemet finansieras inom ramen för Svenska kraftnäts resultat.

Vissa kompletterande uppgifter

Enligt nyssnämnda förordning om stöd till viss elektrifiering får stöd lämnas till installation av en tillfredsställande elförsörjning av permanentbebodda fastigheter. Stödet får bara avse fastigheter som har varit oavbrutet permanentbebodda sedan den 1 januari 1994. Antingen lämnas stödet till anslutning av en fastighet till det nationella elsystemet (nätutbyggnadsbidrag) eller till anläggande av en elproduktionsanläggning för en eller flera fastigheter (el-

produktionsbidrag). En förutsättning för att stöd skall beviljas är att den berörde fastighetsägaren står för minst en tiondel av kostnaden för elektrifieringsåtgärden, dock minst 25 000 kr. Ansökan om stöd skall lämnas till länsstyrelsen i det län där fastigheten, eller huvuddelen av den, är belägen. Länsstyrelsen skall utreda ärendet och därefter, med ett yttrande, överlämna ärendet till Svenska kraftnät för prövning.

Utskottets ställningstagande

Utskottet tillstyrker regeringens förslag beträffande stöd åt landsbygdens elförsörjning.

Anslag m.m. inom utgiftsområde 21 Energi

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen bör anvisa anslagen och godkänna bemyndigandena m.m. för budgetåret 2004 inom utgiftsområde 21 Energi i enlighet med vad regeringen föreslagit. Samtliga motionsyrkanden bör avslås.

Inledning

Regeringens förslag i budgetpropositionen till anslag för utgiftsområde 21 redovisas i *bilaga 2* tillsammans med övriga partiets förslag. Under utgiftsområdet tas totalt 13 anslag upp, varav 3 av anslagen utgörs av förslag från Folkpartiet (1 anslag) respektive Kristdemokraterna (2 anslag). En närmare redogörelse för de olika anslagen följer under respektive anslagsrubrik. Regeringens förslag till utgiftsram för budgetåret 2004 uppgår till ca 1 663 miljoner kronor. De övriga partiernas förslag till utgiftsramar fördelar sig på följande sätt. Vänsterpartiet och Miljöpartiet har inte lagt fram några budgetförslag som avviker från regeringsförslaget. Den utgiftsram som Centerpartiet föreslagit för utgiftsområdet avviker inte heller den från vad regeringen föreslagit. Övriga partiets förslag innebär en lägre ram än regeringsförslaget, nämligen ca 382 miljoner kronor lägre (m), 904 miljoner kronor lägre (fp) och 125 miljoner kronor lägre (kd).

Enligt regeringens förslag kompletteras anslagen (35:3) Teknikupphandling och marknadsintroduktion, (35:4) Stöd för marknadsintroduktion av vindkraft, (35:5) Energiforskning, (35:6) Energiteknikstöd, (35:7) Introduktion av ny energiteknik och (35:8) Energipolitiskt motiverade internationella klimatinsatser med bemyndiganden för regeringen att ingå ekonomiska förpliktelser, vilka leder till utgifter under kommande år.

I budgetpropositionen anges (s. 28) att anslagssparandet inom utgiftsområde 21 Energi uppgick till ca 2 miljarder kronor vid utgången av år 2002, vilket är en minskning med ca 0,5 miljarder kronor jämfört med utgången av år 2001. Regeringen beslutade i december 2002 att föra bort 0,36 miljarder

kronor av anslagsbehållningarna inom utgiftsområdet som indragningar. Vidare sägs att drygt hälften av detta anslagssparande är uppbundet genom fattade beslut om stöd som ännu inte betalats ut. Anslagssparandet förklaras av regeringen bl.a. av att ledtiderna mellan beslut och utbetalning av medel då den bidragsberättigade åtgärden slutförs är långa. Inom vissa anslag beror anslagssparandet även på att olika omvärldsfaktorer, exempelvis utvecklingen av elpriserna och kostnaderna för åtgärderna, gjort stöden mindre efterfrågade än beräknat.

När det gäller de beräknade anslagen för år 2005 och år 2006 för utgiftsområde 21 Energi uppgår dessa till 460,6 respektive 468,9 miljoner kronor. Regeringen meddelar sin avsikt (s. 18) att, för 9 av anslagen, återkomma beträffande den fortsatta finansieringen av energipolitiken i 2004 års ekonomiska vårproposition.

I det följande redovisas regeringens förslag till olika anslag inom utgiftsområdet för år 2004 och motsvarande förslag i aktuella motioner.

Statens energimyndighet: Förvaltningskostnader (35:1)

Propositionen

Regeringens förslag till anslag för år 2004 är 146,3 miljoner kronor.

Anslaget är avsett att finansiera Energimyndighetens förvaltningskostnader. I dessa kostnader ingår även nätmyndighetens verksamhet. Kostnader för Energimyndigheten för uppföljning och utvärdering av de energipolitiska programmen finansieras genom s.k. programanknutna kostnader vilka belastar anslagen för de olika åtgärderna inom de energipolitiska programmen. De programanslutna kostnaderna har ökat successivt i takt med att verksamhetsvolymerna ökat, och prognosen för dessa kostnader uppgår till 90 miljoner kronor år 2003. Det är regeringens bedömning att Energimyndigheten förvaltat sin verksamhet på ett kostnadseffektivt sätt. Hösten 2002 uppdrog regeringen åt Statskontoret att genomföra en verksamhetsöversyn av Energimyndighetens verksamhet. Enligt vad som sägs i propositionen skall uppdraget redovisas senast den 31 oktober 2003. Med anledning därav avser regeringen återkomma i 2004 års ekonomiska vårproposition i frågorna om Energimyndighetens verksamhet och resursbehov.

Motionerna

I Moderata samlingspartiets motion 2003/04:N389 förordas omfattande neddragningar av de anslag som är kopplade till omställningsprogrammet. Som en följd av dessa neddragningar kan Energimyndighetens administrativa kostnader minskas, sägs det i motionen. Förslaget i motionen är att Energimyndighetens förvaltningsanslag minskas med 7 miljoner kronor i förhållande till regeringens förslag.

I Folkpartiets ekonomisk-politiska motion 2003/04:Fi240 föreslås en besparing på anslaget med 50 miljoner kronor. Skälet för denna besparing – vilket även gäller för övriga anslag inom det energipolitiska omställningspro-

grammet – är att partiet är emot de olika energiprogrammen samt systemet med elcertifikat och anser att Barsebäck 1 åter skall tas i drift. Vidare erinras om att Folkpartiet dels vill att 25 miljoner kronor skall avsättas för energisäkerhet i Östeuropa, dels vill öka anslaget för energiforskning.

Kristdemokraterna föreslår i motion 2003/04:N413 att Energimyndighetens förvaltningsanslag minskas med 15 miljoner kronor i förhållande till regeringens förslag.

Vissa kompletterande uppgifter

Regeringen har som tidigare redovisats uppdragit åt Statskontoret att göra en översyn av verksamheten inom Energimyndighetens ansvarsområde. Statskontoret redovisade uppdraget i november 2003 i rapporten om effektivare tillsyn över energimarknaderna (2003:27). Under det tidigare avsnittet om effektivare energianvändning i detta betänkande har Statskontorets slutsatser kortfattat återgetts under rubriken Vissa kompletterande uppgifter.

Insatser för effektivare energianvändning (35:2)

Propositionen

Regeringens förslag till anslag för år 2004 är 136 miljoner kronor.

Anslaget avser att finansiera bidrag för kommunal energirådgivning, utbildning av och information till energirådgivare samt stöd till regionala energikontor. Vidare avser anslaget insatser för informationsspridning, utveckling och spridning av verktyg och metoder samt utbildning om energieffektiv teknik. Anslaget får även användas för provning, märkning och certifiering av energikrävande utrustning. Regeringen har för anslaget beslutat om utgiftsbegränsningar för år 2003 som innebär att utgifterna får uppgå till högst 130 miljoner kronor under året.

Motionerna

Enligt vad som anförs i motion 2003/04:N389 (m) motsätter sig Moderata samlingspartiet de åtgärder anslaget avser att finansiera i form av kommunal energirådgivning, utbildning av och information till energirådgivare samt stöd till regionala energikontor. Motionärerna anser inte att det finns tillräckliga skäl att avsätta statliga medel för dessa verksamheter, varför det i motionen förordas att inga medel skall föras upp på anslaget.

I Folkpartiets ekonomisk-politiska motion 2003/04:Fi240 förordas en minskning av anslaget med 68 miljoner kronor i förhållande till regeringens förslag.

Kristdemokraterna föreslår i motion 2003/04:N413 att anslaget minskas med 50 miljoner kronor i förhållande till regeringens förslag och förordar samtidigt en översyn av verksamhetens organisation. Motionärerna framhåller att liknande åtgärder som finansieras inom ramen för detta anslag inte visat sig vara framgångsrika. Det betonas dock att det är angeläget att energiråd-

givning även fortsatt bedrivs i kommunerna, och en översyn av de olika rådgivningsfunktionerna som finns i kommunerna efterfrågas. Där bör även de regionala energikontorens roll studeras, sägs det i motionen.

Teknikupphandling och marknadsintroduktion (35:3)

Propositionen

Regeringens förslag till anslag för år 2004 är 49 miljoner kronor.

Anslaget avser bidrag till teknikupphandling för att utveckla och introducera ny energieffektiv teknik på marknaden samt kompletterande stöd till marknadsintroduktion av energieffektiv teknik. För att täcka in alla led i detta arbete ges även kompletterande stöd för marknadsintroduktion av energieffektiv teknik, t.ex. för expansion av fjärrvärmenäten. Vidare omfattar anslaget informations-, utvecklings- och demonstrationsinsatser avseende konvertering mellan olika system för uppvärmning. Regeringen har för anslaget beslutat om utgiftsbegränsningar för år 2003 som innebär att utgifterna får uppgå till högst 35 miljoner kronor under året.

Regeringen föreslår även att bemyndigandet om ekonomiska åtaganden under anslaget får uppgå till 211 miljoner kronor för åren 2005–2007.

Motionerna

Enligt förslag i motion 2003/04:N389 (m) skall inga medel föras upp på anslaget. Motionärerna anser att det inte finns tillräckliga skäl att använda statliga medel för att finansiera de insatser som anslaget innefattar i form av bidrag till teknikupphandling för att utveckla och introducera ny energieffektiv teknik på marknaden samt kompletterande stöd till marknadsintroduktion av energieffektiv teknik.

I motion 2003/04:N413 (kd) förordas, med hänvisning till att anslaget inte utnyttjats fullt ut, en minskning av anslaget med 20 miljoner kronor i förhållande till regeringens förslag.

Stöd för marknadsintroduktion av vindkraft (35:4)

Propositionen

Regeringens förslag till anslag för år 2004 är 60 miljoner kronor.

Anslaget får användas till bidrag rörande teknikutveckling och marknadsintroduktion av storskaliga vindkraftstillämpningar. Regeringen har för anslaget beslutat om utgiftsbegränsningar för år 2003 som innebär att utgifterna får uppgå till högst 30 miljoner kronor under året.

Regeringen föreslår även att bemyndigandet om ekonomiska åtaganden under anslaget får uppgå till 240 miljoner kronor för åren 2005–2007.

Motionerna

Anslaget avvisas i sin helhet i Moderata samlingspartiets motion 2003/04:N389.

Även i Folkpartiets ekonomisk-politiska motion 2003/04:Fi240 yrkas avslag på hela anslagsbeloppet.

Anslaget för marknadsintroduktion av vindkraft bör enligt vad som anförs i motion 2003/04:N326 (fp) avskaffas. Dagens vindkraft är så pass tekniskt avancerad att verkningsgraden ligger nära den gräns som är teoretiskt möjlig att uppnå. De stöd som statsmakterna i dag ger är nödvändiga för av vindkraftsproducerad el skall kunna klara konkurrensen över huvud taget. Anledningen till den dåliga lönsamheten ligger således inte i forskning eller teknikutveckling. Den slutsats som kan dras av detta är att vindkraften kommer att ha mycket svårt att någonsin bära sina egna kostnader, vilket gör att det inte finns några starka ekonomiska argument för vindkraft, sägs det.

I motion 2003/04:Bo218 (kd) anförs – utan att något belopp anges – att medel bör anslås för forskning om vindkraft, både beträffande kostnadseffektivitet och design. Motionären menar att mer resurser bör satsas på forskning för att utveckla vindkraftverken och göra dem mer kostnadseffektiva. Därtill bör designen av vindkraftverken utvecklas för att minska påverkan på landskapsbilden.

Energiforskning (35:5)*Propositionen*

Regeringens förslag till anslag för år 2004 är 445,4 miljoner kronor.

Anslaget används för att finansiera forsknings- och utvecklingsinsatser på energiområdet. Vidare används anslaget för vissa utrednings- och utvärderingsinsatser inom energiområdet samt till internationellt forsknings- och utvecklingssamarbete. För år 2002 var utfallet 34 miljoner kronor högre än anslagna resurser för budgetåret. Anslagssparandet, vilket år 2002 uppgick till 384,8 miljoner kronor, är i stor utsträckning uppbundet av fattade beslut där stödet ännu ej utbetalats. Prognosen för år 2003 visar på ett fortsatt minskande anslagssparande. Den utvärdering av de långsiktiga energipolitiska programåtgärderna (SOU 2003:80) som genomförts skall ligga till grund för beslutet om de fortsatta energipolitiska programåtgärderna från år 2005.

Regeringen föreslår även att bemyndigandet om ekonomiska åtaganden under anslaget får uppgå till 810 miljoner kronor för åren 2005–2008.

Motionerna

I Folkpartiets ekonomisk-politiska motion 2003/04:Fi240 förordas en ökning av anslaget med 25 miljoner kronor i förhållande till regeringens förslag.

Kristdemokraterna förordar i motion 2003/04:N413 en minskning av anslaget med 25 miljoner kronor i förhållande till regeringens förslag med hänvisning till att ett nytt anslag föreslås för solcells- och vätgasenergiforskning.

I motion 2003/04:N207 (kd) påtalas behovet av att Statens energimyndighet, inom den befintliga ekonomiska ramen, breddar stödet för forskning och teknikutveckling av geotermisk energiutvinning. En viktig förutsättning för att kunna avveckla kärnkraften i enlighet med resultatet av folkomröstningen och riksdagens intentioner är att forskningen och teknikutvecklingen för utvinning av geotermisk energi utökas kraftigt, menar motionären. Anslagen till forskning och teknikutveckling på detta område är små, och motionären önskar ett uttalande från riksdagen med innebörden att anslagen inom forskning och teknikutveckling av geotermisk energiutvinning bör öka.

Energiteknikstöd (35:6)

Propositionen

Regeringens förslag till anslag för år 2004 är 131,2 miljoner kronor.

Anslaget används för att främja utvecklingen av ny energiteknik genom stöd till forskning och utveckling inom enskilda projekt eller program. För år 2002 var utfallet 88 miljoner kronor högre än anslagna resurser för budgetåret. Anslagssparandet, som år 2002 uppgick till 209,9 miljoner kronor, består i stor utsträckning av beslutade men ännu ej utbetalade belopp. Utgiftsprognosen för år 2003 pekar på en fortsatt hög verksamhetsnivå och ett minskat anslagssparande. Den utvärdering av de långsiktiga energipolitiska programåtgärderna (SOU 2003:80) som genomförts skall ligga till grund för beslutet om de fortsatta energipolitiska programåtgärderna från år 2005.

Regeringen föreslår även att bemyndigandet om ekonomiska åtaganden under anslaget får uppgå till 300 miljoner kronor för åren 2005–2008.

Motionerna

I motion 2003/04:N389 (m) anförs att Moderata samlingspartiet inte ser det som statens uppgift att ge självständiga företag bidrag till teknikbyten eller marknadsföring av sina produkter. Denna typ av bidrag bör fasas ut medan statens insatser skall koncentreras till rena forskningsinsatser, sägs det i motionen. Som en följd av detta föreslår motionärerna att anslaget minskas med 40 miljoner kronor i förhållande till regeringens förslag.

I Folkpartiets ekonomisk-politiska motion 2003/04:Fi240 yrkas avslag på hela anslagsbeloppet.

Kristdemokraterna föreslår i motion 2003/04:N413 en minskning av anslaget med 30 miljoner kronor i förhållande till regeringens förslag med hänvisning till att ett nytt anslag föreslås för solcells- och vätgasenergiforskning. Motionärerna framhåller dock verksamheten som bedrivs inom ramen för anslaget som mycket angelägen.

Introduktion av ny energiteknik (35:7)

Propositionen

Regeringens förslag till anslag för år 2004 är 230,1 miljoner kronor.

Anslaget avser bidrag för att främja utvecklingen av teknik som baserar sig på förnybara energislag och effektiv energianvändning i industriella processer i försöks- eller fullskaleanläggningar. Vidare är anslaget avsett för svenskt och internationellt forsknings- och utvecklingssamarbete. För år 2002 var utfallet ca 55 miljoner kronor lägre än anslagsbeloppet. Enligt regeringen beror det hittills låga utfallet på att det krävs lång tid för att initiera projekt av den karaktär som stöds inom anslaget. I december 2002 beslutade regeringen att dra in 175 miljoner kronor av anslagssparandet, vilket därefter uppgick till 456,7 miljoner kronor. Den utvärdering av de långsiktiga energipolitiska programåtgärderna (SOU 2003:80) som genomförts skall ligga till grund för beslutet om de fortsatta energipolitiska programåtgärderna från år 2005.

Regeringen föreslår även att bemyndigandet om ekonomiska åtaganden under anslaget får uppgå till 400 miljoner kronor för åren 2005–2008.

Motionerna

Med motiveringen att denna typ av bidrag bör fasas ut föreslås i Moderata samlingspartiets motion 2003/04:N389 att anslaget minskas med 90 miljoner kronor i förhållande till regeringens förslag.

I Folkpartiets ekonomisk-politiska motion 2003/04:Fi240 yrkas avslag på hela anslagsbeloppet.

Kristdemokraterna föreslår i motion 2003/04:N413 en minskning av anslaget med 50 miljoner kronor i förhållande till regeringens förslag med hänvisning till det stora anslagssparandet år 2002. Motionärerna framhåller dock verksamheten som bedrivs inom ramen för anslaget som mycket angelägen.

Energipolitiskt motiverade internationella klimatinsatser (35:8)

Propositionen

Regeringens förslag till anslag för år 2004 är 50 miljoner kronor.

Anslaget avser insatser för att förbereda, genomföra, utvärdera och utveckla metoder för s.k. gemensamt genomförande och projekt rörande mekanismen för ren utveckling. För år 2002 var utfallet 25 miljoner kronor lägre än anslagna resurser för budgetåret. Anslagssparandet uppgick samma år till 153,3 miljoner kronor. Enligt regeringen beror det begränsade utfallet och det betydande anslagssparandet på att förhandlingsprocessen för att formalisera regler, riktlinjer, villkor och avtal för att beräkna och kreditera utsläppsminskningarna fortsatt under år 2002 och därmed försvårat och fördröjt investeringsprojekten. Regeringen har för anslaget beslutat om utgiftsbegränsningar för år 2003 som innebär att utgifterna får uppgå till högst 43 miljoner kronor under året. Den utvärdering av de långsiktiga energipolitiska programåtgärderna (SOU 2003:80) som genomförts skall ligga till grund för beslutet om de fortsatta energipolitiska programåtgärderna från år 2005.

Regeringen föreslår även att bemyndigandet om ekonomiska åtaganden under anslaget får uppgå till 60 miljoner kronor för åren 2005–2008.

Motionen

I Kristdemokraternas motion 2003/04:N413 yrkas avslag på hela anslagsbeloppet. Motionärernas förslag baserar sig på det tidigare stora anslagssparandet och regeringens bristande redogörelse för verksamheten.

Statlig prisgaranti elcertifikat (35:9)*Propositionen*

Regeringens förslag till anslag för år 2004 är 100 miljoner kronor.

Anslaget avser statlig prisgaranti för elcertifikat. Anslaget är nytt och inrättas i enlighet med det beslut riksdagen fattade i april 2003 rörande lag om elcertifikat. Elcertifikatssystemet, vilket trädde i kraft den 1 maj 2003, syftar till att målet om att öka användningen av förnybar el med 10 TWh till år 2010 uppnås samtidigt som teknikutvecklingen stimuleras och kostnaderna hålls nere. För att ge producenterna ett skydd mot alltför låga certifikatpriser ges under en inledande period (2003–2007) ett garantipris för elcertifikaten. Prisgarantin utfaller dock först efter årets slut.

Motionen

I Folkpartiets ekonomisk-politiska motion 2003/04:Fi240 yrkas avslag på hela anslagsbeloppet.

Ersättning för vissa kostnader vid avveckling av en reaktor vid Barsebäcksverket (35:10)*Propositionen*

Regeringens förslag till anslag för år 2004 är 315,3 miljoner kronor.

Anslaget avser statens åtaganden om ersättning av vissa merkostnader som uppstår till följd av att driften av den första reaktorn i Barsebäcksverken har upphört enligt det avtal som träffats mellan staten, Sydkraft AB och Vattenfall AB. Ersättningen skall täcka merkostnader för dels avställnings- och servicedrift av den första reaktorn i Barsebäcksverken, dels singeldrift av den andra reaktorn. Ersättning kan lämnas längst t.o.m. år 2017. Utfallet år 2002 var 33 miljoner kronor lägre än anslagna resurser. Att resursförbrukningen var lägre än beräknat beror på att fastighetsskatten för Barsebäck 1 har nedsatts till noll.

Motionen

I Folkpartiets ekonomisk-politiska motion 2003/04:Fi240 yrkas avslag på hela anslagsbeloppet.

Kärnsäkerhet i Östeuropa

Motionen

I Folkpartiets ekonomisk-politiska motion 2003/04:Fi240 föreslås att ett nytt statligt anslag uppförs och att för år 2004 25 miljoner kronor anvisas för stöd till kärnsäkerhet i Östeuropa.

Solcells- och vätgasforskning

Motionen

I Kristdemokraternas motion 2003/04:N413 föreslås att 50 miljoner kronor anvisas på ett nytt statligt anslag för forskning och utveckling av solcells- och vätgasbaserade system. Motionärerna framhåller att Sverige har en framskjuten position när det gäller forskning och utveckling på dessa båda områden och att dessa tekniker kan komma att bli mycket viktiga när det gäller den framtida energiförsörjningen.

Stöd för villaägare att byta bort direktverkande el

Motionen

I Kristdemokraternas motion 2003/04:N413 föreslås att 65 miljoner kronor anvisas till ett nytt statligt anslag för stöd till villaägare som vill byta bort direktverkande el. Anslaget syftar till att täcka kostnaderna för införandet av ett statligt bidrag för villaägare som vill byta bort direktverkande el. Det statliga bidraget skall uppgå till 15 % av investeringskostnaden i ett nytt eller kompletterande uppvärmningssystem för husägare med direktverkande el som enda energikälla. Det statliga bidraget får ej överstiga 15 000 kr per villa.

Utskottets ställningstagande

Utskottet ansluter sig till de av regeringen framlagda förslagen till anslag och bemyndiganden i budgetpropositionen. I motionerna 2003/04:N389 (m), 2003/04:Fi240 (fp) och 2003/04:N413 (kd) förordas andra belopp än regeringen föreslagit för olika anslag inom utgiftsområdet. Moderata samlingspartiet vill göra besparingar på anslagen 35:1–4, 6 och 7 med ca 382 miljoner kronor. Folkpartiet föreslår en minskning med ca 904 miljoner kronor i jämförelse med regeringens förslag. De besparingar som förordas rör anslagen 35:1, 2, 4, 6, 7, 9 och 10 samtidigt som anslaget 35:5 skulle höjas med 25 miljoner kronor. Därtill föreslås ett nytt anslag (25 miljoner kronor) för kärnsäkerhet i Östeuropa. Kristdemokraterna hemställer att besparingar görs på anslagen 35:1–3 och 5–8 samt förordar att två nya anslag skall upprättas: dels ett anslag för stöd till villaägare som vill byta bort direktverkande el (65 miljoner kronor), dels ett anslag för solcells- och vätgasforskning (50 miljoner kronor). Sammanlagt innebär förslagen en minskning med totalt 125 miljoner kronor i förhållande till regeringens förslag.

Utskottet har genom ett yttrande – i form av ett protokollsutdrag – till finansutskottet tillstyrkt regeringens förslag till ramar för utgiftsområdet. Av protokollsutdraget framgår att företrädarna för Moderata samlingspartiet, Folkpartiet och Kristdemokraterna tillstyrkte förslagen i respektive partimotion. Riksdagen fattade nyligen beslut (bet. 2003/04:FiU1) om ramarna för de olika utgiftsområdena för nästa budgetår. Utskottets utgångspunkt är således att ramarna för utgiftsområdet för år 2004 är fastställda.

Av särskilda yttranden till föreliggande betänkande framgår att företrädarna för de tidigare nämnda partierna vidhåller sina förslag till ramar för olika utgiftsområden och att de därför väljer att inte delta i beslutet om anslagsfördelning för utgiftsområde 21 Energi.

Utskottet övergår därmed till att närmare kommentera några i detta avsnitt berörda motioner.

I motion 2003/04:N207 (kd) förordas bl.a. ökade anslag för forskning och teknikutveckling av geotermisk utvinning. Därvid vill utskottet framhålla att insatser kring geotermi ryms inom ramen för forskning och utveckling i det energipolitiska programmet. Som påpekas i motionen har Energimyndigheten även bidragit med stöd till sådan verksamhet. Enligt utskottets bedömning föreligger inget hinder för att satsningar görs på detta område. Det är emellertid utskottets uppfattning att prioriteringar mellan olika projekt bör göras av ansvarig myndighet.

Beträffande förslaget i motion 2003/04:Fi240 (fp) om att införa ett nytt anslag för kärnsäkerhet i Östeuropa vill utskottet erinra om att sådan verksamhet finansieras inom utgiftsområde 7 Internationellt bistånd.

Ett nytt anslag föreslås även i motion 2003/04:N413 (kd) för solcells- och vätgasforskning. Som redovisats under ett tidigare avsnitt om forskning och utveckling finansierar Energimyndigheten redan i dag sådan verksamhet. Under perioden 1998–2002 har, enligt Energimyndighetens redovisning, 55,5 miljoner kronor anslagits till området vätgasbaserade energisystem medan 40 miljoner kronor anslagits till området solcellssystem.

Med det anförda tillstyrker utskottet de av regeringen föreslagna anslagen för budgetåret 2004 för utgiftsområde 21. Likaså tillstyrks de övriga här berörda förslagen till riksdagsbeslut som framlagts i budgetpropositionen. Samtliga mot detta stående motionsyrkanden avstyrks.

Reservationer

Utskottets förslag till riksdagsbeslut och ställningstaganden har föranlett följande reservationer. I rubriken anges inom parentes vilken punkt i utskottets förslag till riksdagsbeslut som behandlas i avsnittet.

1. Allmän inriktning av energipolitiken (punkt 1)

av Per Bill (m), Eva Flyborg (fp), Ulla Löfgren (m), Yvonne Ångström (fp) och Anne-Marie Pålsson (m).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att utskottets förslag under punkt 1 borde ha följande lydelse:

1. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservation 1. Därmed bifaller riksdagen motionerna 2003/04:N324 yrkandena 1 och 8 och 2003/04:N342 yrkandena 1, 8, 14, 15 och 17, bifaller delvis motionerna 2003/04:N219, 2003/04:N290 yrkande 11, 2003/04:N333 yrkandena 1 och 7 och 2003/04:N413 yrkandena 1, 2, 7, 10 och 18 och avslår motionerna 2003/04:U254 yrkande 10, 2003/04:N300 yrkande 1, 2003/04:N312, 2003/04:N319 yrkande 1, 2003/04:N380, 2003/04:N384 och 2003/04:N407.

Ställningstagande

Vi menar att den politiska styrningen av energipolitiken radikalt måste förändras. Sverige har ett i grunden väl fungerande energisystem. Genom landets goda tillgång på vattenkraft och den framsynta kärnkraftspolitiken på 1950- och 1960-talen har vi en konkurrenskraftig elproduktionsindustri. Den av regeringen förda politiken undergräver emellertid dessa goda förutsättningar. Regeringens linje, att avveckla fungerande och miljövänlig elproduktion i svenska kärnkraftverk, har gjort Sverige till en nettoimportör av el. Tidigare intäkter av elexport har bytts mot kostnader för elimport samtidigt som sårbarheten i det svenska energisystemet ökat. Resultatet av den förda politiken har blivit att elpriserna stigit och att hela samhällets energiförsörjning hotas vid stark kyla eller vid avbrott i någon del av elnätet. Risken för effektbrist och driftavbrott har således ökat. Den osäkerhet som är kännetecknande för energipolitiken gör samtidigt att kraftbolagen inte vågar investera i ny produktionskapacitet.

Ambivalensen när det gäller energipolitiken och regeringens oförmåga att trygga den svenska el- och energiförsörjningen tydliggörs än mer vid en närmare granskning av de olika mål som fastställts för politiken. Flera av de mål som ställts upp kan sägas vara oförenliga och i vissa fall helt motstridiga. Det gäller bl.a. målet att avveckla kärnkraften samtidigt som tillgången på el och annan energi skall tryggas på kort och lång sikt på villkor som är konkurrenskraftiga med omvärldens. Även ett uppfyllande av miljömålen omöjliggörs

genom en avveckling av kärnkraften. Utsläppen av växthusgaser, inte minst koldioxid, kommer att öka kraftigt. Kol- och oljebaserad elproduktion både i och utanför Sveriges gränser kommer att vara det som kompenserar bortfallet när kärnkraften avvecklas.

Det energipolitiska omställningsprogrammet, vilket bl.a. innefattar satsningar på information och åtgärder för att spara energi i hushållen, har visat magert resultat. Vi menar att det är både ineffektivt och kontraproduktivt att kombinera sådana satsningar med ett fastighetsskattesystem som innebär att investeringar i energisparåtgärder som villaägare gör ökar boendekostnaderna i form av höjd fastighetsskatt.

Sverige behöver därför en ny och långsiktig energipolitik. Vår uppfattning är att energipolitiken bäst främjas genom en fri energiproduktion inom ramen för givna miljö- och säkerhetskrav. Det övergripande målet för den svenska energipolitiken bör därför reduceras till att främja en säker och konkurrenskraftig el- och energiförsörjning i hela landet, samtidigt som all energiproduktion skall klara högt ställda miljö- och säkerhetskrav i enlighet med den generella miljöpolitiken.

Valet av produktionsform skall inte avgöras genom politiska beslut, utan energipolitiken främjas bäst genom en fri produktion. Statsmakernas roll bör därför inskränkas till att fastställa de spelregler som skall gälla på marknaden i allmänhet och i synnerhet vad gäller miljö, säkerhet och beredskap. Utöver att fastställa villkoren för marknads aktörer skall staten inte försöka styra vilken teknik eller produktionsform som skall utvecklas. Konsumentstyrning och marknadsekonomi skall råda inom de ramar statsmakerna fastställer. Det sagda innebär bl.a. att alla typer av produktionsanläggningar för energi skall tillåtas, om de uppfyller uppställda generella krav på hälsa, miljö och säkerhet. Vidare bör energiskattesystemet i Sverige reformeras och utformas så att det blir intressant att investera i en utökad elproduktion.

Vi välkomnar en successiv omställning av det svenska energisystemet till att bli ekologiskt hållbart. Omställningen måste dock ske med hänsyn till Sveriges behov av tillväxt och ökad sysselsättning. Samtidigt menar vi att alla energislag skall klara konkurrensen på energimarknaden utan subventioner. Det system med elcertifikat som regeringen och dess stödpartier infört för att främja produktionen av förnybar el anser vi i grunden vara felaktigt. Vi förordar därför att riksdagen fattar ett beslut som leder till ett avskaffande av elcertifikaten.

Därtill ser vi det som angeläget att Vattenfall AB börsintroduceras och privatiseras. Ägandet i form av en politiserad styrelse och en politisk styrning av bolaget påverkar både trovärdigheten och effektiviteten i negativ bemärkelse. Vattenfall är en ansenlig och viktig aktör i det svenska energisystemet, och inom bolaget har stora värden byggts upp. Vi menar att det är angeläget att dessa värden hanteras på ett effektivt sätt. En statlig aktör som Vattenfall har en mindre finansiell handlingsfrihet än sina konkurrenter på den avreglerade marknaden. Samtidigt vill vi ifrågasätta förenligheten mellan det uppdrag bolaget sägs ha i omställningsarbetet av energisystemet med det faktum att

Vattenfall startar upp gamla oljekraftverk i Sverige och bryter brunkol i Tyskland. Vi välkomnar därför den tidigare nämnda granskning av Vattenfall AB som Riksrevisionen nu inlett.

Riksdagen bör genom ett tillkännagivande anmoda regeringen att vidta åtgärder i enlighet med vad som här förordas. Därmed blir motionerna 2003/04:N324 (fp) och 2003/04:N342 (m) tillgodosedda i berörda delar och tillstyrks. Det sagda ligger även delvis i linje med vad som i aktuell del anförs i motion 2003/04:N413 (kd). Även motionerna 2003/04:N219 (m), 2003/04:N290 (m) och 2003/04:N333 (m) kan med det anförda till viss del anses tillgodosedda. Övriga här aktuella motioner avstyrks i berörda delar.

2. Allmän inriktning av energipolitiken (punkt 1)

av Maria Larsson (kd).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att utskottets förslag under punkt 1 borde ha följande lydelse:

1. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservation 2. Därmed bifaller riksdagen motion 2003/04:N413 yrkandena 1, 2, 7, 10 och 18, bifaller delvis motionerna 2003/04:N324 yrkandena 1 och 8 och 2003/04:N342 yrkandena 1, 8, 14, 15 och 17 och avslår motionerna 2003/04:U254 yrkande 10, 2003/04:N219, 2003/04:N290 yrkande 11, 2003/04:N300 yrkande 1, 2003/04:N312, 2003/04:N319 yrkande 1, 2003/04:N333 yrkandena 1 och 7, 2003/04:N380, 2003/04:N384 och 2003/04:N407.

Ställningstagande

Den energipolitik som regeringen tillsammans med sina stödpartier för präglas av en kortsiktighet som missgynnar såväl konsumenter som producenter. Kortsiktigheten har bl.a. bidragit till att investeringar i nya produktionsanläggningar hittills uteblivit. Detta har resulterat i höjda elpriser och elbrist. Regeringen saknar även en samlad klimatpolitisk strategi. En förändring måste därför komma till stånd.

Det är min mening att målet för energipolitiken bör vara att åstadkomma ett ekologiskt uthålligt energisystem utan drastiska prisförändringar, elbrist eller andra betydande påfrestningar på välfärden och sysselsättningen. I likhet med vad som anförs i Kristdemokraternas motion 2003/04:N413 bör den svenska energiförsörjningen tryggas genom en långsiktig och medveten energipolitik med fasta spelregler där inhemska förnybara energikällor utgör en växande bas. Kärnkraften skall fasas ut ur energisystemet i takt med att den kan ersättas med förnybar energi. Tillförseln av ny energi måste till största delen byggas på förnybara energislag. Därför bör investeringar i biobränslebaserad kraftvärme, vindkraft, solenergi och småskalig vattenkraft stödjas.

När det gäller målet om ökad elproduktion baserad på förnybar energi, anser jag att målet för år 2010 bör varar 25 TWh – i stället för det beslutade målet om 10 TWh. Det system med elcertifikat som riksdagen fattade beslut

om våren 2003 är emellertid fel väg att gå. Regelverket är krångligt och systemet riskerar att slå ut mindre elproducenter samt hindra nyinvesteringar i förnybar energi som för stunden inte är kostnadseffektiva. I stället bör möjligheten att införa ett fastprissystem för förnybar energi utredas. I ett fastprissystem skulle staten under ett uppbyggnadsskede garantera ett visst pris. Fördelen med ett fastprissystem jämfört med elcertifikaten är att det öppnar för möjligheter till prisdifferentiering mellan olika förnybara energislag. Ett fastprissystem skulle även skapa incitament för nyinvesteringar.

För att begränsa klimatutsläppen krävs olika åtgärder, framför allt insatser för bättre energihushållning och en övergång till alternativa energikällor, företrädesvis förnybara sådana. Detta gäller självfallet på det nationella planet samtidigt som den svenska regeringen måste ha ett tydligare europeiskt perspektiv när det gäller energipolitiken. Även stängningen av Barsebäcksreaktorerna bidrar negativt till växthuseffekten.

Sverige är också i behov av ett nytt energiskattesystem där skatter och miljöavgifter utformas med hänsyn till förhållandena i omvärlden. Ett nytt energiskattesystem behövs för att inte näringslivets konkurrenskraft skall inskränkas och för att välfärden och sysselsättningen inte skall drabbas. Det nya systemet måste vara långsiktigt och utformas så att miljöbelastningen minimeras. Vidare måste det säkerställa tillgången på en under trygga och säkra förhållanden framställd energi till rimliga priser.

Beträffande Vattenfall AB kan konstateras att bolaget nu koncentrerar sina resurser till främst Tyskland och Polen. Bolaget har målsättningen att bli ett ledande europeiskt energiföretag. Kapitalbehovet är stort och det är min uppfattning att en privatisering är att föredra framför ett eventuellt ägartillskott. Jag menar att delar av Vattenfall med fördel kan privatiseras.

Med hänvisning till det ovan sagda tillstyrks nämnda motion i berörda delar. Det sagda ligger även delvis i linje med vad som i aktuella delar anförs i motionerna 2003/04:N324 (fp) och 2003/04:N342 (m). Övriga här aktuella motionsyrkanden avstyrks.

3. Allmän inriktning av energipolitiken (punkt 1)

av Ingegerd Saarinen (mp).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att utskottets förslag under punkt 1 borde ha följande lydelse:

1. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservation 3. Därmed bifaller riksdagen delvis motion 2003/04:N319 yrkande 1 och avslår motionerna 2003/04:U254 yrkande 10, 2003/04:N219, 2003/04:N290 yrkande 11, 2003/04:N300 yrkande 1, 2003/04:N312, 2003/04:N324 yrkandena 1 och 8, 2003/04:N333 yrkandena 1 och 7, 2003/04:N342 yrkandena 1, 8, 14, 15 och 17, 2003/04:N380, 2003/04:N384, 2003/04:N407 och 2003/04:N413 yrkandena 1, 2, 7, 10 och 18.

Ställningstagande

Energipolitiken måste i grunden förändras för att ett ekologiskt hållbart samhälle skall möjliggöras. Avgörande för vilka energislag som är att beteckna som ekologiskt hållbara är om de ingår i det ekologiska kretsloppet eller inte. Det svenska energisystemet bör enligt min uppfattning därför genomgå en total omställning till elproduktion baserad på förnybara energislag.

Målet för energipolitiken bör vara att, inom ramen för en ekologiskt bärkraftig utveckling på kort och lång sikt, skapa förutsättningar för att förse landet med förnybar energi på ett sätt som medför att näringslivet ges konkurrenskraftiga villkor och hushållen får rimliga kostnader. Varje energislag skall långsiktigt bära sina egna samhällsekonomiska kostnader, inklusive risk- och miljökostnader. Genom att anpassa energisystemet till vad som är långsiktigt, ekologiskt hållbart skapas förutsättningar i Sverige för såväl en robust ekonomisk utveckling som en god social utveckling.

Utgångspunkten för energipolitiken måste således vara ekologisk hållbarhet, småskalighet och energieffektivisering. Jag menar att kraftfulla satsningar måste göras på att använda energin mer effektivt. Dagens konsumtionsmönster när det gäller energianvändningen är inte långsiktigt hållbart. Därför måste satsningar göras på modern och effektiv teknik som minskar energiåtgången. Det är även min uppfattning att kärnkraften bör avvecklas då den är en farlig och icke förnybar energikälla som inte hör hemma i ett modernt och ekologiskt samhälle. För den fortsatta kärnkraftsavvecklingen skall marknadsekonomiska styrmedel användas. Vidare bör samhällets behov av fossila bränslen – kol, olja och fossilgas (naturgas) – successivt avvecklas och ersättas med förnybara energikällor. Sverige måste även tydligare driva denna linje inom ramen för det europeiska samarbetet och i andra internationella sammanhang.

Det finns två principiella metoder att förändra energisystemet så att ohållbara energikällor fasas ut och mer hållbara fasas in. Den ena metoden är att statsmakterna prissätter miljöförstöring och övriga risker och belastar kärnkraft och fossil energi med dessa kostnader. Det vill säga förorenaren betalar, t.ex. genom miljöskatter eller genom administrativa styrmedel. I takt med att den gamla elproduktionen fasas ut, uppstår en efterfrågestyrd marknad för förnybar kraft. Den andra metoden är att bestämma vilka förnybara energikällor staten anser önskvärda, t.ex. vindkraft, och att en utbyggnad drivs fram genom reglerade priser eller reglerade kvantiteter. Systemet med elcertifikat sällar sig till den sistnämnda metoden och innebär att staten kommenderar fram ett visst utbud av förnybar el. Det ligger i linje med en svensk tradition, och det var så vattenkraften och kärnkraften byggdes ut.

Jag menar att den förstnämnda metoden dock är att föredra. Den är effektivare ur ett samhällsekonomiskt perspektiv, eftersom den inte leder till överutbyggnad av kraftsektorn. Samtidigt är denna metod rättvisare, då den inte leder till överdriven ersättning till vissa producenter, och den står framför allt i tydligare relation till målet. Mer kärnkraft och fossilkraft fasas ut genom åtgärder som riktar sig direkt mot dessa än genom åtgärder som främjar alternativen.

I likhet med vad som anförs i motion 2003/04:N319 (mp) anser jag att Sveriges mål om ökad elproduktion baserad på förnybar energi i högre grad bör vara i paritet med de krav som EU ställt på Sverige. För Sveriges del innebär EG-direktivet en ökning av årsproduktionen av el från förnybara energikällor med ca 25 TWh till år 2010. Det är min uppfattning att den svenska målsättningen är för lågt satt och att nivån för målet – utan att jag här direkt tar ställning till vilken nivå – bör höjas.

Med hänvisning till det anförda tillstyrks delvis nämnda motion i berörd del. Övriga här aktuella motionsyrkanden avstyrks.

4. Avvecklingen av kärnkraften (punkt 2)

av Per Bill (m), Eva Flyborg (fp), Ulla Löfgren (m), Yvonne Ångström (fp) och Anne-Marie Pålsson (m).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att utskottets förslag under punkt 2 borde ha följande lydelse:

2. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservation 4. Därmed bifaller riksdagen motionerna 2003/04:N290 yrkandena 1 och 2, 2003/04:N324 yrkandena 2–4, 2003/04:N342 yrkandena 9, 10 och 13, 2003/04:N413 yrkande 3, bifaller delvis motionerna 2003/04:N287 yrkande 1 och 2003/04:N313 yrkandena 1 och 2 och avslår motionerna 2003/04:N261, 2003/04:N282, 2003/04:N343 yrkande 1 och 2003/04:N415 yrkandena 1, 2, 6 och 7.

Ställningstagande

Vi anser – i likhet med vad som anförs i motionerna 2003/04:N324 (fp) och 2003/04:N342 (m) – att beslutet om en förtida avveckling av kärnkraften skall upphävas. Stängningen av Barsebäcks första reaktor har medfört stora kostnader för skattebetalarna, försämrat miljön och försvagat den svenska försörjningstryggheten. Den har också lett till en betydande osäkerhet inom industrin beträffande den framtida tillgången på el. Kärnkraftsavvecklingen bidrar även till att öka det svenska behovet av el producerad av fossila bränslen. Kol- och oljebaserad elproduktion både i och utanför Sveriges gränser kommer att vara det som kompenserar bortfallet av el när kärnkraften avvecklas. Följden av en fortsatt avveckling blir påtagligt ökade utsläpp av växthusgaser och andra skadliga ämnen.

Det är vår uppfattning att kärnkraften bör utnyttjas under hela sin tekniska och ekonomiska livslängd. Avgörande för när kärnkraftsreaktorer skall ställas av bör inte vara någon politisk godtycklighet, utan det bör vara industrin själv som svarar för eventuella nedläggningsbeslut. Detta skall ske inom de riktlinjer för hälsa, säkerhet och miljö som statsmakterna ställer upp. Vi anser att kärnkraften skall tillåtas att vara kvar och utvecklas så länge de högt ställda kraven på säkerhet kan garanteras. Riksdagens beslut om en förtida avveckling av kärnkraften måste således omprövas. Även de politiska hindren för en

återstart av Barsebäcks första reaktor måste avlägsnas. Vi vill heller inte utesluta en framtida utbyggnad av kärnkraften, om riksdagens stränga krav på hälsa, säkerhet och miljö är uppfyllda. Det kontinuerliga underhållsarbete som bedrivs vid kärnkraftverken i form av naturlig skötsel, där olika delar byts ut, leder till att reaktorerna uppgraderas. Genom att ny och förbättrad teknik används bidrar detta arbete dels till att reaktorernas livslängd förlängs, dels till att de ger en högre effekt.

Vi vill även lyfta fram den kvalificerade kärntekniska forskning som bedrivs internationellt och möjligheterna med den nya tekniken, bl.a. när det gäller acceleratordriven transmutation. Fördelarna med denna teknik är bl.a. att de långlivade ämnena i kärnavfallet kan reduceras kraftigt. Tekniken kan även ge möjlighet att öka den mängd energi som kan utvinnas ur bränsleråvaran.

Beträffande det förhandlingsuppdrag med kraftindustrin som initieras är det vår uppfattning att det inte löser de grundläggande problemen. Avvikelser från den linje vi förordar, dvs. att industrin själv skall ta det fulla ansvaret för olika investerings- och nedläggningsbeslut, genererar samhällsekonomiska kostnader. Förhandlingsuppdraget bidrar även till att skapa osäkerhet om villkoren för kraftindustrins verksamhet och för industrins elförsörjning. Dessutom bör framhållas att denna handlingslinje även är att betrakta som tvivelaktig ur ett demokratiskt perspektiv. Riksdagen bör därför genom ett uttalande tillse att dessa förhandlingar avbryts. Det kan även ifrågasättas om regeringens hot om att tillämpa lagen om kärnkraftens avveckling verkligen utgör en god grund för dessa förhandlingar. Vi menar att denna lag över huvud taget aldrig borde ha tillkommit och att den därför, genom riksdagens försorg, omedelbart bör avskaffas.

Därtill anser vi att det är ett rimligt krav, vilket anförs i motion 2003/04:N413 (kd), att regeringen åtminstone för riksdagen redovisar konsekvenserna av en fortsatt förtida avveckling av kärnkraften innan ytterligare politiska beslut fattas om att ta elproduktion ur drift. En sådan redovisning bör i synnerhet omfatta de samhällsekonomiska kostnaderna i form av minskad sysselsättning och negativa miljöeffekter som en avveckling skulle resultera i.

Med hänvisning till det ovan sagda tillstyrks nämnda motioner i berörda delar. Det sagda ligger även i linje med vad som i aktuella delar anförs i motionerna 2003/04:N287 (fp), 2003/04:N290 (m) och 2003/04:N313 (fp) som kan anses helt eller delvis tillgodosedda. Övriga här aktuella motionsyrkanden avstyrks.

5. Avvecklingen av kärnkraften (punkt 2)

av Maria Larsson (kd).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att utskottets förslag under punkt 2 borde ha följande lydelse:

2. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservation 5. Därmed bifaller riksdagen motion 2003/04:N413 yrkande 3, bifaller delvis motionerna 2003/04:N324 yrkandena 2–4 och 2003/04:N342 yrkandena 9, 10 och 13 och avslår motionerna 2002/03:N261, 2003/04:N282, 2003/04:N287 yrkande 1, 2003/04:N290 yrkandena 1 och 2, 2003/04:N313 yrkandena 1 och 2, 2003/04:N343 yrkande 1 och 2003/04: N415 yrkandena 1, 2, 6 och 7.

Ställningstagande

Det är min uppfattning att kärnkraften skall fasas ut ur energisystemet när motsvarande mängd el kan tillföras på annat sätt. Den nya tillförseln skall vara baserad på förnybar elproduktion. Jag motsätter mig en omställning av energisystemet som innebär att kärnkraften ersätts med fossilt bränsle.

Regeringens hantering av frågan om kärnkraftens avveckling har hittills skötts mycket illa. Beslutet om att stänga Barsebäcks första reaktor fattades utan att de ekonomiska effekterna var tillräckligt kända och med en total avsaknad av miljökonsekvensanalyser och samhällsekonomiska analyser. Stängningen har resulterat i en ökad import av el baserad på kolkraft med ökade utsläpp som följd. Regeringens agerande har även bidragit till en betydande osäkerhet inom industrin beträffande den framtida tillgången på el. Det energipolitiska beslut som riksdagen tog år 1997 omfattade ett åtgärdsprogram för att stimulera till effektivare energianvändning och användning av förnybara energislag. De insatser som hittills genomförts har inte i nämnvärd utsträckning givit godtagbara resultat.

Jag menar även att det är ett rimligt krav – i likhet med vad som anförs i Kristdemokraternas motion 2003/04:N413 – att regeringen för riksdagen redovisar konsekvenserna av en fortsatt förtida avveckling av kärnkraften innan ytterligare politiska beslut fattas om att ta elproduktion ur drift. En sådan redovisning bör i synnerhet omfatta de samhällsekonomiska kostnaderna i form av minskad sysselsättning och negativa miljöeffekter som en avveckling skulle resultera i.

Jag anser inte heller att den förhandlingsmodell som initierats av regeringen är lämplig för kärnkraftens avveckling.

Med det anförda tillstyrks motion 2003/04:N413 (kd) i berörda delar liksom delvis de aktuella yrkandena i motionerna 2003/04:N324 (fp) och 2003/04:N342 (m). Övriga här behandlade motioner avstyrks i motsvarande delar.

6. Avvecklingen av kärnkraften (punkt 2)

av Ingegerd Saarinen (mp).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att utskottets förslag under punkt 2 borde ha följande lydelse:

2. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservation 6. Därmed bifaller riksdagen motion 2003/04:N415 yrkandena 1, 2, 6 och 7 och avslår motionerna 2002/03:N261, 2003/04:N282, 2003/04:N287 yrkande 1, 2003/04:N290 yrkandena 1 och 2, 2003/04:N313 yrkandena 1 och 2, 2003/04:N324 yrkandena 2–4, 2003/04:N342 yrkandena 9, 10 och 13, 2003/04:N343 yrkande 1 och 2003/04:N413 yrkande 3.

Ställningstagande

Jag anser – i likhet med vad som anförs i motion 2003/04:N415 (mp) – att kärnkraften bör avvecklas inom en tolvårsperiod. Inom de närmsta två åren bör tre reaktorer avvecklas, och resterande kärnkraftsreaktorer skall därefter ställas av inom en tioårsperiod. Det innebär att kärnkraften kan vara avvecklade till år 2016. Avvecklingen skall i huvudsak ske med ekonomiska styrmedel där riskerna och föroreningarna i alla led prissätts.

Kärnkraften är inte en ekologiskt hållbar energikälla. Med kärnkraft finns risken för en stor utsläppolycka med extremt allvarliga konsekvenser. Vidare produceras det avfall som är farligt i hundratusentals år. Ett starkt beroende av kärnkraften är även ett hot mot försörjningstryggheten. Kärnkraften är också ett hot mot internationell säkerhet genom att den är nära förknippad med kärnvapen.

För den fortsatta avvecklingen av kärnkraften förordar jag olika former av styrmedel. Däribland bör en lag mot effekthöjningar i befintliga kärnkraftverk införas. Effekthöjningar medför ett ökat beroende av kärnkraft. De innebär till viss del även ökade utsläpp vid en eventuell olycka och att mer avfall produceras. Därtill bör säkerhetskraven för de svenska kärnkraftverken höjas. Sverige har haft oproportionerligt många allvarliga incidenter vid kärnkraftverken. Dessa incidenter pekar på brister både i säkerhetskulturen och i den maskinella utrustningen. En trolig konsekvens av höjda säkerhetskrav är att några reaktorer kommer att ställas av relativt snart då det blir för kostsamt att genomföra föreskrivna åtgärder. På sikt kommer detta även att slå igenom för de reaktorer som är av något nyare årsmodell. Vidare bör regeringens förhandlingar med kärnkraftsindustrin avbrytas. Så länge kraftindustrin förväntar sig direkta ekonomiska kompensationer för att stänga reaktorer kommer industrin att fortsätta driften av reaktorerna även om dessa skulle gå med förlust.

Kraftbolagen har även juridiska möjligheter att övervältra sina kostnader. I bolagens årsredovisningar är redovisningarna för de olika reaktorerna alltför begränsade. Åtminstone i de företag där staten är majoritetsägare bör en ekonomisk analys av ekonomin för varje reaktor kunna krävas, då denna information är av central betydelse för ägarna.

Med det anförda tillstyrker jag ovan nämnda motion i berörda delar. Övriga här aktuella motionsyrkanden avstyrks.

7. Förbudet mot uppförande av kärnkraftsreaktorer (punkt 3)

av Per Bill (m), Eva Flyborg (fp), Ulla Löfgren (m), Yvonne Ångström (fp) och Anne-Marie Pålsson (m).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att utskottets förslag under punkt 3 borde ha följande lydelse:

3. Riksdagen antar det i bilaga 3 framlagda förslaget till lag om ändring i lagen (1984:3) om kärnteknisk verksamhet. Därmed bifaller riksdagen motionerna 2003/04:N324 yrkande 5 och 2003/04:N342 yrkande 11.

Ställningstagande

Den svenska energiförsörjningen kommer under lång tid framöver att vara tvungen att förlita sig på kärnkraften. Alternativa energikällor har många positiva egenskaper, men de kommer inte inom överskådlig framtid att kunna ersätta kärnkraften. Samtidigt har Sverige, för att kunna uppfylla de internationella åtagandena som gjorts på klimatområdet, inget annat val än att låta en klimatvänlig energiform som kärnkraften spela en viktig roll i energisystemet.

Vi anser att det inte finns några skäl till att ha en bestämmelse som förhindrar byggandet av kärnkraftsreaktorer i Sverige. Vi menar därför – i likhet med vad som anförs i motionerna 2003/04:N324 (fp) och 2003/04:N342 (m) – att de politiska hindren för en fortsatt och utvecklad användning av kärnenergi måste tas bort. Även om det för närvarande inte finns några intressenter som har för avsikt att bygga nya kärnkraftsreaktorer i Sverige bör inte lagstiftningen begränsa denna möjlighet. Kärntekniklagens förbud mot uppförande av kärnkraftsreaktorer bör därför upphävas.

Med det anförda tillstyrker vi nämnda motioner i berörda delar.

8. Förbudet mot vissa förberedande åtgärder (punkt 4)

av Per Bill (m), Eva Flyborg (fp), Maria Larsson (kd), Ulla Löfgren (m), Yvonne Ångström (fp) och Anne-Marie Pålsson (m).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att utskottets förslag under punkt 4 borde ha följande lydelse:

4. Riksdagen antar det i bilaga 4 framlagda förslaget till lag om ändring i lagen (1984:3) om kärnteknisk verksamhet. Därmed bifaller riksdagen motionerna 2003/04:N204, 2003/04:N242, 2003/04:N313 yrkande 3, 2003/04:N324 yrkande 6, 2003/04:N342 yrkande 12 och 2003/04:N413 yrkande 20.

Ställningstagande

Det är vår uppfattning att riksdagen bör upphäva det s.k. tankeförbudet (6 §) i kärntekniklagen. Bestämmelsen har kritiserats från principiella utgångspunkter alltsedan dess tillkomst och har uppfattats som oförenlig med de principer om yttrande- och tankefrihet som bör ligga till grund för all lagstiftning.

Vi menar att tankeförbudet har skadliga effekter genom att det – om inte direkt så indirekt – försvårar forskning på området. Detta anser vi vara felaktigt. Förutsättningarna i Sverige för forskning om nya principiella lösningar inom kärnenergiområdet måste i stället förbättras. Det gäller bl.a. forskning kring effektivare utnyttjande av kärnbränsle, minimering av avfallsmängder, transmutation av befintligt kärnavfall m.m. Svenska kärntekniker och forskare skall inte tvingas till att bli enbart passiva betraktare av den utveckling som kan leda till resultat av stort intresse även för vårt land. De bör i stället ges möjlighet att bidra med sin kunskap.

Att tankeförbudet har en hämmande effekt på den akademiska friheten har bl.a. uppmärksammats genom det upprop till regeringen om dess avskaffande som 102 svenska professorer och andra framstående forskare gjorde hösten 1995. Även en utredning i början av 1990-talet, som gjorde en översyn av lagstiftningen på kärnenergiområdet (SOU 1991:95), förordade att förbudet skulle slopas. Bestämmelsen har därtill ifrågasatts av såväl Statens strålskyddsinstitut (SSI) och Statens råd för kärnavfallsfrågor (KASAM) som Statens kärnkraftinspektion (SKI).

Även Kärnsäkerhetsutredningen, som nyligen har framlagt sina slutsatser, har som tidigare nämnts förordat att den aktuella bestämmelsen i kärntekniklagen stryks. Utredningen motiverar detta med att bestämmelsen ofta misstolkas som ett förbud mot att bedriva forskning eller utveckling, även då det gäller kärnsäkerheten. Detta ser vi som mycket allvarsamt.

Förslag om slopande av tankeförbudet har behandlats av riksdagen vid ett flertal tillfällen. En bidragande orsak till att förslagen har avvisats torde vara att frågan har ansetts kopplad till den vidare energipolitiska frågeställningen om kärnkraftens framtid i Sverige. Något sådant samband föreligger emellertid inte.

Riksdagen bör därför, med hänvisning till vad som anförts, upphäva den aktuella bestämmelsen i kärntekniklagen. Med detta tillstyrks i denna del aktuella motionsyrkanden.

9. Kraftvärme (punkt 6)

av Per Bill (m), Eva Flyborg (fp), Maria Larsson (kd), Ulla Löfgren (m), Yvonne Ångström (fp) och Anne-Marie Pålsson (m).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att utskottets förslag under punkt 6 borde ha följande lydelse:

6. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservation 9. Därmed bifaller riksdagen delvis motion 2003/04:N290 yrkande 4 och avslår motion 2003/04:N308.

Ställningstagande

Vi anser att den svenska kraftvärmeproduktionen är eftersatt och behöver ges villkor som förbättrar dess konkurrenskraft. Enligt vår mening är det i första

hand skattesystemet som hittills missgynnat en utbyggnad av kraftvärmen. Det nuvarande energiskattesystemet måste därför reformeras och utformas så att det blir intressant att investera i en utökad produktion av el och värme. Sverige har under flera års tid upplevt ett lapptäcke utan motstycke på energiskatteområdet. Regeringens politik har skapat ett oöverskådligt och obegripligt system av skatter, regler och lagar. Samtidigt har arbetet med att se över energibeskattningsens framtida utformning pågått i flera år. Aktörerna på marknaden har som en följd av regeringens politik ställts inför den omöjliga uppgiften att försöka planera och göra långsiktiga investeringar med vetskapen om att de skattepolitiska förutsättningarna ständigt kan ändras.

Genom det förslag regeringen framlagt om en omläggning av kraftvärmebeskattningen, vilket riksdagen godkänt, förbättras kraftvärmens situation. Vi är positiva till detta och har inte heller motsatt oss detta förslag. Det är dock vår uppfattning att frågan om kraftvärmebeskattningen kräver en mer övergripande och långsiktig lösning.

Vad vi här anfört bör ges regeringen till känna. Därmed blir motion 2003/04:N290 (m) tillgodosedd i berörda delar. Motion 2003/04:N308 (mp) avstyrks.

10. Kraftvärme (punkt 6)

av Ingegerd Saarinen (mp).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att utskottets förslag under punkt 6 borde ha följande lydelse:

6. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservation 10. Därmed bifaller riksdagen motion 2003/04:N308 och avslår motion 2003/04:N290 yrkande 4.

Ställningstagande

Det är min uppfattning att det bör ges tydliga och långsiktiga garantier för kraftvärmens konkurrenskraft i syfte att underlätta satsningar på effektiva kraftvärmeanläggningar. För att minska de klimatpåverkande utsläppen måste i första hand en övergång till förnybara energikällor ske och energianvändningen minskas. Därutöver måste även olika insatser övervägas beträffande vilka vinster som kan göras genom att de fossila bränslena används effektivare.

För att åstadkomma energieffektivisering bör en utfasning av ineffektiva kondenskraftverk till förmån för effektiva kraftvärmeverk med samtidig produktion av el och värme stimuleras. Med kraftvärme skulle en stor del av det slöseri som i dag förekommer när spillvärme från elproduktionen till ingen nytta kyls ned kunna elimineras.

Där förutsättningarna finns bör därför byggandet av kraftvärme underlättas. Sverige har de nödvändiga förutsättningarna för en utbyggnad av kraftvärmen, men en förvånansvärt liten andel kraftvärme i jämförelse med om-

världen. Genom att i större utsträckning utnyttja potentialen för kraftvärme i Sverige skulle vi bidra till att effektivisera energianvändningen i Europa.

Vad jag här anfört bör ges regeringen till känna. Därigenom tillmötesgår riksdagen motion 2003/04:N308 (mp). Motion 2003/04:N290 (m) avstyrks i berörda delar.

11. Vindkraft (punkt 7)

av Per Bill (m), Eva Flyborg (fp), Ulla Löfgren (m), Yvonne Ångström (fp) och Anne-Marie Pålsson (m).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att utskottets förslag under punkt 7 borde ha följande lydelse:

7. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservation 11. Därmed bifaller riksdagen motion 2003/04:N290 yrkandena 9 och 10, bifaller delvis motionerna 2003/04:N241 och 2003/04:N333 yrkandena 2, 6 och 8 och avslår motion 2003/04:N296 yrkandena 1 och 2.

Ställningstagande

En utbyggnad av vindkraften måste ske på vindkraftens egna meriter och inte med hjälp av löpande driftssubventioner. Det är vår uppfattning att den svenska energiproduktionen måste baseras på jämlik konkurrens för redan etablerade produktionstekniker. Det innebär att vindkraften, liksom övrig elproduktion, skall bära sina egna produktionskostnader.

Som övriga energislag har vindkraften sina för- respektive nackdelar. Det finns olika problem kring vindkraften som skulle behöva ytterligare belysning. Därtill kommer att vindkraftens potential är begränsad. Vindkraften bör rimligen ses som ett komplement till andra energialternativ och inte som, vilket regeringen tycks göra, lösningen på den framtida energiförsörjningen. Vindkraftens småskalighet är dess styrka, och vi är därför negativa till uppförandet av storskaliga vindkraftsparker. Riksdagen bör av nämnda orsaker se till att det nationella planeringsmålet för vindkraften avskaffas.

Med hänvisning till vad som ovan anförts tillstyrker vi motion 2003/04:N290 (m) i berörda delar. Även motionerna 2003/04:N241 (m) och 2003/04:N333 (m) kan anses tillgodosedda i aktuella delar. Yrkandena i motion 2003/04:N296 (mp) avstyrks.

12. Vindkraft (punkt 7, motiveringen)

av Maria Larsson (kd).

Ställningstagande

Som jag tidigare anfört är det min uppfattning att den svenska energiförsörjningen skall tryggas genom en långsiktig och medveten energipolitik med fasta spelregler, där inhemska förnybara energikällor och bränslen skall utgöra en växande bas. Som jag även uttryckt skall den svenska kärnkraften

fasas ut ur energisystemet i takt med att den ersätts med förnybar energi. En utbyggnad av vindkraften måste ingå som en väsentlig del i en på sikt nödvändig omställning av det svenska energisystemet. Min uppfattning är därför att statsmakterna bör stödja en utbyggnad av vindkraften i Sverige. Strävan bör dock vara att bygga vindkraftverken på platser där människor i så liten utsträckning som möjligt blir störda.

Samtidigt är jag – även på detta område – kritisk till den brist på långsiktighet som karaktäriserar regeringens politik. Genom införandet av elcertifikatssystemet tvingas vindkraften konkurrera med i nuläget mer kostnadseffektiv biobaserad elproduktion. Detta hämmar utbyggnaden av vindkraft i Sverige. Det är min uppfattning att elcertifikatssystemet genom sin utformning är kontraproduktivt och att det hotar att slå undan vindkraftens möjligheter.

Med hänvisning till det ovan sagda avstyrks samtliga här aktuella motioner i berörda delar.

13. Vindkraft (punkt 7)

av Ingegerd Saarinen (mp).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att utskottets förslag under punkt 7 borde ha följande lydelse:

7. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservation 13. Därmed bifaller riksdagen motion 2003/04:N296 yrkandena 1 och 2 och avslår motionerna 2003/04:N241, 2003/04:N290 yrkandena 9 och 10 och 2003/04:N333 yrkandena 2, 6 och 8.

Ställningstagande

Som jag tidigare anført är det min mening att energisystemet bör genomgå en total omställning till elproduktion baserad på förnybara energislag. Jag anser därför – i likhet med vad som framförs i motion 2003/04:N296 (mp) – att regeringen måste förvissa sig om att elcertifikaten, den nedtrappade miljöbonusen och stödet till marknadsintroduktion av storskaliga vindkraftstillämpningar är tillräckliga åtgärder för att trygga vindkraftproducenternas belägenhet. Det är viktigt att de som investerat under tidigare stödformer inte tvingas lägga ner sin verksamhet på grund av införandet av det nya elcertifikatssystemet. Därom bör riksdagen för regeringen tydliggöra sin position.

Det är även min uppfattning att riksdagen bör se till att regeringen agerar när det gäller Vattenfall AB och bolagets engagemang i utbyggnaden av vindkraften i Sverige. Regeringen har vid upprepade tillfällen betonat Vattenfalls roll i omställningen av energisystemet. Vattenfall borde emellertid ta ett betydligt större ansvar för omställningen än vad som nu är fallet, inte minst beträffande utvecklingen av vindkraft och andra förnybara energikällor i Sverige. Staten bör därför utöva sitt ägarinflytande över bolaget och se till att Vattenfall går i spetsen för detta arbete.

Med det ovan sagda tillstyrks nämnda motion i berörda delar. Övriga motioner avstyrks i aktuella delar.

14. Effektivare energianvändning (punkt 8)

av Per Bill (m), Eva Flyborg (fp), Maria Larsson (kd), Ulla Löfgren (m), Yvonne Ångström (fp) och Anne-Marie Pålsson (m).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att utskottets förslag under punkt 8 borde ha följande lydelse:

8. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservation 14. Därmed bifaller riksdagen delvis motion 2003/04:U254 yrkande 11 och avslår motionerna 2003/04:N311 yrkandena 1–3 och 2003/04:N353.

Ställningstagande

Det är vår uppfattning att en effektivare användning av alla resurser, inklusive energi, är önskvärd ur ett samhälleligt perspektiv. Genom ett effektivare resursutnyttjande kan samma produktion eller konsumtion uppnås till en lägre kostnad. Därigenom frigörs resurser för andra ändamål, och effektivisering bidrar på så sätt till tillväxt.

Spontant sker, genom marknadens försorg, en kontinuerlig utveckling mot effektivare energianvändning. Konkurrensen driver processen mot effektivare processer och produkter och fungerar därigenom som en drivkraft i utvecklingen.

Sedan 1970-talet har åtskilliga energipolitiska program genomförts i syfte att styra energisystemets utveckling i önskvärd riktning. Dagens åtgärder för energieffektivisering ingår i 2002 års energipolitiska överenskommelse men kan härledas längre bakåt i tiden. Trots de omfattande samhälleliga insatserna för effektivisering har den totala energianvändningen över tiden ökat. Bedömningar pekar på en fortsatt ökad energianvändning i framtiden, även vid en fortsatt effektivisering. Det är, anser vi, lätt att överdriva förtjänsterna av de statliga insatserna för energieffektivisering. Vi menar att regeringens insatser på området inte kan påvisa resultat som står i paritet med de resurser som avsatts för detta ändamål. Regeringens politik kan kritiseras dels för den ryckighet med vilken den förts, dels för att de satsningar som gjorts har skett på fel områden.

Satsningar på information och åtgärder för att spara energi är vällovliga, men för att få effekt måste kontraproduktiva lagar och bestämmelser elimineras. För att verkningsfulla investeringar skall komma till stånd är det avgörande att de investeringar i energisparåtgärder som villaägare gör inte ökar boendekostnaderna i form av höjd fastighetsskatt. Även åtgärder för att få villaägare att byta från direktverkande eluppvärmning bör övervägas.

Vidare vill vi framhålla att vi delar den uppfattning som framförs i motion 2003/04:U254 (kd) om den svenska regeringens passivitet när det gäller sam-

arbetet inom EU. Sverige bör ha en tydligare profilering, och den svenska regeringen bör i större utsträckning tillvarata de svenska intressena när det gäller såväl energieffektivisering som andra områden som rör energi.

Med hänvisning till det sagda föreslår vi att riksdagen, med delvis bifall till nämnda motion, tillkännager för regeringen som sin mening vad som ovan anförts. Övriga här aktuella motionsyrkanden bör avslås av riksdagen.

15. Effektivare energianvändning (punkt 8)

av Ingegerd Saarinen (mp).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att utskottets förslag under punkt 8 borde ha följande lydelse:

8. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservation 15. Därmed bifaller riksdagen motion 2003/04:N353, bifaller delvis motion 2003/04:U254 yrkande 11 och avslår motion 2003/04:N311 yrkandena 1–3.

Ställningstagande

Det är min uppfattning att effektivare energianvändning är en förutsättning för ekologisk hållbarhet. I Sverige finns en betydande potential för energieffektivisering. Då konsumtionen av el är avsevärt högre i Sverige per person än i resten av EU finns det en stor potential för effektivare elanvändning. Jag menar att endast en begränsad del av skillnaden mellan Sverige och övriga EU kan förklaras utifrån skillnader i klimat och industristruktur. Den stora skillnaden ligger i att vi i Sverige har betydligt mer elvärme än i andra länder och att vi använder el mindre effektivt.

Jag anser, med fokus på kärnkraftsavvecklingen, att eleffektivisering är en ytterst angelägen form av effektivisering. Effektivare användning av elektricitet är även av stor betydelse för att förhindra att kraftproduktion baserad på fossila bränslen kommer in på marknaden och för ett ohållbart stort utnyttjande av vindkraft eller biobränslen för elproduktion. Med hänsyn till den stora men dock begränsade tillgången på biobränslen och av klimatpolitiska skäl är det också viktigt att effektivisera användningen av värme, gas, olja och drivmedel.

För att uppnå energieffektivisering behövs en aktiv statlig politik. Genom aktiva insatser kan nya produkter komma ut på marknaden, redan befintliga produkter få ett snabbare marknadsgenombrott, kunskap spridas och olika marknadsbarriärer genombrytas.

Huvudansvaret för statens insatser rörande energieffektivisering har i dag Statens energimyndighet. Erfarenheten visar att det är svårt att förena inriktningen på energitillförsel med inriktningen på effektivisering. Olika konflikter och ständiga omorganiseringar har därtill hämmat arbetet.

Jag menar därför – i likhet med vad som anförs i motion 2003/04:N353 (mp) – att en ny myndighet bör inrättas som enbart ägnar sig åt energieffekti-

visering. Den nya myndighetens huvuduppgift bör vara att åstadkomma energieffektivisering genom aktiv marknadsbearbetning. Myndigheten bör placeras under Miljödepartementet och inte under Näringsdepartementet. Genom att göra en åtskillnad mellan de två perspektiven – det tillförelorierade och det användningsorienterade – kan inombyråkratiskt kompromissande undvikas. Därigenom får statsmakterna ett bättre beslutsunderlag.

Därtill menar jag att Sverige måste vara ett föregångsland internationellt när det gäller energieffektivisering. Det gäller inte minst, som anförs i motion 2003/04:U254 (kd), inom ramen för samarbetet i Europeiska unionen. Sverige måste där agera för att ge ökad prioritet åt dessa frågor.

Med det anförda tillstyrks motion 2003/04:N353 (mp). Även motion 2003/04:U254 (kd) tillstyrks delvis i berörd del. Motion 2003/04:N311 (v) avstyrks.

16. Forskning och utveckling (punkt 9)

av Maria Larsson (kd).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att utskottets förslag under punkt 9 borde ha följande lydelse:

9. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservation 16. Därmed bifaller riksdagen motion 2003/04:N413 yrkande 11 och avslår motionerna 2003/04:MJ474 yrkande 13 och 2003/04:N251.

Ställningstagande

För att kunna uppnå målet om ett ekologiskt uthålligt energisystem menar jag – i likhet med vad som anförs i motion 2003/04:N413 (kd) – att det krävs att omfattande satsningar görs på energiforskning och energiteknisk utveckling. Det rör inte minst satsningar på solcellssystem och vätgasbaserade energisystem.

När det gäller solcellssystem menar jag att Sverige i större utsträckning än vad som i dag sker bör tillvarata den potential som finns. El baserad på solceller är en viktig framtida energikälla i ett decentraliserat och mer småskaligt energisystem än det vi har i dag. Svenska forskare intar en tätposition vad gäller solcellsforskning. Tekniken är utvecklad, men tillverkningskostnaderna är höga. Ett arbete med s.k. tunnfilmssolceller pågår dock, och en anläggning för tillverkning i stor skala planeras.

Även potentialen för vätgasbaserade energisystem är stor. Många framtidsprognoser förutspår att vätgasbaserade energisystem kommer att spela en betydande roll på den framtida energimarknaden. I Sverige bedrivs forskning kring såväl stationära bränsleceller som artificiell fotosyntes. Forskningen kring bränsleceller har pågått i Sverige sedan många år. Forskningen inom artificiell fotosyntes, där man med hjälp av vatten och solljus kan framställa vätgas, befinner sig fortfarande på grundforskningsstadiet. Den svenska

forskningen på detta område har hög kvalitet och originalitet i ett internationellt perspektiv, och jag menar att den bör prioriteras.

Det är min uppfattning att riksdagen genom ett uttalande bör markera sin ståndpunkt för regeringen inför att regeringen, som den aviserat, våren 2004 återkommer med förslag rörande forskning och utveckling på energiområdet.

Med det anförda tillstyrks nämnda motion i berörda delar. Övriga här behandlade motioner avstyrks i aktuella delar.

17. Forskning och utveckling (punkt 9, motiveringen)

av Ingegerd Saarinen (mp).

Ställningstagande

Jag anser att den del av utskottets ställningstagande som börjar med ”Det är” och slutar med ”av drivmedel” borde ha följande lydelse:

I motion 2003/04:MJ474 (c) efterfrågas ett riksdagsuttalande om vikten av fortsatt forskning och praktisk tillämpning av energi- och drivmedelsframställning ur spannmål och skogsråvara. På denna punkt vill jag anföra följande. Jag menar att de prioriteringar som regeringen och berörda myndigheter gör på detta område kan ifrågasättas och bör omprövas. Ett exempel på detta är den tyngdpunkt som hittills lagts på utvinningen av etanol ur säd. Det är min uppfattning att det är nödvändigt med en omorientering av forskningsinsatserna kring alternativa drivmedel för att inte de mest lovande forskningsområdena, som exempelvis syntesgasproduktion, skall försummas. Ett flerårigt nationellt forskningsprogram med inriktning på att utveckla tekniken kring syntesgasproduktion ur bioråvara bör, som jag i andra sammanhang påpekat, övervägas.

18. Åtgärder för att motverka risken för strömavbrott (punkt 10)

av Per Bill (m), Eva Flyborg (fp), Maria Larsson (kd), Ulla Löfgren (m), Yvonne Ångström (fp) och Anne-Marie Pålsson (m).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att utskottets förslag under punkt 10 borde ha följande lydelse:

10. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anføres i reservation 18. Därmed bifaller riksdagen motionerna 2003/04:N324 yrkande 7 och 2003/04:N413 yrkande 19 och avslår motionerna 2003/04:N250 yrkandena 2–4 och 2003/04:N298 yrkandena 1 och 2.

Ställningstagande

Stora delar av södra Sverige och östra Danmark drabbades den 23 september 2003 av ett omfattande elavbrott. Det inträffade visar med stor tydlighet på den sårbarhet som finns i vårt moderna samhälle. Strömavbrottet innebar att ca 857 000 kunder i Sverige under en period förlorade sin elförsörjning. Antalet människor som påverkades i vidare mening var betydligt fler och kan ha

varit 1–1,5 miljoner eller fler. Därtill kommer de som blev utan ström på Själland och Bornholm. De uteblivna elleveranserna uppgick till ca 10 miljoner kWh. Enligt Svenska kraftnäts egna beräkningar uppgick den samhällsekonomiska kostnaden till 500 miljoner kronor.

Detta strömavbrott är dock inte det enda som drabbat oss under de senaste åren. I december 1999 blev 100 000 människor utan ström efter en kraftig storm i Sydsverige. På grund av tung blötsnö över Svealand och Götaland blev ca 70 000 elabbonnenter utan ström i Västsverige år 2001. I Stockholm blev 50 000 personer strömlösa år 2002 efter en tunnelbrand i Akalla i nordvästra Stockholm.

Varje stort strömavbrott är kostsamt för samhället. Samtidigt som enskilda individer drabbas medför avbrotten stora kostnader för företagen, inte minst industriföretagen. Bland de drabbade i september 2003 fanns Bravikens pappersbruk utanför Norrköping, massabruket Södra Cell i Mörrum och Cloetta Fazers fabrik i Ljungsbro. Störningarna riskerar även tryggheten i sjukvården och andra viktiga institutioner. Eftersom hälso- och sjukvården blivit alltmer tekniskt beroende har dess sårbarhet i händelse av elavbrott ökat. Strömavbrottet visade bl.a. att det fanns problem med reservkraften vid Lunds universitetssjukhus, och vårdcentralerna i Jönköpings län fick stänga eller minska sin verksamhet då de stod utan elektrisk ström. Strömavbrottet i september åskådliggjorde att den reservkraft (främst diesel och gasturbiner) som finns dels inte är tillräcklig, dels inte fungerar. I vissa fall kopplades den helt enkelt inte in på grund av oklara rutiner.

Som tidigare redovisats har regeringen låtit göra olika utredningar om den svenska leveranssäkerheten och hur denna kan förbättras. Såväl Svenska kraftnät som Energimyndigheten har genomfört utredningar på området. Regeringen har dock inte vidtagit de åtgärder som vore önskvärda för att motverka denna typ av händelser.

Det är vår uppfattning att regeringen måste ta ett större ansvar för de strömavbrott som sker. De senaste årens händelser visar med önskvärd tydlighet att säkerheten i det svenska elsystemet måste förbättras. Vi menar – i likhet med vad som anförs i motion 2003/04:N413 (kd) – att regeringen mer genomgripande bör utreda driftsäkerheten i elsystemet och återkomma med förslag till riksdagen om hur den kan förbättras. Härutöver anser vi att regeringen bör granska om den begränsade produktionskapaciteten i Sverige och brister i överföringskapaciteten till och från Sverige har bidragit till strömavbrotten.

Därtill bör regeringen – i enlighet med vad som ovan anförs och det som sägs i motion 2003/04:N324 (fp) – tillse att samtliga kommuners reservkapacitet vid eventuella strömavbrott ses över.

Med det anförda tillstyrks nämnda motioner i berörda delar. Övriga här aktuella motioner avstyrks i motsvarande delar.

Särskilda yttranden

Utskottets beredning av ärendet har föranlett följande särskilda yttranden. I rubriken anges inom parentes vilken punkt i utskottets förslag till riksdagsbeslut som behandlas i avsnittet.

1. Naturgas (punkt 5)

av Ingegerd Saarinen (mp).

Beträffande naturgasens framtid i Sverige har utskottet påpekat att det inte är aktuellt med någon storskalig introduktion av naturgas i Sverige. Jag vill i det sammanhanget understryka att jag inte kommer att medverka till att naturgasen eller något annat fossilt bränsle ges någon form av ekonomiskt stöd eller att en ökad naturgasanvändning uppmuntras på något annat sätt av statsmakterna. Alla icke uthålliga energikällor måste förr eller senare avvecklas och till denna kategori hör naturgasen (eller fossilgasen som den rätteligen bör benämnas). Med den utgångspunkten är det, enligt min mening, oacceptabelt med investeringar i dyr infrastruktur för naturgasdistribution. Det skulle bli som med kärnkraften, dvs. att man ”bygger fast sig” i en långsiktigt ohållbar lösning. Trots avvecklingsbeslut tycks det vara näst intill omöjligt för regeringen att avveckla kärnkraften. Samma problem uppkommer den dag naturgasen skall fasas ut. Stora infrastrukturinvesteringar är utan tvekan svåra att backa ur även om det inte är staten som har stått för investeringskostnaden. Det blir dyrt ändå om regeringen tvingas ta till tvångsmedel.

2. Anslag m.m. inom utgiftsområde 21 Energi (punkt 13)

av Per Bill (m), Ulla Löfgren (m) och Anne-Marie Pålsson (m).

Moderata samlingspartiet har i parti- och kommittémotioner förordat en annan inriktning av den ekonomiska politiken och budgetpolitiken. Ett övergripande mål för den ekonomiska politiken skall vara att möjliggöra ökad tillväxt, att människor skall kunna leva på sin lön och stärkt trygghet. Antalet sjukskrivna och förtidspensionerade måste minskas genom att sjukvård och rehabilitering förbättras. Detta kräver bl.a. en målmedveten politik för ett ökat arbetsutbud, rejäla satsningar på kunskap och forskning samt påtagliga förbättringar av klimatet för företagande. För att möjliggöra allt detta krävs en politik som innehåller lägre skatter för både löntagare och företagare, en skärpning av bidragssystemen, avregleringar och ökad konkurrens och en ökad trygghet för och stärkt självkänsla hos medborgarna.

Våra förslag skall var trygga, väl sammanhållna och syfta till att skapa de bästa förutsättningarna för ett ekonomiskt, kulturellt och socialt växande Sverige. Vi vill satsa på en utbildning som ger alla större möjligheter till ett rikare liv. Genom en större enskild sektor och ett starkare civilt samhälle kan både företag och människor växa. Vi vill att fler, inte färre, kan komma in på

den ordinarie arbetsmarknaden. Den sociala tryggheten och självkänslan ökar också genom att hushållen får en större ekonomisk självständighet. Friheten och rättigheten att välja bidrar både till mångfald, en bättre kvalitet och en större trygghet. De enskilda människorna får ett större inflytande över sina liv.

Vi har föreslagit en växling från subventioner och bidrag till omfattande skattesänkningar för alla, främst låg- och medelinkomsttagare. Samtidigt värnar vi de människor som är i störst behov av gemensamma insatser och som har små eller inga möjligheter att påverka sin egen situation. Vi slår också fast att det allmänna skall tillföras resurser för att på ett tryggt sätt kunna genomföra de uppgifter som skall vara gemensamma. Exempelvis tillförs betydande resurser för att bryta den ökade sjukfrånvaron och de ökande förtidspensioneringarna.

Vårt budgetalternativ – med våra förslag till utgiftstak, anslagsfördelning, skatteförändringar samt finanspolitiska ramverk – präglas av ordning och reda och skall ses som en helhet där inte någon eller några delar kan brytas ut och behandlas isolerat från de andra. Eftersom riksdagens majoritet den 19 november 2003 har beslutat om ramar för de olika utgiftsområdena i enlighet med finansutskottets förslag och därmed valt en annan inriktning av politiken, deltar vi inte i det nu aktuella beslutet om anslagsfördelning inom utgiftsområde 21 Energi.

I det följande redovisar vi i korthet det moderata alternativet till politik inom utgiftsområde 21. Den anslagsfördelning inom utgiftsområdet som vi förordar redovisas i motionerna 2003/04:Fi239 (m) och 2003/04:N389 (m) samt framgår av bilaga 2. Våra principiella uppfattningar framgår av våra reservationer i detta betänkande, bl.a. under momenten Allmän inriktning av energipolitiken och Kärnkraften. Synen på vilka anslag som bör anvisas för energipolitiska ändamål bygger på de principiella utgångspunkter som Moderata samlingspartiet anser bör gälla för energipolitiken och framgår av motion 2003/04:N342 (m). Sammanlagt har vi föreslagit – med anförda motiveringar under berörda anslag i detta betänkande – en minskning av ramen för utgiftsområde 21 Energi med ca 382 miljoner kronor.

3. Anslag m.m. inom utgiftsområde 21 Energi (punkt 13)

av Eva Flyborg (fp) och Yvonne Ångström (fp).

Folkpartiet liberalernas budgetförslag för år 2004 innebär i sina huvuddrag strategiska skattesänkningar på arbete och företagande inom ramen för en ansvarsfull budgetpolitik. Syftet är att uppnå en långsiktig och uthållig tillväxt. Våra utgiftsökningar avser främst förbättringar inom hälsovård, sjukvård och social omsorg, rättsväsendet och ökat internationellt bistånd.

Folkpartiets förslag till utgiftsram för utgiftsområde 21 Energi har emellertid avvisats i budgetprocessens första steg. Då vårt budgetförslag är en helhet är det inte meningsfullt att delta i fördelningen på anslag inom utgiftsområdet. Vi väljer således att inte delta i utskottets beslut avseende moment 13 om anslag m.m. inom det aktuella utgiftsområdet för budgetåret 2004.

När det gäller energiområdet menar vi att god tillgång på energi är en förutsättning för välfärd. Det svenska energisystemet bör successivt ställas om till att bli ekologiskt hållbart. Det långsiktiga målet är att såväl fossilt bränsle som kärnkraft skall fasas ut ur energisystemet och ersättas av ekologiskt hållbara energikällor. Omställningen av energisystemet måste dock ske med hänsyn till Sveriges behov av tillväxt och ökad sysselsättning. Folkpartiet anser därför att kärnkraften skall utnyttjas under hela sin tekniska och ekonomiska livslängd. Vi säger därför nej till regeringens, och dess stödpartiers, förtida stängning av kärnkraftverket i Barsebäck. I det fall det framöver visar sig nödvändigt för att trygga den svenska energiförsörjningen och miljön kan vi även tänka oss en utbyggnad av kärnkraften. Vi oroar oss över effekterna av att koldioxidutsläppen ökar som en följd av avställningen av Barsebäckverket, vilket i sin tur medfört en ökad import av el från kolbaserad produktion i Danmark. Det är därför av största vikt att en omfattande miljökonsekvensbeskrivning av avvecklingen görs, för att belysa konsekvenserna på såväl kort som lång sikt. Därtill behöver utsläppsstatistiken förbättras då den i dag inte ger en rättvisande bild. Regeringen bör, som vi tidigare anfört, åläggas att även redovisa de koldioxidutsläpp som genereras vid elproduktion i utländska kolkraftverk vid elimport till Sverige.

Våra principiella uppfattningar framgår av de reservationer vi gjort i detta betänkande, bl.a. under momenten Allmän inriktning av energipolitiken och Kärnkraften. Det är mot denna bakgrund som Folkpartiet i motion 2003/04: Fi240 – med anförda motiveringar under berörda anslag i detta betänkande – har föreslagit en sammanlagd minskning av ramen för utgiftsområde 21 Energi med 904 miljoner kronor år 2004. Den anslagsfördelning som vi förordat inom utgiftsområdet framgår även av bilaga 2.

4. Anslag m.m. inom utgiftsområde 21 Energi (punkt 13)

av Maria Larsson (kd).

Kristdemokraterna har i parti- och kommittémotioner förordat en annan inriktning av den ekonomiska politiken och budgetpolitiken än den Socialdemokraterna och dess stödpartier föreslår.

Kristdemokraternas budgetalternativ tar sikte på att långsiktigt förbättra Sveriges tillväxtförutsättningar genom strukturella reformer för minskad ohälsa, förbättrad lönebildning och strategiska skattesänkningar på arbete och sparande. Därtill bör infrastrukturen och de långsiktiga förutsättningarna för ett ökat bostadsbyggande kraftigt förbättras. Därigenom skapas förutsättningar för att sysselsättningen skall kunna öka i en sådan utsträckning att välfärden tryggas för alla.

Det handlar bl.a. om arbetsmarknaden, som måste göras mer flexibel och där de rekordhöga sjuktalen måste mötas med en kraftigt förbättrad rehabilitering, förebyggande åtgärder och en förbättrad arbetsmiljö. Det handlar om skatterna på arbete och företagande som måste sänkas och på sikt anpassas till omvärldens lägre skattetryck. Det handlar om det svenska konkurrenstrycket som måste förbättras. Vidare måste den offentliga sektorn förnyas för att

bättre möta konsumenternas/brukarnas behov och bättre tillvarata personalens kompetens och idéer. Dessutom måste valfriheten inom familjepolitiken öka, rättsväsendet återupprättas, pensionärernas ekonomiska situation stärkas och infrastrukturen förbättras. Kristdemokraternas ekonomiska politik sammanfattas i motion 2003/04:Fi241.

Målet med våra reformer på dessa områden är att skapa förutsättningar för en uthållig tillväxt på åtminstone 3 % per år över en konjunkturcykel, där sysselsättningen kan öka utan att inflationen tar fart, där den enskildes valfrihet, personliga ansvar och välfärd kan öka utan politisk detaljstyrning, där den offentliga sektorn kan vitaliseras och möta ökande behov utan att jagas av krympande skattebaser och där statens finanser blir mindre konjunkturkänsliga. Den ”utveckling” som pågår under socialdemokratiskt styre är den omvända: sysselsättningen minskar, tillväxten väntas bli lägre än i omvärlden, statskulden ökar, detaljstyrningen ökar och i stora delar av kommunsektorn erbjuds sämre vård och omsorg till högre skatt.

Riksdagsmajoriteten – bestående av socialdemokrater, vänsterpartister och miljöpartister – har nu genom förslag till ramar för de olika utgiftsområdena samt beräkningen av statens inkomster ställt sig bakom en annan inriktning av politiken i det första rambeslutet om statsbudgeten. Därför redovisar jag i detta särskilda yttrande (i stället för i en reservation) den del av vår politik som rör utgiftsområde 21 och som jag skulle ha yrkat bifall till om Kristdemokraternas förslag till ramar hade vunnit riksdagens bifall i den första beslutsomgången.

Kristdemokraterna instämmer i princip i huvuddragen i omställningsprogrammet, men är starkt kritiska till regeringens handläggning av frågan om kärnkraftsavvecklingen. Vår uppfattning är att den första kärnkraftsreaktorn i Barsebäcksverket borde ha fasats ut först när motsvarande mängd el tillförts eller sparats bort.

Jag anser att Sveriges energiförsörjning skall tryggas genom en långsiktig och medveten energipolitik med fasta spelregler där inhemska förnybara energikällor och bränslen utgör en växande bas. Sverige har en framskjuten position vad gäller forskning och utveckling av solcells- och vätgasbaserade energisystem. Dessa tekniker kan komma att bli mycket viktiga för den framtida energiförsörjningen. Kristdemokraterna har därför anslagit 50 miljoner kronor särskilt till dessa båda forskningsområden. Vidare har vi förordat, för att underlätta för villaägare att minska sin elförbrukning, att ett nytt anslag för stöd till villaägare att byta bort direktverkande el införs. För detta har vi avsatt 65 miljoner kronor år 2004.

Mina principiella uppfattningar framgår även av de reservationer jag gjort i detta betänkande, bl.a. under momenten Allmän inriktning av energipolitiken och Kärnkraften.

Den anslagsfördelning inom utgiftsområdet som vi från Kristdemokraternas sida förordat redovisas i kommittémotion 2003/04:N413 (kd) och i bilaga 2. Sammanlagt har Kristdemokraterna föreslagit – med anförda motiveringar

under berörda anslag i detta betänkande – en minskning av ramen för utgifts-
område 21 Energi med 125 miljoner kronor år 2004.

BILAGA 1

Förteckning över behandlade förslag

Proposition 2003/04:1 (utgiftsområde 21 Energi)

Regeringen föreslår

1. att riksdagen bemyndigar regeringen att under 2004 för ramanslaget 35:3 Teknikupphandling och marknadsintroduktion besluta om åtgärder som inklusive tidigare gjorda åtaganden medför utgifter på högst 211 000 000 kronor under 2005–2007 (avsnitt 7.1.3),
2. att riksdagen bemyndigar regeringen att under 2004 för ramanslaget 35:4 Stöd för marknadsintroduktion av vindkraft besluta om åtgärder som inklusive tidigare gjorda åtaganden medför utgifter på högst 240 000 000 kronor under 2005–2007 (avsnitt 7.1.4),
3. att riksdagen bemyndigar regeringen att under 2004 för ramanslaget 35:5 Energiforskning besluta om åtgärder som inklusive tidigare gjorda åtaganden medför utgifter på högst 810 000 000 kronor under 2005–2008 (avsnitt 7.1.5),
4. att riksdagen bemyndigar regeringen att under 2004 för ramanslaget 35:6 Energiteknikstöd besluta om åtgärder som inklusive tidigare gjorda åtaganden medför utgifter på högst 300 000 000 kronor under 2005–2008 (avsnitt 7.1.6),
5. att riksdagen bemyndigar regeringen att under 2004 för ramanslaget Introduktion av ny energiteknik besluta om åtgärder som inklusive tidigare gjorda åtaganden medför utgifter på högst 400 000 000 kronor under 2005–2008 (avsnitt 7.1.7),
6. att riksdagen bemyndigar regeringen att under 2004 för ramanslaget 35:8 Energipolitiskt motiverade internationella klimatinsatser besluta om åtgärder som inklusive tidigare gjorda åtaganden medför utgifter på högst 60 000 000 kronor under 2005–2008 (avsnitt 7.1.8),
7. att riksdagen godkänner investeringsplanen för Affärsverket svenska kraftnät för perioden 2004–2006 (avsnitt 7.2.1),
8. att riksdagen godkänner vad regeringen föreslagit om finansiella befogenheter för Affärsverket svenska kraftnät (avsnitt 7.2.2),
9. att riksdagen godkänner vad regeringen föreslår om fortsatt stöd åt landsbygdens elförsörjning samt godkänner finansieringen av verksamheten enligt vad regeringen förordar i avsnittet 7.2.3,
10. att riksdagen för budgetåret 2004 anvisar anslagen under utgiftsområde 21 Energi i enlighet med uppställningen under avsnitt 1 i propositionen.

Motioner från allmänna motionstiden

2003/04:Fi240 av Lars Leijonborg m.fl. (fp):

25. (delvis) Riksdagen anvisar för 2004 anslagen under utgiftsområde 21 Energi enligt uppställningen i tabell 12 i motionen.

2003/04:U254 av Rosita Runegrund m.fl. (kd):

10. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att sätta upp kvantifierade, tidsbundna mål för en ökad användning av förnybar energi.
11. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att utveckla innovativa vägar för att effektivisera energianvändningen.

2003/04:MJ474 av Maud Olofsson m.fl. (c):

13. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om vikten av fortsatt forskning kring och praktisk tillämpning av energi- och drivmedelsframställning ur skogsråvara.

2003/04:N204 av Tobias Billström (m):

Riksdagen beslutar att upphäva 6 § kärntekniklagen (1984:3) i enlighet med vad som anförs i motionen.

2003/04:N207 av Ragnwi Marcelind (kd):

1. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att verka för ökade anslag inom forskning och teknikutveckling av geotermisk energiutvinning.
2. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om behovet av att Statens energimyndighet (STEM), inom befintlig ram, breddar sitt stöd för forskning och teknikutveckling av geotermisk energiutvinning.

2003/04:N219 av Elizabeth Nyström och Anita Sidén (m):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att underlätta tillväxt i regioner med basindustri.

2003/04:N223 av Bengt-Anders Johansson och Magdalena Andersson (m):

1. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om naturgasens fördelar.
2. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om fortsatt utbyggnad av naturgasförsörjningen norr om Gislaveds kommun.

2003/04:N224 av Sven Brus och Yvonne Andersson (kd):

1. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om naturgasens betydelse för tillväxten.
2. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om naturgasens betydelse för energiutbudet i Östergötland.

2003/04:N238 av Patrik Norinder och Henrik Westman (m):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om tillgång till naturgas i Mellansverige.

2003/04:N241 av Ewa Björling (m):

Riksdagen beslutar att avveckla planerna på storskalig vindkraftsutbyggnad i enlighet med vad som anförs i motionen.

2003/04:N242 av Ewa Björling (m):

Riksdagen beslutar tillåta kärnteknisk forskning genom att ändra lagstiftningen och upphäva 6 § kärntekniklagen i enlighet med vad som anförs i motionen.

2003/04:N250 av Eskil Erlandsson och Åsa Torstensson (c):

2. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att se över ellagen och telelagen i syfte att förbättra leveranssäkerheten och tillgängligheten.
3. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att lagen om koncessionsplikt ändras så att den överensstämmer med moderna tekniska förutsättningar.
4. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att tillåtlighet ges för byggande av överlagrat elnät vid sidan av det ordinarie eldistributionsnätet.

2003/04:N251 av Ulrik Lindgren och Sven Gunnar Persson (kd):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att göra SERC, Centrum för solenergiforskning vid Högskolan Dalarna, till nationellt centrum för forskning och utveckling av villasolvärmeteknik.

2003/04:N261 av Lars Lindblad m.fl. (m, kd, fp):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om en förnyad och modern energipolitik som tar sin utgångspunkt i dagens verklighet.

2003/04:N263 av Kenneth Lantz m.fl. (kd):

2. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om samverkan mellan biogas och naturgas.

2003/04:N273 av Per Erik Granström m.fl. (s):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om energiförsörjningen i Dalarnas län.

2003/04:N281 av Gunnar Axén och Anna Lindgren (m):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om basindustrins energiförsörjning.

2003/04:N282 av Anne-Marie Pålsson m.fl. (m):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om en förnyad prövning av kärnkraftens ställning genom att en ny folkomröstning i frågan hålls.

2003/04:N287 av Axel Darvik och Nyamko Sabuni (fp):

1. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att avveckla kärnkraftsavvecklingen.

2003/04:N290 av Lars Lindblad m.fl. (m):

1. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om en återstart av kärnkraftsreaktorn Barsebäck 1.

2. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om en avveckling av kärnkraftsreaktorn Barsebäck 2.

4. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om villkoren för kraftvärmeproduktionen.

5. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om utbyggnad av naturgasnätet.

9. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om nationella planeringsmål och riksintresseområden för vindkraftens utbyggnad.

10. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om vindkraftens ekonomiska förutsättningar.

11. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om behovet av mångfald på energimarknaden och Skånes framtida energiförsörjning.

2003/04:N296 av Lars Ångström (mp):

1. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att ägaren staten bör verka för att Vattenfall skall gå i spetsen för storskalig introduktion av vindkraft.

2. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att regeringen bör säkerställa att de vindkraftsprojektörer som investerat under tidigare stödformer inte drabbas ekonomiskt när ett nytt system för att främja elproduktion från vindkraft införs.

2003/04:N298 av Börje Vestlund (s):

1. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om leveranssäkerhet av el.
2. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om översyn av avreglering av elmarknaden.

2003/04:N300 av Hans Unander m.fl. (s):

1. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om långsiktiga villkor för energiförsörjningen.
2. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om utbyggnad av infrastruktur för naturgas i Dalarna.

2003/04:N302 av Ronny Olander m.fl. (s):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som i motionen anförs om naturgasens roll för energiförsörjningen.

2003/04:N308 av Claes Roxbergh och Ingegerd Saarinen (mp):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om de långsiktiga förutsättningarna för nya kraftvärmeverk.

2003/04:N311 av Kjell-Erik Karlsson m.fl. (v):

1. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att energieffektiviseringsåtgärder skall främjas och prioriteras för att minska utsläppen av klimatgaser.
2. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att åtgärder skall vidtas för att öka alla medborgares, företags och organisationers förståelse för energianvändningens betydelse för miljöbelastningen.
3. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att åtgärder skall vidtas för att de identifierade potentialerna för energieffektivisering skall resultera i verkliga utfall i minskad energianvändning.

2003/04:N312 av Torkild Strandberg m.fl. (fp):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om behovet av att med kraft driva frågan om minskad kol-, gas- och oljebaserad energiproduktion i Danmark.

2003/04:N313 av Torkild Strandberg m.fl. (fp):

1. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om en återöppning av Barsebäck 1.
2. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som i motionen anförs om den förtida stängningen av Barsebäck 2.

3. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som i motionen anförs om förbudet mot forskning och planering av ny kärnkraft i Sverige.

2003/04:N319 av Lars Ångström (mp):

1. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om mål för el producerad med förnybara energikällor.

2003/04:N324 av Eva Flyborg m.fl. (fp):

1. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om omställningen av energisystemet.
2. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om den förtida avstängningen av kärnkraften.
3. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att återstarta den första reaktorn i Barsebäck.
4. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att avskaffa lagen om kärnkraftens avveckling.
5. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att avskaffa bestämmelsen i kärntekniklagen som förhindrar byggandet av kärnkraftsreaktorer.
6. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att avskaffa bestämmelsen i kärntekniklagen som förbjuder alla typer av förberedande åtgärder för att uppföra en kärnkraftsreaktor – det s.k. tankeförbudet.
7. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att se över samtliga kommuners reservkraftskapacitet vid eventuella strömavbrott.
8. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att redovisa koldioxidutsläpp för importerad el i den svenska statistiken.

2003/04:N326 av Axel Darvik m.fl. (fp):

1. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att dra in det statliga stödet för marknadsintroduktion av vindkraft.

2003/04:N333 av Marietta de Pourbaix-Lundin m.fl. (m):

1. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att de olika energislagen skall konkurrera på lika villkor.
2. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att avskaffa subventioner för vindkraften, oavsett om de finansieras av konsument eller stat.

6. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att statligt stöd för forskning och utveckling av vindkraft inte får utgå som drifts- och etableringsbidrag.
7. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att varje energislag skall bära sina egna kostnader.
8. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att ansvaret för nedmontering och bortforsling av uttjänta vindkraftverk bör utredas.

2003/04:N342 av Mikael Odenberg m.fl. (m):

1. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om mål för energipolitiken.
8. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om ny energiproduktion.
9. Riksdagen beslutar att upphäva sitt tidigare beslut om avveckling av kärnkraften i enlighet med vad i motionen anförs.
10. Riksdagen beslutar att upphäva lagen om kärnkraftens avveckling i enlighet med vad i motionen anförs.
11. Riksdagen beslutar att upphäva 5 § kärntekniklagen i enlighet med vad i motionen anförs.
12. Riksdagen beslutar att upphäva 6 § kärntekniklagen i enlighet med vad i motionen anförs.
13. Riksdagen begär att regeringen återkallar sitt förhandlingsuppdrag rörande kärnkraften i enlighet med vad i motionen anförs.
14. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om statligt stöd på energiområdet.
15. Riksdagen beslutar om avveckling av systemet med elcertifikat i enlighet med vad i motionen anförs.
17. Riksdagen begär att regeringen lägger fram förslag till börsintroduktion av Vattenfall AB.

2003/04:N343 av Yvonne Andersson och Anna Lindgren (kd, m):

1. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om kärnkraften och den planerade stängningen av Barsebäck 2.

2003/04:N353 av Ingegerd Saarinen (mp):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att en ny myndighet för energieffektivisering inrättas.

2003/04:N380 av Claes Västerteg (c):

Riksdagen begär hos regeringen förslag till en samlad energipolitisk strategi i enlighet med vad i motionen anförs.

2003/04:N384 av Hans Stenberg och Agneta Lundberg (s):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om svensk basindustris behov av ansvarsfull och långsiktig energipolitik.

2003/04:N389 av Mikael Odenberg m.fl. (m):

2. Riksdagen anvisar till utgiftsområde 21 anslag 35:1 Statens energimyndighet: Förvaltningskostnader 139 252 000 kr.
3. Riksdagen anvisar till utgiftsområde 21 anslag 35:2 Insatser för effektivare energianvändning 0 kr.
4. Riksdagen anvisar till utgiftsområde 21 anslag 35:3 Teknikupphandling och marknadsintroduktion 0 kr.
5. Riksdagen anvisar till utgiftsområde 21 anslag 35:4 Stöd för marknadsintroduktion av vindkraft 0 kr.
6. Riksdagen anvisar till utgiftsområde 21 anslag 35:6 Energiteknikstöd 91 196 000 kr.
7. Riksdagen anvisar till utgiftsområde 21 anslag 35:7 Introduktion av ny energiteknik 140 147 000 kr.

2003/04:N393 av Michael Hagberg och Christin Nilsson (s):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som i motionen anförs om naturgasen som en del av Sörmlands positiva utveckling.

2003/04:N407 av Anders Sundström m.fl. (s):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om Vattenfall.

2003/04:N413 av Maria Larsson m.fl. (kd):

1. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om riktlinjer för energipolitiken.
2. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om energipolitiska insatser på klimatområdet, såväl nationella som internationella.
3. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att det i prövningen av villkoren inför stängningen av Barsebäcks andra reaktor också skall ingå en ekonomisk redovisning, en miljökonsekvensanalys och en samhällsekonomisk analys.
7. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att regeringen bör vidta erforderliga åtgärder för att tillse att elbrist inte uppstår.
10. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om inhemska förnybara energikällor.
11. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om energiforskning och energiteknisk utveckling.

18. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att EU bör satsa gemensamt på att främja omställningen till förnybara bränslen.
19. Riksdagen tillkännager som sin mening vad i motionen anförs om att utreda möjligheten för en ökad driftsäkerhet och minskade strömavbrott i enlighet med vad som anförs i motionen.
20. Riksdagen beslutar upphäva 6 § kärntekniklagen (1984:3).
21. Riksdagen beslutar att för budgetåret 2004 anvisa anslagen under utgiftsområde 21 Energi med ändringar i förhållande till regeringens förslag för budgetåret 2004 enligt uppställning i motionen.

2003/04:N415 av Ingegerd Saarinen (mp):

1. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om förbud mot effekthöjningar i kärnkraftverk.
2. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om höjda säkerhetskrav för kärnkraftverk.
6. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att kärnkraftverken i sina årsredovisningar bör åläggas att redovisa ekonomin för varje reaktor, åtminstone för de verk där staten är majoritetsägare.
7. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att förhandlingarna med kärnkraftsindustrin under ledning av Bo Bylund genast avbryts.

2003/04:Bo218 av Annelie Enochson (kd):

4. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att medel anslås för forskning om vindkraft både vad det gäller kostnadseffektivitet och design.

BILAGA 2

Regeringens och oppositionspartiernas förslag till anslag för år 2004 inom utgiftsområde 21 Energi

Utskottets förslag överensstämmer med regeringens förslag till anslagsfördelning. Företrädarna för (m), (fp) och (kd) har avstått från att delta i beslutet om anslag (se särskilda yttranden 2–4).

Belopp i 1000-tal kronor

Anslag	Anslagstyp	Regeringens förslag	(m)	(fp)	(kd)	
35:1	Statens energimyndighet: Förvaltningskostnader	(ram)	146 252	-7 000	-50 000	-15 000
35:2	Insatser för effektivare energianvändning	(ram)	136 000	-136 000	-68 000	-50 000
35:3	Teknikupphandling och marknadsintroduktion	(ram)	49 000	-49 000		-20 000
35:4	Stöd för marknadsintroduktion av vindkraft	(ram)	60 000	-60 000	-60 000	
35:5	Energiforskning	(ram)	445 399		+25 000	-25 000
35:6	Energiteknikstöd	(ram)	131 196	-40 000	-131 000	-30 000
35:7	Introduktion av ny energiteknik	(ram)	230 147	-90 000	-230 000	-50 000
35:8	Energipolitiskt motiverade internationella klimatinsatser	(ram)	50 000			-50 000
35:9	Statlig prisgaranti elcertifikat	(ram)	100 000		-100 000	
35:10	Ersättning för vissa kostnader vid avveckling av en reaktor vid Barsebäcksverket	(ram)	315 350		-315 000	
35:11	Kärnsäkerhet i Östeuropa*	(ram)			+25 000	
35:12	Solcells- och vätgasforskning*	(ram)				+50 000
35:13	Stöd för villaägare att byta bort direktverkande el*	(ram)				+65 000
Summa			1 663 344	-382 000	-904 000	-125 000

* = Förslag om nytt anslag

BILAGA 3

Reservanternas lagförslag

I reservation 7 framlagt förslag till lag om ändring i lagen (1984:3) om kärnteknisk verksamhet

Härigenom föreskrivs att 5 a § lagen (1984:3) om kärnteknisk verksamhet skall ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Reservanternas förslag

5 a §

Tillstånd att uppföra en kärnkraftsreaktor får inte meddelas.

Det är förbjudet att utan särskilt tillstånd här i riket slutförvara använt kärnbränsle eller kärnavfall från en kärnteknisk anläggning eller en annan kärnteknisk verksamhet i ett annat land. Detsamma gäller sådan lagring som sker i avvaktan på slutförvaring (mellanlagring). Tillstånd får medges endast om det finns synnerliga skäl och genomförandet av det program som avses i 12 § inte försvåras.

I fråga om tillstånd till införsel eller utförsel av kärnavfall gäller de begränsningar som anges i 20 a och 24 §§ strålskyddslagen (1988:220).

Denna lag träder i kraft den 1 januari 2004.

BILAGA 4

Reservanternas lagförslag

I reservation 8 framlagt förslag till lag om ändring i lagen (1984:3) om kärnteknisk verksamhet

Härigenom föreskrivs att 6 § lagen (1984:3) om kärnteknisk verksamhet skall upphöra att gälla.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 2004.